

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

102. letnik
September 2002

Po najboljši čaj
na Smrekovec

9

Brez strahu čez
strmo skalovje

cena 600 SIT

Muzci ...

V gore
po korejsko

Dom
na Kofcah

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Foto: Dušan Podlegar

Resni tehnični čevlji, ki znajo dobro zadrževati toploto, avtomatske dereze pa se dobro prilagodijo njihovu togemu podplatu, ne sodijo le v zimsko gorniško garderobo. Če se nameravamo pred poletno vročino zateči na tri in štiritisočake z Mont Blancom na čelu, brez njih ne bo šlo.

Pravšnji za takšno rabo so Meindlovi tehnični gorniški čevlji Mt.Crack. Po eni strani si jih lahko natakemo za naskakovanje zaledenelih slapov, povsem udobni pa so tudi za hojo po kopnem terenu. In za vse, kar je vmes, seveda.

MEINDL

- zunanji del iz usnja nuborin
- z gumo zaščiteno prednji del
- membrana GORE-TEX® DURATHERM zagotavlja paroprepustnost in vodotesnost
- odstranljiv vložek AIR ACTIVE® izboljšuje zračenje čevlja
- DiGAfix sistem diagonalnega zategovanja vezalk
- podplat Vibram® CRACK-SOLE MULTIGRIFF®
- srednji del podplata ojačan z karbonskimi vlakni - možnost pritrditve avtomatskih derez

Bridgedale

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC

Da bi odlične lastnosti čevljev Meindl Mt.CRACK PRO kar najbolj prišle do izraza, moramo obuti primerne nogavice. Priporočamo tehnične nogavice BRIDGEDALE GTX SUMMIT, prilagojene za čevlje za goretex membrano.

**V trgovini TOMAS SPORT
na Mestnem trgu 18
v Ljubljani je na zalogi
več kot dvajset različnih
modelov obutve**

MEINDL

PRODAJNA MESTA V SLOVENIJI

KOALA SPORT, Bled
KEJŽAR, Kranjska gora
TOMAS SPORT, Ljubljana
POHODNIK, Ljubljana
ANAPURNA WAY, Ljubljana
MERKUR M-ŠPORT, Kranj in Ljubljana - Rudnik
SUVEL SPORT, Nova Gorica
ALP SPORT, Novo mesto
3S ŠPORT, Kamnik

www.meindl.de • www.bridgedale.com

Ekskluzivni zastopnik in
distributer blagovnih znamk
MEINDL in **BRIDGEDALE**
v Sloveniji je podjetje
LOGOS TREND, d. o. o.,
telefon: 01 / 83 11 665

PLANINSKI KOLEDARJI 2003

ZA LETO 2003 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

110 LET SLOVENSKEGA PLANINSTVA

V počastitev 110 let organiziranega slovenskega planinstva je PZS izdala poseben stenski koledar. Na naslovnici in koledarskih listih so lepi posnetki naših gora, večinoma iz novih zornih kotov, na pomožnih posnetkih pa drobni biseri gorskega sveta: rože, živali, vode, led, naravne posebnosti. Koledar bogatijo verzi iz haiku poezije, dobro so označene lunine mene, na zadnjem listu s podaljškom za dotisk firme pa je nekaj dogodkov in letnic iz bogate zgodovine slovenskega planinstva ter kratka razlaga haiku poezije. Format je pokončen, 33 x 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je vložen v papirnato vrečko.

Cena koledarja je 790 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

VISOKA PESEM GORA 2003

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. Koledar dopolnjuje 12 panoramskih posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja. Na zadnji strani je v slovenskem in angleškem jeziku literarno opisan naš gorski svet izpod peresa mojstra besede Stanka Klinarja.

Format je dvojen, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena koledarja je 880 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU (tel.: 01/434 30 22, 434 30 23, 231 25 53 / interna 104, fax 01/432 21 40) na Planinski zvezi Slovenije, Dvorčakova 9, Ljubljana.

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja vsakega desetega v mesecu, julija kot dvojna številka. Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4343022
faks 01 4322140
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinski-vestnik.com>

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (glavni urednik), Andrej Stritar (namestnik gl. urednika), Emil Pevec (tehnični urednik), Igor Maher, Marjeta Keršič Svetel, Marjan Bradesko, Boris Strmšek, Andrej Mašera, Adi Vidmajer, Tone Škarja

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj d. o. o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d. o. o.

TISK:

DELO tiskarna, d. d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banka d. d. Ljubljana. Naročnina: 5500 SIT, 45 EUR za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člane A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremeni naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, pozameznanja ali delnega objavljanja nenaravnih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorski možnostmi.

Glasilu sofinancira Ministrstvo za okolje, prostor in energijo RS.

Naslovnica: Andrej Štremfelj v Herletovi smeri (foto: Tone Škarja)

Po enem letu

Piše: Vladimir Habjan

Počitnice so za nami in spet smo skupaj. Za uredništvo so bile sicer bolj kratke, saj je bilo treba že med dopustom spet seči po pero in narediti novo številko. S pričujočo številko uredništvo začenja svoj 'drugi krog'. Moram priznati, da si nobeden od nas ni predstavljal, da je pri reviji tako veliko dela. Veseli smo vseh pohval in tudi kritik. Pričakovali smo sicer še večji odziv, zato vas na tem mestu ponovno vabim, da nam pišete. K pogovoru smo v tej številki povabili novopečeno podpredsednico planinske organizacije in jo povprašali tudi za mnenje o Planinskem vestniku. Pravi, da je vestnik glasilo Planinske zveze Slovenije in da mora to tudi ostati, da se mnoga planinska društva pritožujejo, da se njihovi prispevki ne objavljajo, in da bi morda kazalo izvesti v planinski organizaciji anketo o tem, kakšno vsebino si planinci želijo.

Poskusimo tole malo pokomentirati. Za začetek moram poudariti, da smo vsi člani uredništva planinski publicisti in razgledani gorniki, kar je vsekakor pomembno za uspešno delo revije, uredniška zasnova, ki ji sledimo, pa je v skladu z zasnovo številnih uglednih mednarodnih revij. Pa preglejmo nekaj statistike: od septembra lani pa do trenutka, ko tole pišem, je uredništvo prejelo 825 prispevkov, od teh jih je bilo objavljenih 501 (61%), na objavo jih čaka 101 (12%), 62 (7%) je še nepregledanih, za objavo ocenjenih kot neprimerni pa je bilo 161 (20%). Torej je prispevkov, ki jih ne bomo objavili, okoli 20%. Ta številka se nam ne zdi kritična. Dejstvo je namreč, da vedno več bralec piše o svojih planinskih doživljajih (vseh avtorjev je 299). Dejstvo je tudi, da vrsta kakovostnih prispevkov, potem ko jih odobrimo, vse predolgo čaka na objavo, kar povzroča slabo voljo avtorjev. Vseh prispevkov enostavno ni možno objaviti takoj zaradi pomanjkanja prostora. To nam je naš tehnični urednik nazorno prikazal pri eni od letošnjih števil v vprašanju: »Kako spraviti tri litre vina v šefana?« Posebna težava je tudi skrajševanje društvenih novic in obvestil. Ugotovili smo nam-

reč, da bi objava vseh prispevkov v takšnem obsegu, kot jih dobimo, preseгла polovico revije! Ravno v popočitniških časih dobivamo celo vrsto poročil, zapisov in prispevkov o planinskih taborih, izletih in podobnem. Ker torej vseh ne moremo objaviti, jih skrajšujemo, in to v glavnem v soglasju z avtorji. Za veliko društvenih zadev pa so tako in tako primernejša Obvestila.

Drugo vprašanje je vsebinska zasnova. Kakšni so tu cilji? Planinski vestnik je bil, je in bo ostal glasilo PZS in planinskih društev. Čeprav smo v uredništvu vsi amaterji, torej brez stalno zaposlenih, se vseeno trudimo slediti vsem vidnejšim planinskim dogodkom. Vendar v vsej več kot stoletni zgodovini Planinski vestnik ni bil le glasilo planinske organizacije, pač pa medij vseh tistih, ki jih je planinski svet kakorkoli zanimal, pa če so bili člani organizacije ali ne. Želimo si, da bi bil Vestnik zanimiv za vse, ki imajo radi naravo in pomagaj vsakomur, ki si želi v gore. Saj nekaj takega naj bi bilo tudi poslanstvo PZS. Zato naj vestnik po našem mnenju ne bi prinašal samo informacij o dogajanju v planinski organizaciji, pač pa še celo vrsto drugih planinsko zanimivih tem. V tem kontekstu bi lahko anketa, čeprav izvedena 'samo' v okviru planinske organizacije, dala še kakšno dodatno vsebinsko usmeritev. Ne glede na to, kdo je izdajatelj, pa mora imeti uredniška politika toliko svobode, da doseže zastavljene cilje. Eden od pomembnejših, ki ga je s svojim sklepom potrdil tudi upravni odbor PZS, je bil dvig kakovosti in posledično zvišanje števila naročnikov.

In kako smo pri tem uspešni? Dejstvo je, da smo po dolgih letih upadanja števila naročnikov uspeli ustaviti to težnjo in jo celo preusmeriti: od novega leta je več kot štiri- sto novih naročnikov. Če pristejemo še izvode, ki se prodajo v prosti prodaji, pa je številka še višja. Doslej se je torej uredniška zasnova pokazala od učinkovita. Lahko pa bi bilo še bolje. Če bi bili še uspešnejši s propagandno akcijo, ko smo naprosili društva, naj vsakemu novemu članu izročijo naročilnico na vestnik, in bi bili 'društveni poverjeniki' učinkovitejši pri »novačenju« novih naročnikov, če bi dočakali večji odziv na naš poziv: »V vsako planinsko kočjo plakat Planinskega vestnika!« itn. Kakorkoli, uredniki smo s prenovno po enem letu »zmerno« zadovoljni. Seveda bi si želeli, da bi bilo marsikaj bolje, pa vendar ... Prijetno branje in se srečamo v gorah!

4–13

AKTUALNA TEMA

Brez strahu čez strmo skalovje (4)

Zavarovane plezalne poti

Muzci ... (8)

Če boste prišli prezgodaj, se vam morda le poredno namuznejo in vas pustijo mimo ...

Andrej Stritar, str. 4,
Marjeta Štrukelj, str. 8

14–18

INTERVJU

Gore so prispodoba življenja (14)

Pogovor s predsednikom Milanom Kučanom ob mednarodnem letu gora

Človek mora tudi v življenju precej delati, če želi uspeti. Noben hrib ni podarjen. Za vsakega je treba garati.

Magda Šalomon, str. 14

19–30

PLANINSTVO

Po opuščeni stezi s Komne v Ukanc (19)

Dogodivščine med Ukancem in Komno

V hribe

po korejsko (23)

O zaprtih vratih in železnih stopnicah

Moja Funkcija je hkrati izziv in obveza (26)

Pogovor s Slavico Tovšak, podpredsednico PZS

Borut Mencinger, str. 19
Andrej Stritar, str. 23
Vladimir Habjan, str. 26

NAŠA SMER

36–39

Belač-Zupan v Šitah

NOVICE IZ VERTIKALE

39

PAK v Andih

ODMEVI

42–43

»Briga me!«

Prekrščena žolna

31–33

KOČE

Dom na Kofcah (31)

Na sončni strani
Košute

In prišel je mesec maj, pa smo rekli: »Gremo na Kofce! Da se nam oči napasejo na živopisnih cveticah!«

Jože Drab, str. 31

34–35

LETO GORA

Gad (*Vipera berus*) (34)

Gorska žival meseca

Gad je eden izmed treh predstavnikov strupenjač pri nas. Živi pretežno v alpskem svetu, dobimo ga vse od Julijskih Alp pa tja do Pohorja, redkejši je na jugu države, kjer živi le v višjih legah.

Milan Vogrin, str. 34

40–41

ALPINIZEM

Herletova z Andrejem (40)

Plezanje dveh
himalajskih generacij

Tone Škarja, str. 40

PLANINSKA LITERATURA

44–48

Četrty zbornik GRS Slovenije
Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom

NOVICE IN OBVESTILA

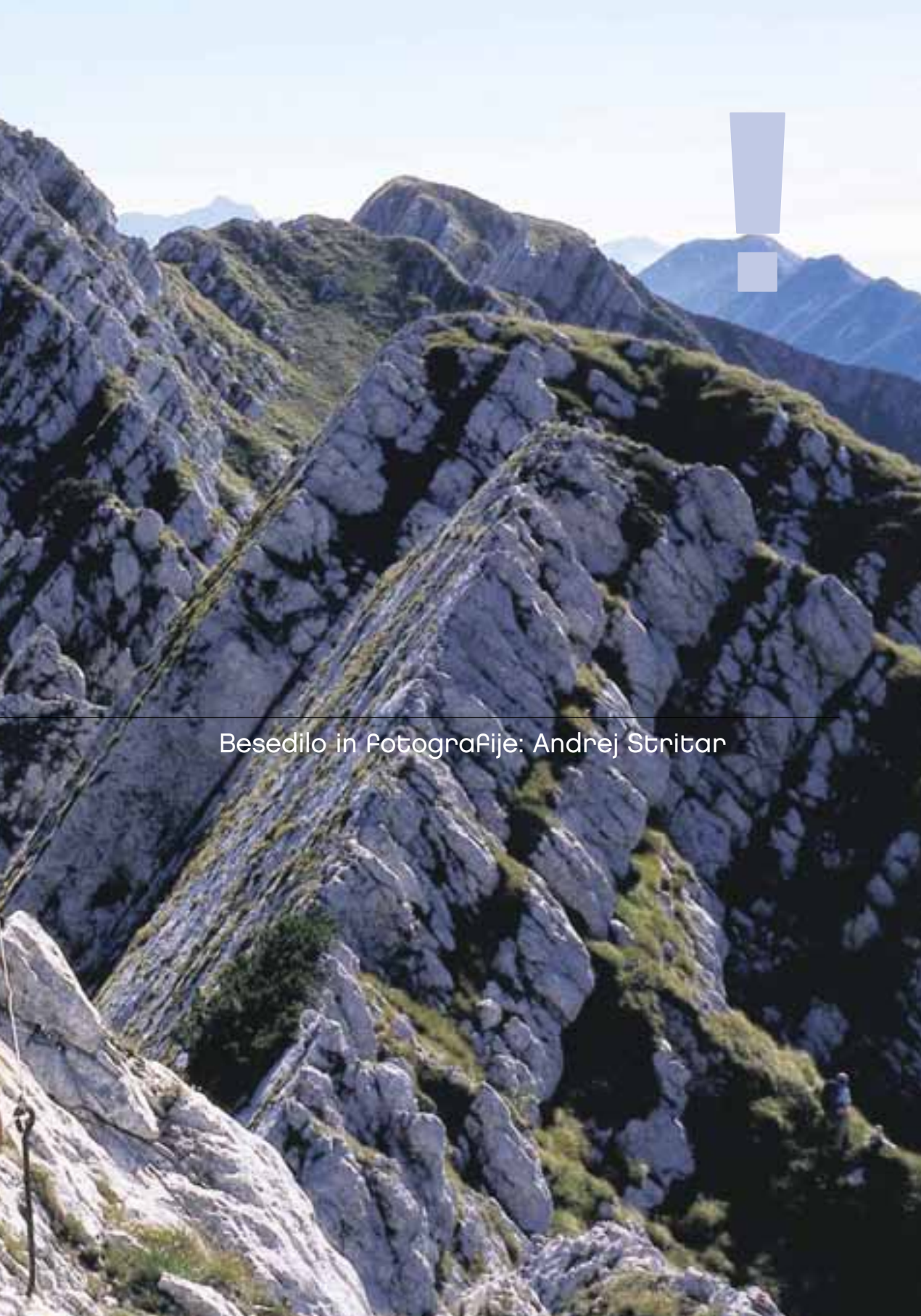
48–56

Stoletnica Jurkove koč
Gremo varno v gore
Alpe vse povezujejo

Brez strahu čez strmo skalovje

Zavarovane plezalne poti

*Po zavarovanem
osrednjem delu grebena Muzcev*

Besedilo in Fotografije: Andrej Stritar

Poletje je čas za obisk visokogorja, tudi za preizkus v zavarovanih plezalnih poteh (marsikdo zanje najraje uporablja kar udomačeno tujko, privzeto od Italijanov – ferata).

Nekaj izzivalnega je v teh poteh, imajo poseben čar, ki ga le postopoma spoznavamo in postajamo z njim zasvojeni. Spomnim se, kako sva z ženo sprva zviška gledala nanje v tistih letih, ko sva le občasno dobila pol prostega dneva čez vikend, da sva lahko namesto z otroškim vozičkom poletela kam v višine. Zdelo se nama je, da naju to železje omejuje, da to »ni tisto«, da sva midva alpinista, katerima je skala pač sveta stvar, in da se že ne bova obešala po teh umetnijah. Pa sva potem kaj kmalu dojela, da zadeva sploh ni tako slaba, kaj slaba, da je naravnost prijetna. Podaš se v vertikalne brez obilice plezalske opreme, nimaš nobenih skrbi z orientacijo in dokaj točno veš, koliko časa boš za pot porabil. Prav udobno! Pri tem pa hodiš po svetu, ki ti je posebno pri srcu: čez strme stene ali pa po prepadnih in razglednih grebenih. Ko pa sva odkrila še vso preprostost samovarovanja, je

bila ljubezen do teh »jeklenih« potji zapečatena. Vponka in nekaj pomožne vrvice ti že ponuja bistveno psihološko in dejansko izboljšanje varnosti. Če pa pravilno uporabljaš celoten samovarovalni komplet skupaj s čelado, potem si na feratah lahko tako rekoč popolnoma sproščen. Strah spremeniš v pozornost, preostane ti le še obilo užitek v gibanju čez visokogorski svet. Prava stvar za tiste, ki v gorah iščemo lastne sprostivke z malo zvišanja adrenalina. Seveda pa to ni nadomestilo alpinističnemu plezanju v stenah, kjer so cilji in motivi pač drugačni.

O etiki nadelave zavarovanih poti je bilo že marsikaj napisanega. Vsekakor gre pri taki poti za določen poseg v naravo zato, da ljudem omogočimo njeno intenzivnejše doživljanje. Torej neke vrste nasilje. Toda že nekajkrat sem v gorah ugotovil, da so ti posegi pravzaprav zanemarljivi za naravo in da jih je zmožna v zanjo zanemarljivem času spet pozdraviti. Ste vedeli, da je bila nekoč iz doline Koritnice na Kotovo špico speljana zavarovana pot? Domnevam (nikjer nisem zasledil česa zapisanega), da so jo nadelali Italijani pred drugo svetovno vojno. Danes tam žalostno binglja le nekaj zarjavelih ostankov jeklenic. Pa šele 60 let je minilo ... Še enkrat toliko, pa verjetno ne bo ničesar več. In tako bo z vsemi današnjimi feratami, ko nas ne bo več ali pa nam zanje ne bo več mar. Za naravo so majhna praska, nam pa veliko nudijo.

Zavarovane poti imajo pri nas dolgo tradicijo in pestro zgodovino. Tja do šestdesetih let prejšnjega stoletja so bile naše gore celo med najbolj »oželezenimi« deli Alp. Ferate so delali pač zato, da so omogočili dostop na vrh (npr. na Triglav, na Konja s Presedljaja ali pa skozi Turski žleb), nastajale so zaradi konkurence med društvi ali narodi (pot čez Prag in Tominškova) pa tudi zaradi političnih mej (Hanzovi na Prisank in na Malo Mojstrovko, Slovenska in Italijanska na Mangart). Imamo tudi nekaj »športnih« plezalnih poti, torej takih, brez katerih bi zlahka osvojili goro, po kateri so speljane. Res pa je, da so predvsem v plezališčih, daleč od visokih gora (Turnc pod Šmarno Goro, Gradiška Tura, Majina polica in še kje). Našim markacistom in predvsem Komisiji za pota pri PZS gre zahvala, da so naše zavarovane poti solidno vzdrževane in da le redko naletimo na odseke, ki so jih naravne sile uničile do neuporabno-

Varno pripet na ostrem grebenu – v južni steni Hochkörniga

Most na treh jeklenicah v južni steni Hochköniga

sti. Postopoma pa tudi naše poti dobivajo modernejši sistem varoval – namesto nekdanjih predvsem klinov in skob je danes bistvenega pomena ob poti napeta jeklenica, na katero pripnemo samovarovanje.

Novih plezalnih poti pri nas ne delamo več. Celo o obstoječih smo že preživeli daljše javne razprave, spomnimo se samo Hanzove na Prisank, ki se je uspešno ubranila predlogov o ukinitvi. V tujini pa lahko sledimo prav nasprotnemu razvoju. V Italiji, Avstriji in Franciji odpirajo vedno nove zavarovane poti. Letoviški kraji jih reklamirajo kot pomemben del svoje ponudbe v kopnih letnih časih. Tako je recimo na območju Lago di Garda v Italiji, kjer so »feratisti« najpomembnejši gosti poleg prostih plezalcev in gorskih kolesarjev. Uporaba zavarovanih poti je seveda zastoj, toda vsak planinec kaj zapravi v dolini, če se pride preizkusiti v njih. Podobno je v Ramsau pod Dachsteinom, kjer nova, drzno speljana »superferata« Johann (o

njej smo v PV pisali pred enim letom) zaseda pomembno mesto v reklamnih prospektih. Tudi na bližnjem Hochkönigu sem lani po naključju naltel na drzno novo zavarovano pot v južni steni, ki je na zemljevidu še ni. Tuje revije so polne novic o vedno novih jeklenicah v stenah, vsaka izdaja nemške knjige Klettersteig Atlas, kjer naj bi bile na kratko opisane prav vse take poti po Evropi, pa je debelejša.

Neverjetna je tudi domiselnost nadelovalcev novih poti. Tehnične rešitve premagovanja strmih odsekov z varovali so ponekod naravnost genialne. Nekoč so zelo radi v stene zvelikli težke kovinske lestve (npr. v Brenti v Dolomiti), potem so nabijali stotine klinov in skob, danes pa vedno bolj računajo na spretnost in moč obiskovalcev in nam zagotovijo predvsem jeklenico za varovanje. Tako sem že marsikje zelo sopihal, ko sem lezel navpično navzgor čez previs in pridno uporabljal obe vponki (na lažjih odsekih seveda »goljufam« in uporabljam le eno). Pod Hochkönigom pa sem se lahko prvič preizkusil na nenavadnem mostu čez globoko škrbino: hodil sem po eni jeklenici, držal pa sem se lahko za drugi dve. Brez samovarovanja sploh ne bi upal tja gor!

V tej številki Planinskega vestnika objavljamo članek o poti na Muzcih, ki je zgrajena šele pred dobrim letom. Izrabili smo ga tudi za predstavitev te prikupne gorske skupine. Preberite še članek o samovarovanju v prejšnji številki Vestnika in se podajte na pot! ○

Pravkar izšlo

Bine Mlač, Aleksander Čičerov in Nada Mlač

Varneje po feratah in Vodnik po dolomitskih feratah

Muzci ...

Če boste prišli prezgodaj, se vam morda le poredno namuznejo in vas pustijo mimo ...

Besedilo: Marjeta Štrukelj
Fotografije: Andrej Stritar

Praznik cvetja in samote, oda stvarstvu in lepoti. Dolga leta skrita očem zažari in te vname, da bi lahko ostal kar tam, in potem v dolini tavaš, izgubljen za produktivno delo in ostale čislane vrline. Kot vsak zasvojenec poskuša širiti svoje vrste, mi bo odleglo, ko bo tudi vam kup nezlikane žehete zakrival razgled na Grintovce in krivde ne boste priznali. Lepo po vrsti!

Največjo odgovornost seveda nosi g. Stanko Klinar, to pot mu pomaga tudi g. Andrej Mašera. Med kuharske knjige so se pomešali še zemljevidi – Cime del monte Musi (TAB št. 26) z vrhovi M. Cadin, 1818 m, Viliki Rop, 1869 m, M. Zaiavor (Zajauron), 1815 m, in z večjim številom neimenovanih vrhov več kot šestkilometrskega grebena z najvišjo višino 1878 m. Na koto 1866 m je vrisana markirana pot z bivakom Dina Brolla na višini 1626 m, ki moji polžji hitrosti obeta udobno izvedbo predvidenih »grozljivih naporov«.

Bivak Dino Brolla pod Muzci

V strma pobočja

Malo pred poldnem sva v dolini Dol po Meji pri smerni tabli za Muzce na višini 691 m parkirala avto in se ozrla v osončen greben, skoraj 1200 m višje. Še preden sva pustila bujne trave in njihovih cvetjev pred prvo grapo Rio Tapotamor, so nenavadno veliki cvetovi svišča napovedali stalno zaposlitev s čustvenimi izlivi: »Joj, pogledj, kako so lepi, kar šest jih je skupaj!« Neizvirno, a spontanosti se ni moč upreti, vsaj meni to v četrto stoletja ni uspelo. Namesto evforije bi že lahko malo bolj umirjeno in »naravno« sprejemala dejstvo, da se vsako pomlad rodi novo življenje v enaki obleki: navadni slečnik, z visoko donečim imenom *Rhodothamnus chamaecistus*, svoje cvetove razpre na istem mestu v enaki rožnati srajčki. Kako je tu vse preprosto, avriklju ni potrebna nobena pomada, da bi ga opazili, svileni dlakavemu kosmatincu se ni treba obriti in zavezati kravate, da bi bil japi. Barvne kombinacije usklajene, modni dodatki vedno sveži, ničesar zastarelega in obnošenega. Vedno znova vabljivo, fotogenično, primerno za naslovnice ...

Hitro spet pozabim, kako obnošen je moj besednjak, in začnem: »Poglej ...« Pot se je rahlo spustila v grapo Zalodre, loveč oblizujoče kapljice po skalah sva le počasi napolnila platenke z vodo. Nekaj korakov navzgor iz grape v zeleno senčico, in glej ga zlomka, sveže žuboreč studenec je živahno in obilno nudil svoje darove. Ja, treba je vedeti, kaj v opisu pomeni beseda »preseneti«. Strmina je tu dobila svoje ime, srečala sva tudi edino živo dušo na svoji poti. »Bon di,« je odzdravil in ponovil nekoliko polomljeno: »Dober dan« v znak prepoznavanja najine identitete.

Na dobro uhojeni stezi zaman iščeva sledove živali, tu je gamsom zagotovo prevroče, le kukavica naju spremlja visoko, da odmeva v pečine. Vrh žleba je rušje postalo gostejše, nažagana stena pred nama se je naenkrat odmaknila daleč naprej. Levo na robu mi pokaže bivak. Kar poletela sva in bilo je kaj videti: miza in dve klopici na hribčku, pod njim precej običajna rdeča konzerva – dokler ne vstopiš. Veliko okno z razkošno svetlobo razkriva prijeten dom, vse je toplo obdano z lesom, klopi nudijo štiri ležišča, šest penastih blazin je pripetih na steni, v kotu peč in pod klopjo drva ... Ljubko, rajsko, na kratko: »narejeno z ljubeznijo«, in predvsem nič umazane posode, smeti ali navlake. Za bivakom pa še pipica s hladno deževnico za rezervo. Vse je na svojem mestu, tudi razgled izza varovalne ograje; rušje namreč prav tako kot vse v Muzcih strmo pada v globino. Gledam prek Tera (Pradielisa) v Čento (Tarcento), naravnost med Viškoško goro z Brinico in Postovčičem, s katerega bova šla na Lanež. Z juga je menda pretežko. Rahle meglice se dvigujejo, daljave bodo najbrž na voljo vam.

Bivak

S stene bivaka najino vselitev prijazno pozdravijo oči – to je fotografija g. Dina Brolla, ki je umrl na Bernini leta 1991. In zraven uokvirjen izrez zemljevida. Sveta pomagavka, spet ne bo šlo po načrtu. Jutri bo Lanež sameval ... »Daj najin zemljevid,« poprosim, čeprav mi je jasno, **da vidim označeno zavarovano pot prek grebena**, ki se po vzhodni grapi med Velikim Robom in koto 1878 m spusti v Karnico (Sella Carnizza). Te poti na najini starejši izdaji zemljevida ni. Tudi g. Klinar in g. Mašera sta nam pripravila opise poti pred to novostjo, saj izdaja zemljevida na steni datira šele v leto 2001. Nisva vedela in nisva načrtovala. Prečjenje? Na dolgo se spogledava. Seveda bova šla in on previdno naslednje jutro vpiše smer v knjigo: »Poskusila bova v Karnico.« Tako za vsak primer, da se človek lahko častno umakne. Kako nazaj do avta? Peš. Promet po obeh dolinah je tako gost, da s koledarjem čakaš naslednji avto. Prek Nizkega vrha ali Zajavorja? Bova videla pri Sv. Ani.

Prijetna pot prek Rušja se junaško postavi ponkoni, zložim palice, priprava samovarovanje, če

Osrednji del grebena Muzcev z juga. Zavarovana pot je speljana med vrhovima na levi strani slike

bi bilo ravno kje »popoprano«. Koraki menjavajo skalo, mokro travo in vlažno zemljo, ki se lepi na podplate, da tudi razmeroma nezahtevna zavarovana pot lahko ponudi bližnjico v večnost. A resnih težav do kote 1866 m vendarle ni, če hodiš še malo z glavo. Na vrhu naju najprej pozdravi Rezija, ajdovska deklica bi lahko stopila naravnost v S. Giorgio (Tam v Bielo). Nemalo nostalgicnih spominov skriva Rozajanski Kumün s svojo potjo visoko v robéh. Žal se Kanin svetlika le skozi meglice, razpotegnjena Žrd nad sabo komaj za hip pokaže Strmo peč in Montaž. Ne, daljnih razgledov tokrat ne uživava, zato pa sonce prijetno greje in vabi naprej.

Po novi zavarovani poti

Obrneva hrbet težjemu grebenu proti Kadinu, od tu ga najbrž dosežejo le »posvečeni«, in si ogledujeva vabečo »žago« na vzhodu. Da jo prav vde-neš, je potrebno sestopiti z vrha malo nazaj do dobro označenega razpotja in po travnati prečnici pod prvi zob. Sneg je pravkar odlezel. Ne odvrne naju oznaka zahtevnosti EEA (Per escursioniisti esperti con attrezzatura), ki po najinih izkušnjah lahko postreže pri naših sosedih z zelo dobro zavarovano, a težko izvedljivo potjo (moč v rokah!), do nekoliko slabše zavarovanega, prijetnega popezavanja. Tukaj je bilo slednjega več, a tudi vsa težja mesta so dobro opremljena, tako da razen večje izpostavljenosti, ni težje od pristopa na koto M. Musi, 1866 m. Ocenjujete, da sodi med zahtevno in zelo zahtevno zavarovano pot, nikakor pa ni izjemno zahtevna.

Ta pot je za naju očitno pot samih presenečenj. Že po dobri uri je z grebena pristala na sedelcu med Velikim Robom in najvišjim vrhom Muzcev, kjer v nasprotni smeri stoji oznaka EEA 737. Od tod se spušča v položnejši široki grapi proti vzhodu grebena. Zakaj nisva poskusila na vrh Muzcev? Ne vem, najbrž sva samo sledila oznakam, ker takrat še nisva vedela, da je tako lahko, ali pa so naju zapeljali kimajoči alpski zvončki? Dobrih sto, sto petdeset metrov pod sedlom zagledava na skali stare oznake z napisom M. Musi in nove, rdeče pike. Kaže, da se tod pride na Veliki Rob. Po nekaj metrih doseževa ozko in globoko skalno votlino s kipom Marije in žal tudi s kupom plastičnih ostan-kov dogorelih sveč, sodom in še nekaj navlake.

Okrog votline pike vodijo prečno navzgor proti desni, nato se obrnejo v levo in palici sta postali spet odveč. Prek lepo nagnjenih plošč s čisto pravi-mi stebrički in dvajset metrov navzdol v majhno škrbino, pa spet v prijetnem plezanju navzgor – nič težkega, nič šodra, nobenih varoval, saj bi tako samo motila svobodo in ritem. Kot ukraden biser je ta pot, z eno samo napako, prehitro pridete na vrh. In ogrlica pred vami ni več zastrašujoča žaga, tem-več prijazen greben Muzcev, katerih stvarnik ni ho-tel, da bi se na njih hvalili z doseženo višino, ampak z videno lepoto njegovega skritega vrta. Čeprav g. Stanko Klinar odsvetuje odlašanje obiska na tretje življenjsko obdobje, tega za božjo voljo ne storite, preden ste razturali prvi par planinskih čevljev in se visoko razgledali prek širnih obzorij. Naj se vam prej ohladi razgreta glava in umiri korak, da boste gledali s srcem in brez sramu potočili solzo domo-ljubja. Če boste prišli prezgodaj, se vam Muzci mor-da le poredno namuznejo in vas pustijo mimo, ne da bi vas zares sprejeli, začarali, osvojili za vedno.

Zdaj sva razločno videla, da je sosednji vrh oz. kota, ki leži jugovzhodno od tod, res višja in pride-mo nanjo brez posebnih težav s sedelca, kjer mar-kirana pot zapusti greben. Zagotovo torej Veliki Rob s 1869 m ni najvišji vrh Muzcev, kar kaže tudi zemljevid. Če so oznake višin na njem prave, na-vedbe v naših vodnikih še niso usklajene (točne): višina, ki jo dosežejo Muzci, je kota 1878 m. Po-membno in omembe vredno je seveda to, da nas na Veliki Rob peljejo oznake, ki tudi na novem zemljevidu še niso vrisane. (Dr. Henrik Tuma na zemljevidu Rezije l. 1913, kjer označuje mejo slo-venske posesti in govorice, navaja višino 1875 m in Veliki Rob imenuje Votli Rob, visok 1856 m. Žal njegovih opisov Muzcev še nimava.)

Kot bi Kaninske pode preselil pod Muzce, sva ugotavljala, sestopajoč med spoštljivo velikimi bal-vani, občudovala sva mojstrsko delo vode na skali: prečni žlebovi povedo, da je skalo tisočletja obde-lovala, nato jo je sila narave (najbrž potres) iztrga-la in prevalila. Zdaj nastajajo pokončne brazde. Pokline je naselilo zelenje in cvetje, ki iz same ska-le sili in rojeva. Položno, obrnjeno včasih celo ko-rak navzgor, doseževa ruševje. Kaj tod zdaj počne-jo žice? Mogoče imajo jamarji odgovor. Pot zaide v nek širok, z bukovjem poraščen jarek in dolgo dolgo zavija desno brez izgube višine, kot prelom

Vrhovi Muzcev s kote 1878. Zadnji vrh v grebenu je Zajavor, čisto zadaj se vidi Krn.

v pobočju se zdi; na višini 1430 m sva našla bazo, vseokrog pa polno označenih vhodov v jame.

Dolgi povratek

Tik pod sedlo Karnica prideva že pošteno utrujena, cesta po dolini Učje je ozka, a lepa. V naselju počitniških hiš (nekdanji pastirski stanovi) je obljudena le ena hiša, avto pravkar odhaja v Rezi-jo, ničesar za naju. Po juhi in kavi pogumno zakorakava k Sv. Ani, slišiva živahno Učjo, ki izginja vse globlje. Oblaki so silili prek Muzcev, ne, na Zajavor danes ne greva, hitreje bo prek Nizkega vrha, ki je le 150 m višje, a neskončno daleč. Izredno lepa gorska cesta brez jam in ovinkov enakomerno pripelje prav na planino. Drugi del poti že poznam, bil je izlet za dve ženski in psa, takrat je severna pobočja Laneža prekrival še sneg in kot rezervni cilj se je Nizki vrh prav prijetno izkazal. Razen grape, seveda, ki zahteva, da v sestopu spet rineš v breg.

Na sedlu Tam na Meji sem pred gostilno zaman čakala, da z leve pripelje mimo avto in mojega sopotnika ljubeznivo pobere, da revežu ne bo treba tolči vseh kilometrov asfalta. Nikogar ni bilo. Ni jih tolkel, pretekel jih je. Če bi šla z njim po

avto, bi zamudila, mejni prehod Učja ob sedmih zvečer nepreklicno zaprejo. Italijanski carinik je dve minuti pred sedmo ponovno odklenil zapor-nico, drvela sva do naše meje, kjer je policijsko vo-zilo že krenilo v dolino, a se je vrnilo. Z automati-ko je bilo nekaj več dela z odklepanjem in zakle-panjem. Policist se jezil. Bil je prijazen. Lepo je bi-lo. V neki drugi zgodbi smo nepoučeni prišli de-set minut kasneje in zato potovali pozno v noč. ●

Tišina

Tina Rot

Tišina.

Skrivnost velikega, govorica preprostega.

Navdušenje odprtega, začudenje skromnega.

Tišina, spremljevalka modrega.

Na samotnih gorskih poteh te naberem

in povežem v šopek svoje duše, za danes in jutri.

Muzci

Muzci (Cime di Monte Musi) so svojevrsna gorska skupina na jugu Julijskih Alp v celoti v Italiji. Italijani jih uvrščajo v Prealpi Giulie. Greben Muzcev je okoli 6 km dolg in je razpotegnjen v smeri vzhod-zahod. Vse vzpetine so približno enako visoke (okoli 1800 m), vmes pa tudi ni nobenega globokega sedla. Greben ločuje dolino Tera na jugu od doline Rezije na severu. Ker so doline razmeroma nizke (tudi le 500 m), so višinske razlike velike in so ture na vrhove resen planinski zalogaj. Da ne bo zmede: v grebenu Breginjskega Stola sta še dva vrha z imenom Muzci, ki pa seveda ne spadata v našo skupino. Prav tako se včasih z imenom Muzci označujejo tudi gore še zahodneje od našega grebena, vse tja do Lopiča nad do-

lino Tilmenta (Tagliamenta). Tokrat se omejujemo le na osrednjo, 6 km dolgo pregrado. Priporočamo obisk spomladi ali jeseni, ko je hladneje.

Izhodišča

Rezija – po cesti iz doline Bele (tja prek Rateč ali pa prek primorskih mejnih prehodov) ter na prelaz Karnica (Sella Carnizza).

Terska dolina oz. Dol po Meji – iz Bovca čez mejni prehod Učja in čez neizrazit prelaz Tam na Meji (Tanamea) ali pa z juga iz Čeda-da. Iz Učje možno tudi na prelaz Karnica.

Zavetišče

Bivak Dino Brollo, 1676 m, 6 ležišč brez odej, deževnica, pod osrednjim delom grebena na južni razgledni rami.

Markirane poti

Pot številka 740 na **Monte Cadin**, 1818 m, iz vasi Muzci (Tanatavie) v Terski dolini. Strmo, sončno, naporno, 4–5 ur.

Pot številka 703 in 740 iz Rezije na **Monte Cadin**. S ceste proti Karnici izpod slapu Barman. 4–5 ur.

Pot številka 737 do bivaka Brollo in na **koto 1866 m** iz Terske doline. Strmo, sončno, naporno, divje okolje, proti vrhu zavarovano, 4–4.30 ure. To pot so pred kratkim podaljšali po glavnem grebenu dobro uro proti vzhodu in pod Velikim Robom (na zemljevidu Viliki Rop) navzdol na sedlo Karnica (opisano v članku). Po grebenu je zahtevna zavarovana pot. Iz sedla Karnica do vršnega grebena 2.30–3 ure.

Pot številka 727 na Zajavor, 1815 m, s prelaza Tanamea. Udobna pot, do škrbini-ce **Zajavor** (Bochette di Zaiavor), 1608 m, normalno markirana, naprej le rdeče lise, čeprav brez težav. 3–3.30 ure. Do škrbini-

ce lahko pridemo tudi s sedla Karnica v 2 urah, do vrha v dveh in pol.

Prečenje celotnega grebena

Delno prečenje vzhodnega dela je opisal že Henrik Tuma kot nekdanjo tihotapsko pot. Razen nekaj vmesnih stolpov, ki se jim da izogniti na kraške pode na severni strani, je ta del enostavno preplezljiv do kote 1878 m pri Velikem Robu in po novi Ferati tudi do kote 1866 m. Opisa zahodnega dela grebena, ki je videti zahtevnejši, nismo uspeli izslediti ne v domači ne v tuji literaturi. Vabimo morebitne poznavalce, da se nam javijo!

Literatura

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, planinski vodnik, PZS, 1998 (Poglavje o Muzcih je napisal Stanko Klinar.).

Zemljevida: Canin – Valli di Resia e Raccolana, Tabacco 027, 1:25.000; Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1:25.000.

Andrej Stritar

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

Gore so prisposodba življenja

Pogovor s predsednikom Milanom Kučanom ob mednarodnem letu gora

Pogovor vodila Magda Šalamon
Fotografiji: Stane Klemenc

Ob mednarodnem letu gora sem obiskala predsednika republike Slovenije, gospoda Milana Kučana, ki je bil gost radia Goldi Prebold. Za bralce Planinskega vestnika sem povzela del pogovora.

Gora je pravzaprav polje prizadevanj za življenje. Gorsko rastlinje je skromno, a žilavo. Barve planinskih rož so pretresljivo čiste. Viharniki stražijo nove poganjke ob svojih koreninah. Človek potrebuje za vzpon proti

vrhu v pripeki resno pripravo, pogum za napor, tovarništvo soljudi, in potem ga zaobjame prešerna radoživost veselja na ciljnih.

Kaj predstavlja gora vam?

Gore so lahko nekakšna prisposodba življenja. Človek mora tudi v življenju precej delati, če želi uspeti. Noben hrib ni podarjen. Za vsakega je treba garati. Imeti je treba trdno voljo in seveda, ko človek osvoji kakšen vrh, kot temu pravimo, si želi osvojiti še višjega. Moja ambicija je vedno bila spoznati hribe s tiste težje strani, s strani, kamor ni mogoče na pohodniški način, ampak je potrebno nekaj znanja in tudi pomoč ljudi, ki so v gorah izkušeni.

Doživetja in izkušnje so duhovna hrana človekove zavesti na polju zavestne odgovornosti za življenje: svoje, soljudi, sveta. Vam, g. predsednik, prinesejo izkušnje v navezi medčloveškega sožitja, samoumevnosti vsakdanjega napora in veselja v gorah še dodatno ljubezen za opravljanje pomembnih nalog v vašem življenju?

Bolj se mi zdi, da naveza v hribih, v steni, pomeni neko izkušnjo in nauk za življenje, da človek sam zmore malo. Naveza več ljudi za skupno hotenje pa zmore zelo veliko. Tudi moje izkušnje v politiki so takšne, da je več ljudi, ki so drug drugemu zaupali in so imeli približno enak cilj ali enako predstavo o prihodnosti, zmogli zelo veliko.

Današnji človek doživlja v materialnem blagostanju hudo bivanjsko praznoto. Nenađen odmik od narave v beton, od temeljne človeške skupnosti v brezimno množico, od dialoga s samim sabo v vrvež nenehnih dražljajev, ga je tako zmedel in otopel, da ne doživlja prav ne samega sebe, ne soljudi, ne kulture, ne bivanja kot celote. Vaše poklicno delo, kot predsednik Republike Slovenije, gotovo zahteva veliko napora in širokega dojetanja življenja. Si skozi stik z naravo krepite moč za telo in duha? Kako združujete te zahtevne naloge službe z doživetji sprostitve v naravi?

Morebiti smo nasledli in naprej širimo tezo, da je naš svet pravzaprav duhovno izpraznjen. Gotovo je, da teži za zelo pragmatičnimi cilji, da je ta hip tako naravnani. Ne bi se pa strinjal s tem, da je izpraznjen. Navsezadnje je duhovnega življenja toliko, kot ga je človek sam pripravljen živeti. To pa je morebiti problem. Na to posameznika navajajo soljudje, tisti, s katerimi je pravzaprav najbolj intimno povezan: družina, neposredno okolje, prijatelji. Seveda tudi družba ali država ne moreta biti povsem ravnodušni do tega vprašanja. Zdi se mi, da je aktualno vprašanje, ali znajo ljudje prepoznati pomembnost takšnega naravnavanja v iskanje globljih smislov življenja. Meni hribi in narava nasploh pomenijo sprostitvev pa tudi dojetanje življenja malo drugače, kot se ga vidi v pisarni ali skozi akte ali pa na časopisnih straneh. Mi pomeni, kot se reče po domače, polnjenje akumulatorjev. To so samotne poti po hribih, ki niso toliko na očeh kot množični pohodi, ki nekako spadajo k moji službi.

Leto 2002 je mednarodno leto gora. Generalna skupščina Organizacije združenih narodov ga je razglasila z namenom, da poveča mednarodno zavest o svetovni pomembnosti gorskih ekosistemov. Usklajevanje vseh aktivnosti pa je zaupala Organizaciji za prehrano in kmetijstvo (FAO), ki v Sloveniji deluje v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Kak-

šne aktivnosti se izvajajo v vladnih in nevladnih institucijah v naši republiki ob mednarodnem letu gora?

No, zakaj se je vlada odločila, da je to zahtevno delo naložila kmetijskemu ministrstvu, je drugo vprašanje. Program je narejen. Glede na to, da je Slovenija predvsem hribovska država, se bojim, da je s tem letom ali z našim odnosom do njega to spet ena od zamujenih priložnosti in da skupen učinek vseh aktivnosti, ki jih ni malo, saj niso samo državne, ampak so v to vključene tudi mnoge civilne ustanove, predvsem Planinska zveza, za ozaveščanje ljudi o pomenu gora za naše življenje, duhovno, materialno in sicer ne bo takšen, kot bi to bilo mogoče in kot bi slovenske gore to zaslužile.

Omenili ste PZS, ki je res tista organizacija, ki je zelo vključena v to akcijo. Njihove aktivnosti vodijo v to usmeritev in iz njihove tiskovne konference sem dobila podatek, da so celo izdali zloženko, koledar, plakate in vse v skladu z nosilcem projekta, to je Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in pod pokroviteljstvom vas, predsednika republike. Navedli so podatek, da država še ni pokrila nobenih stroškov. Je to res?

Pokroviteljstvo sem prevzel v trdnem prepričanju, da je prav, da je tudi simbolno država zavzeta pri ustvarjanju slike, ki jo bodo ob tem letu dobili Slovenci o svojih hribih in o hribih nasploh. V zimskih mesecih je prišlo tudi na pobudo PZS do prve prireditve, ki je javnost opozorila na odločitev Združenih narodov, da letošnje leto posveti goram. Kolikor vem, je vlada programu namenila 51 milijonov tolarjev, zato tudi izplačilo teh stroškov PZS ne bi smel biti problem. Kar mene skrbi, niso sami projekti ali delni projekti, ki se vključujejo v program, ampak, ali kdo skrbi za učinek vseh teh programov, zloženk, plakatov itd. in čemu naj to služi. Aktivnost zaradi aktivnosti ni potrebna. Slovenci imamo do svojih gora nek ne samo elementarni, ampak

precej kultivirani odnos. Ali pa se zavedamo vseh okoljevarstvenih in drugih vidikov gora, je drugo vprašanje. Rad bi povedal svojo izkušnjo, da se je odnos do planin, do čistosti planinskih poti v zadnjih desetih letih bistveno spremenil in da danes izgleda zelo čudno, če opaziš smeti ob transverzalnih poteh.

Vam je dogajanje in vaše pokroviteljstvo teh aktivnosti ob mednarodnem letu gora v zadovoljstvo?

V zadovoljstvo mi je bolj skrben odnos do narave nasploh, tudi do planinskega sveta. Kakšen bo končni učinek, pa je sedaj še prehitro govoriti.

Mednarodno leto gora je pomemben začetek dolgoročnega procesa za trajnostni razvoj gora, ki je posvečen posebnostim in potrebam gorskih območij. Alpski svet, ki ga v Sloveniji členimo na alpska visokogorja, alpska hribovja in alpske ravnine, obsega 42 odstotkov površine Slovenije. Na tem območju živi kar 47 odstotkov vsega prebivalstva Slovenije. Povprečna nadmorska višina Slovenije je nekaj nad 600 m. Se vam zdi pomembno, gospod predsednik, da se Slovenija zavzema za razvoj gorskih območij, in kakšna strategija tega razvoja je začrtana?

Strategije pravzaprav še ni. Mislim, da bi za osnovo lahko vzeli projekt oz. projekcijo življenja v Triglavskem narodnem parku. Bilo je veliko razprav. Tu so pač interesi zelo različni. Gotovo ni mogoče varovati narave in tudi TNP na način, ki bi onemogočil življenje ljudi na meji tega parka in ponekod tudi v samem območju parka. Potreben je pameten kompromis med potrebo po varovanju gora in po omogočanju življenja, tudi gospodarskega izkoriščanja tega območja. Vprašanje je, kaj na koncu prevlada. Treba je računati z razmerjem političnih sil in interesov, ki se dostikrat zakrivajo za interesi in zahtevami ljudi. Ali bo prevladal nacionalni interes po varovanju posameznih območij, ki so pose-

bnega pomena za slovensko pokrajino in za življenje v prihodnje, ali bodo prevladali parcialni, posamični skupinski interesi in izsiljevanja, da bi se predstavilo kot interes države oz. nacionalni interes? Mislim, da je v TNP sedaj doseženo neko pravo ravnovesje med temi interesi in da bi tudi drugod, npr. v Kamniško-Savinjskih Alpah vključno z Logarsko dolino, na kraškem svetu, morda na Pohorju, lahko z ustreznimi dopolnitvami in spremembami, ki bi upoštevale specifičnosti teh delov Slovenije, šli na podoben način varovanja. Ne rečem, da tega ni. To bi bilo nepošteno. Gotovo pa, da dolgoročno ni mogoče povsem zanesljivo trditi, da vsa ta prizadevanja vodijo k istemu cilju.

Gospodarska funkcija slovenskega visokogorskega prostora se je močno spremenila. V zadnjih desetletjih je kmetijska raba tal močno upadla. Izrazita sta procesa propadanja kulturne pokrajine in zaraščanje. Kako vidite možnosti za kakovostno življenje ljudi v gorskih področjih? So lahko oblikovanje zavesti in posredovanje znanja o gorskih ekosistemih, njihovi dinamiki in delovanju glavni cilji za ohranitev in trajnostni razvoj virov v gorskih predelih?

Tisti, ki določajo državno politiko, morajo seveda poznati elemente, o katerih govorite. Človeku, ki tam živi in si tam zagotavlja svojo eksistenco, ni potrebno vedeti o vseh ugankah, morebiti tudi ne o dogovorih o varovanju ekosistemov. Ima prvinski odnos. S tem odnosom dostikrat bolj varuje okolje, kot ga varuje neka politično posredovana strokovna misel. Treba se je spomniti usode gozdarskega zakona deset, enajst let nazaj in vseh škod, ki jih je njegova ne ravno najbolj strokovna in odgovorna uporaba prinesla. Ta svet nam ni dan zato, da ga do konca izkoristimo in uničimo, ampak predvsem, da skrbimo, da ga bomo čim manj poškodovanega prepustili svojim naslednikom. In če bi bila to osnovna Filozofija, potem so mnogi praktični odgovori na dlani.

Tudi Mednarodna zveza planinskih organizacij (UIAA) je akcijo sprejela za svojo, saj se zaveda, da lahko več kot dva in pol milijona članov planinskih organizacij z vseh celin pomembno prispeva k uresničevanju zastavljenih ciljev. Planinstvo, ki vključuje alpinizem, turno smučanje, športno plezanje, koče in pota, gorsko vodništvo, odprave in gorsko reševanje, je opredeljeno kot splet rekreacijskih, športnih, kulturnih, znanstvenih in gospodarskih dejavnosti. Mislite, da je planinstvo kot športna in rekreacijska dejavnost pomembno za ohranjanje kulturnega in etičnega odnosa ljudi do narave kot posebne vrednote? Ali je v svetu in pri nas eden od temeljev okoljevarstvenega gibanja?

Vse, kar ste našteali kot pomembno za mednarodno planinsko organizacijo, velja, in še kaj več, tudi za PZS. Navsezadnje nima samo turistično-športnorekreativnih in varstvenih dimenzij. V svoji preteklosti – mislim, da velja tudi za danes – ima zelo pomembno nacionalno, patriotsko vlogo. Nastala je navsezadnje tudi v času najhujših bitk za to, čigave bodo slovenske gore in čigava imena bodo nosili slovenski vrhovi. Tu se ne da odmisлити tudi tistih, ki so ustanavljali Planinsko zvezo oziroma prvo slovensko planinsko društvo in skrbeli, da je preraslo v eno najbolj množičnih organizacij. Upam, da bo tudi takšna ostala. Zdi se mi nepogrešljiva. Glede na to, kaj vse je opravila in opravlja in kar si je pravzaprav sama naložila, da bo opravljala tudi v prihodnje, in če razmišljam o kvaliteti življenja Slovencev, bi lahko bila deležna veliko več državne pomoči, kot je dobiva. Mislim pa, da se ji ponekod celo delajo težave.

PZS je z več kot 74.000 člani in 231 planinskimi društvi ena najmnogičnejših in najstarejših civilnodružbenih organizacij v Sloveniji. Ali sta naše planinstvo in alpinizem pomembna za identifikacijo Slovencev po svetu?

Gotovo, saj Slovenci veljamo za alpinistično zelo uspešen narod. Navsezadnje so skoraj vse najtežje smeri ne samo v Alpah, ampak

*Milan Kučan v Triglavski severni steni
(Slovenska smer)*

tudi v Andih in seveda v Himalaji preplezali tudi slovenski alpinisti in slovenske naveze. Tudi vse najzahtevnejše smeri v slovenskih hribih so preplezali domači plezalci. Tu je ponavljanje vedno novih slovenskih plezalcev. Čeprav nekako z idealizmom in nostalgijo gledam na čase nazaj, ko se je plezalo klasično. Sedaj je čedalje več tega individualnega ekstremnega plezanja. Mogoče se bo vrnil čas klasičnih navez.

Ravno zaradi vloge, ki jo opravlja slovensko planinstvo, znotraj katerega se je rodil tudi alpinizem in se dvignil na tako visoko raven v svetovnem merilu, kot je, ne vem, zakaj Planinske zveze kot civilnodružbenemu gibanju in nestrankarski organizaciji postavljati ob bok strankarska planinska združenja oz. strankarske planinske organizacije. To gotovo odnosu Slovencev do planinstva ne koristi. In če je namen združevanja političen, potem je mesto za to v političnih strankah in ne v podvajanju civilnih organizacij.

Kako gledate na slovenski alpinizem, kajti Slovenci smo dosegli že kar velik pomen v izrazu alpinizma nasploh? Sta podpora in razumevanje države in politike tej dejavnosti dovolj velika?

To je odvisno od meril. Gotovo država s svojim proračunom ni vreča brez dna. Denar je pač potrebno porazdeliti. Za javne funkcije, ki jih v dobro države opravlja PZS, vidim dovolj razlogov, da država to tudi sofinancira. Mislim pa, da v tem prihodnosti vendarle ni. Tu bo pomembno tudi v prihodnje iskati mentorstvo, predvsem ko bodo ustrezno urejeni tudi davčni in drugi mehanizmi, ki bodo pri ljudeh in podjetnikih stimulirali prepričanje, da je dobro del denarja, ki ga ne potrebuješ, usmeriti tudi v te dejavnosti. Moja izkušnja ni slaba, kadar je šlo za planince s temi zbirateljskimi finančnimi akcijami. Ni pa tudi odlična. Predvsem pa mislim, da Planinski zvezi država ne bi smela delati težav pri tem, da dobi

materialno bazo, ki so jo ustanovljala planinska društva in planinci skozi vrsto generacij, v upravljanje. Zato se mi dostikrat zdijo razprave o tem, komu pravzaprav pripadajo planinski domovi, kočice, tudi Aljažev stolp sam, popolnoma nekoristne.

Kje se začno poti, ki se prepletajo in odpletajo z drugimi, kdaj se pojavijo cilji, bolj prividi, nekje nad obzorjem, in kdaj se pojavi roka in nato vrh za pot na resnične bele vrhove? Kje vse ste se že potepali po gorah in kaj vas je najbolj prevzelo, kajti vemo, da ste ljubitelj gora?

Vežan sem predvsem na slovenske gore, ker se teh deset let nisem imel možnosti brez komplikacij potepati po tujih gorah. V Sloveniji, mislim, da ni vrha, na katerem nisem stal, ki bi v naših predstavah živel kot vrh. Saj je veliko vrhov, ki se nanje nikoli ne pride ... Na vsako goro hodim na različne načine. ○

Novosti v planinski organizaciji

PZS je 18. julija, ob začetku planinske sezone, pripravila odmevno tiskovno konferenco, na kateri je predstavila številne novosti in akcije. Začetne besede predsednika Francija Ekarja so bile namenjene akciji za ohranitev čistih gora, v katerih ne bomo odmetavali odpadkov, ne kurili ognja, vse prinešeno pa se bo z nami vrnilo v dolino. Predstavil je še prizadevanja PZS po ponovni uvrstitvi oddaje Gore in ljudje v program nacionalne televizije kot tudi prizadevanja, da država (zaradi davčnih obveznosti) prizna planinskim kočam status neprireditnega delovanja v javnem interesu. Na vlado je naslovil pobudo, da ne uveljavi podražitve helikopterskih prevozov za kočice. Beseda je tekla še o kadrovskih in organizacijskih spremembah. Mladinska komisija, ki združuje 24 tisoč mladih iz 111 mladinskih odsekov, je osvetlila letni program, v katerem prevladujejo planinski in šolski tabori, vsi pod geslom

Greimo skupaj varno v gore. Javnost so seznanili še z odpravami v tuja gorstva: dve – na Nuptse delno uspešna, na Kumbakarno brez uspeha – sta končani, štiri so v pripravi. Alpinisti so organizirali tabor v Chamonixu, saj se le preko sten Zahodnih Alp pride do potrebnih izkušenj za Ande in Himalajo. Komisija za pota je predstavila 72 veznih in krožnih poti. Namen predstavitve je popestritev ponudbe in razbremenitev najbolj popularnih in zato preobremenjenih predelelov. Ob tem je predstavila še pot Via Alpina in spremembe na Slovenski planinski poti (»transverzali«) z vključitvijo Okrešlja, Mrzle gore, Ledin itd. Primerjava nesreč s polletjem lanskega leta kaže manj smrtnih žrtev in težje poškodovanih ob podobnem številu akcij. Posebej so opozorili na visok delež poškodb glave, kar kaže na pomen uporabe čelade. V celoti je predstavitev pokazala, da se državi še sanja ne, kako imenitno organizirano »civilno družbo« ima, in to brez omembe vredne podpore. (Tone Škarja)

Po opuščeni stezi s Komne v Ukanc

Dogodivščine med Ukancem in Komno

Besedilo: Borut Mencinger
Fotografiji: Stane Klemenc

Odkar sem prehodil, obhodil in preplezal vse najbolj priljubljene in zdrsane poti v našem prelepem visokogorju, me že lep čas (merjeno v letih) privlačijo, mikajo in izzivajo tiste poti – resnici na ljubo so to povečini skromne stezice – ki so na planinskih zemljevidih označene črtkano, še največkrat pa sploh niso vrisane. Ena taka smet mi je padla v oko, ko sem delal pomladanske pohodniške načrte in si ogledoval karto Julijske Alpe – Bohinj, 9., dopolnjena izdaja, 1992. Na njej je vrisana steza skozi Ukanško in Ražnovo Suho mimo lovske kočice V melu ali V meleh, levi odcep pa jo še pod kočico potegne čez Planino za Migovcem skozi Tolminsko lakev na Govnjač. Pozneje sem ugotovil, da sta ti dve stezi črtkano vrisani na vseh zemljevidih, ki so mi prišli v roke. Zvedel sem tudi, da je leva pastirska, desna pa lovska.

Prvi poskus – do roba planote

Konec maja sva se z Anko odpravila na prvi ogled. Ne vem, ali sva imela dober nos ali srečo: brez težav sva našla začetek steze v Žagarjevem grabnu in po njej v dobri uri prišla do lovske kočice V melu ali V meleh. Vsa čast nekdanjim lovcom – lokacije so pa znali izbrati – kočica ima čudovito lego: spodaj v dolini Bohinjsko jezero kot na dlani, zgoraj pa zapira ozadje mogočen lok sten, ki prepadajo s Spodnje Komne v Ražnovo Suho. Do kočice je steza prav prijetna, naprej pa sicer še dobro vidna, a že dodobra zaraščena. Do sem torej triglavski parkovni nadzorniki še hodijo, naprej pa ne več! Vendar ni težko najti vstopa v strmo travnato ostenje. Dokaz, da je steza prava, je že po kratkem cikcaku nekaj klinov z žico, ki nam poma-

gajo preiti nekoliko navzven nagnjeno poličko. Pozor, klinom ne zaupajte preveč: eden je že izpuhlen, drugi se maje! Potem naju je steza po lažjem, a še vedno strmem svetu – mimo kapitalnega modrasa, ki se je sončil v pregreti travi – v pol ure pripeljala na vrh oziroma na najvzhodnejši rob Spodnje Komne. Prve (ali zadnje) zaplate snega so tu naznanjale, da ga bo naprej gor še na debelo, zato se po izdatnem martinčkanju na majskem soncu – daleč stran od modrasa – vrneva h koči in nazaj v dolino.

Jesenski drugi poskus

Lep konec tedna v oktobru se lotiva zadeve z gornje strani – s Komne. Zakaj od zgoraj? Od zgoraj je svet pač preglednejši, pa tudi tavanje po rušju je dol grede manj naporno! Že začetek steze oziroma odcep od označene spodnje poti (po T. Miheliču) Komna-Vogel je tak, kot se za prekanjene lovce spodobi: komaj opazna stezica se vije skozi travo in gosto podrast, da ne veš, ali je gamsja stečina ali pred kratkim uhojena sled, ker je nekoča potreba potegnila v zavetje grmovja. Vendar ker ni nič boljšega, negotovo nadaljujemo. Bukev, gabrov, mokovcev in jerebik je vse manj, zato pa vedno več rušja in macesnov. To pomeni, da se vzpenjava, kar čutiva tudi v nogah. Prav zato dvom vse bolj gloda: saj sva se vendar namenila v dolino – ta reč pa se vleče le navzgor! Na mestu, od koder se vidi Dom na Komni že daleč zadaj in očitno nižje od naju, se usedem in iz nahrbtnika izvem zemljevid. Z očali na nosu natančno štejem izohipse in ugotavljam, kako gre po njih drobnočrtkana stezica: ali pelje gor ali dol. Ni vrag, da jo bom pogrunt-

tal, saj sem profesor zemljepisa – bodrim samega sebe. Smer izohips potrjuje, da gre stezica res še nekaj časa gor. Samozavestno odločim, da greva prav, saj so Pleše, kamor škili stezica, 127 metrov višje od Doma na Komni. Pravzaprav malo, toda če pomislim, v koliko kont in jarkov sva se že spustila, je kar uspeh, da pridobivava višino. Eno pa je gotovo: steza veskozi dosledno vodi proti vzhodu, kjer se občasno pokaže hotel na Rjavi skali.

Nenadoma se sredi gostega rušja posveti večja travnata jasa. Hkrati se tu stezica obrne desno navzgor. Brez obotavljanja se poženem v strmino, saj me tam ne ovirajo in ne opletajo več ruševe veje, hkrati pa si po dolgem času obetam razgled. Toda sredi jase stezica izgine v gosti travi, razgled pa tudi ni kaj prida – nekam proti Komarči in Pršivcu, kar me pa zdaj ne gane. Pač pa se razkrijejo neskončne planjave gostega rušja; vanj vabijo številni obetavni »prehodi«, ki pa se vsi po nekaj metrih zagostijo v neprehodnem vejevju. Priznam, da me je nekje globoko, a samo za hipec, spreletela misel o znamenitem bohinjskem »bermudskem trikotniku« – a res samo za hipec: treba je bilo vzeti pamet v roke. Anka jo je že, s pripombo: »Kaj, če bi šla kar nazaj na Komno!?« Preslišal sem ta ženski smisel za praktičnost in previdnost, za preproste rešitve, ki so običajno najboljše. Kar tako na hitro pa ne bomo odnehali!

Po premisleku se mi je posvetilo, da je treba planinsko miselnost zamenjati z lovsko. Planinski

pohodnik bi se zagnal navzgor v strmino, za razgledom, tako kot midva. Prebrisani lovec ne bi rnil na sredo gamsjega pašnika, ampak bi se neslišno prihulil k drevesu in opazoval, potem pa se odtihotapil naprej, stran od jase, da ne bi vznemiril divjadi. Torej poskusimo po tej logiki! Saj res, spodaj na robu jase stoji debel macesen! Kako ga nisem že prej opazil? Saj, če jih ima tisti nad Pišnico tisoč let, je tale gotovo petstoletnik! Seveda sem ga spregledal, ker sem mislil po planinsko: samo naprej, da bomo prej na cilju, ki je bil še kakih tisoč metrov nižje v dolini. Po strmi travi in čez škrapljaste plošče sva se spustila k macesnu. Po lovsko sem se pritisnil k deblu – in glej, edino od tu je bila jasa kot na dlani – pogledal levo v smeri vzhod in za mogočnim deblom odkril skromno stezico. Priznam, da se mi je zdela prečudovita. Kaj pa tista zapeljivka, ki me je zvalila na zgornji konec jase? I, to je stečina, gamsja stezica, ki krivorože kozle popelje na njihov pašnik, tam pa izgine, ker se razkropijo vsak za svojim grizljajem!

Od macesna naprej je nekaj časa šlo kot po maslu. Steza se je končno začela spuščati – zdaj sva ji že čisto zaupala. Zaupljiv odnos med staro stezo in tistim, ki jo tlačil, se vzpostavi, ko »uporabnik« opazi na stezi ali tesno ob njej sledove delovnih človeških rok. To so obsekane ali celo obžagane ruševe veje. Če pa teh sledov človeškega dela ni, potem stezi v rušju ne zaupajte preveč. Kajti tisoči gamsjih parkeljev lahko naredijo presenetljivo dobro stečino. Seveda ni toliko teh rogačev. Toda če gre samo 10 gamsov (to je 40 nog) 25-krat po isti stezi, je to statistično tisoč korakcev – in stečina je utrta skozi goščavo!

Po ozkem prehodu iz obsežne konte na rob se rušnato morje strmo prelomi navzdol in v dolini se posveti Bohinjsko jezero. Čudovito: motiv, ki ga nisem zasledil še v nobenem koledarju. Z dovolj širokim objektivom bi v enem posnetku zajel hotel na Rjavi skali na Voglu in spodaj jezero! Od tu naprej čez stezo nimava več pritožb, tako da naju brez ne-

Med Ukancem in Suho

gotovosti po strmem spustu skozi rušje pripelje v blagodejno zavetje gozda. Svet se za kratko položi, tu in tam je steza celo nadelana, vkopana v mehko gozdno podlago – potem pa je nenadoma zmanjka! Najprej skušam biti dosleden in trmasto nadaljujem v prvotni smeri: vsakokrat me zavrnejo divje strmine, ki nakazujejo navpične prepade, padajoče nekam v dno proti Ukancu. Trikrat sva se vrnila – po preizkušenem receptu izgubljenec – do mesta, ko sva še vedela, kje se naju drži glava – pa nobenega uspeha. Steze ni bilo. Treba bo sesti in razmisliti. Anka je sedaj drugič omenila vrnitev na Komno – po več kot treh urah prerivanja skozi vejevje! Tokrat je nisem preslišal. Pokazal sem ji toliko meglo, ki se je od zgoraj plazila s primorske strani navzdol za Bohinjski Migovec. Povrhu vsega je prav takrat začelo iz nje na gosto pršeti.

Na robu silne strmine sem se poskušal vživeti v to, kako bi tu čez prišli nekdanji »uporabniki tega prostora«: stari hribolazci niso nikoli šarili po takih stezah, z alpinisti si nimaš kaj pomagati, saj oni kar sami iščejo težave, ne pa lahkkih prehodov. Spet preostane le lovska iznajdljivost! Lovec si ni smel privoščiti vratolomnih poti – če ni bil ravno Trentar – saj je pogosto nesel navzdol 30-kilskega gamsa, včasih pa zraven svojega nahrbtnika še gostovega in poleg svoje puške še njegovo. Potemtakem mora biti tu nekje vsaj za silo udoben prehod. In res, prav tam, kjer ne bi smel več siliti naravnost, sem spregledal oster desni cik, pa kratek

Pogled z vrha na Ukansko Suho

levi cak ter še en desni cik – in znašla sva se na odprtem robu ostenja nad Žagarjevim grabnom. V vznožju, čisto blizu, da bi pljunil nanjo, pa je čepela kočica v melu. Pozneje sem razbral iz zemljevida, da je bilo le 115 metrov višinske razlike! Steza je nekaj časa prečila ostenje proti jugu do znane poličke s klini in prav hitro sva se znašla pri koči, od tu pa dobre volje odskakljala v dolino. Za pol ure sva namreč prehitela meglo, ki je zdaj že ovijala zgornje robove Ražnovce Suhe. Raje ne pomislim, kje in kako bi prišla dol, če se ne bi nič videlo!? ●

Stare poti v Triglavskem narodnem parku

Po tem lepem doživetju bi rad osvetlil še drugo plat zgodbe. Med takimi in podobnimi pohajkovanji, pa tudi pozneje doma, sem vedno razmišljal, kakšen odnos do starih poti bi bil pravi. Ali je pri tem možno peljati neko dosledno in premišljeno politiko? Če se ne motim, je Planinska zveza Slovenije objavila stališče, da v načelu ne bi več širili mreže označenih in nadelanih poti v visokogorju. Po drugi strani pa je v Triglavskem narodnem parku veliko starih poti, ki so bile nekoč dobro nadelane in mojstrsko izpeljane, a se zdaj naglo zaraščajo in podi-

rajo. Zanimalo me je stališče vodstva parka do tega vprašanja. Obrnil sem se na direktorja Janeza Bizjaka, ki se je prijazno odzval z obširnimi odgovorom.

Z opuščanjem paše po številnih planinah v Triglavskem narodnem parku in z ukinitvijo komercialnega lova zgublajo svojo funkcijo mnoge pastirske in lovske poti in steze. Prenekatero med njimi še danes vzbujajo občudovanje, tako mojstrsko so speljane po naravnih prehodih in zgrajene brez nasilja nad okoljem. Ne samo občudovanje: marsikatera od teh poti bi si zaslužila celo status naravne oziroma kulturne dediščine. Ali namerava vodstvo Triglavskega na-

rodnega parka, upoštevajoč omenjene vrednote, katero od teh poti ohraniti in vzdrževati? Ali bo vse preraslo grmovje pozabe? Skratka, kakšen odnos ima Triglavski narodni park do starih poti in steza?

Bizjak: Mojstrsko izpeljane stare pastirske in lovske steze so nedvoumno zgodovinska, kulturnokrajinska in tehnična dediščina Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka. S problemom zaraščanja in postopnega izginjanja teh steza se ukvarjajo strokovne službe in svet parka že nekaj let. Stališča do njihove usode niso dokončna, saj se sproti pojavljajo nove dileme in novi pomisleki. Po eni strani se na Triglavskem narodnem parku strinjamo, da je škoda, da bi se steze zarasle in propadle, saj predstavljajo varno »orodje« naše nadzorne službe, po drugi strani pa se bojimo (ta bojazen pa je vsako leto večja zaradi naraščajočega obiska in hoje obiskovalcev po brezpotjih), da bi te, redno vzdrževane steze v manj znanih predelih omogočile naraščajoči obisk in vznemirjanje narave na območjih, ki so upravljavsko izločena kot tako imenovane mirne cone. V teh conah sta izločena gozdarstvo in lov, pašništva pa že nekaj let ni več iz objektivnih razlogov. Te mirne cone so zadnja mirna zatočišča divjih živali, človek (nadzornik, upravljavec) naj bi zahajal vanje le izjemoma nekajkrat letno. Takšni upravljavski ukrepi so brez predhodne pravne regulative skoraj nemočni, saj je od obiskovalcev iluzorno pričakovati, da se bodo samoomejevali in samoodpovedovali obiskovanju atraktivnih predelov. V času, ko je večina prepričana, da v naravi ne sme biti zaprtih con, vedno več obiskovalcev zahaja in uživa v brezpotjih ali na opuščeni stezah. Nekdaj neznana, mirna in atraktivna območja postajajo vedno bolj nemirna, iz skritih steza nastajajo široko uhojene poti. Z ukinitvijo lova v delu osrednjega območja smo se približali mednarodnim standardom za narodne parke in prostoživečim živalim omogočili mirne življenjske prostore. Toda izločitev lova (in odstrela) še ni pogojena tudi s postopnim omejevanjem

in preusmerjanjem obiskovalcev. S tem v zvezi je naša zakonodaja nedorečena. Pred tridesetimi leti nismo mogli verjeti, da je po narodnih parkih v svetu (in v vzhodni Evropi) dovoljeno hoditi le po označenih poteh, izven njih pa prepovedano. Mislili smo, da je takšno razumevanje narave neživljenjsko. Izkušnje pa nas učijo, da se bomo morali tudi v Sloveniji (predvsem v Triglavskem narodnem parku) odločiti, da zakonsko uredimo hojo po visokogorju oz. hojo omejimo na zavarovane in označene poti. Povečan obisk po brezpotjih in po neoznačenih stezah omogočajo tudi razni planinski vodniki, ki v knjižni obliki vzpodbujajo obisk v neznanih mirnih conah. Kaj bomo storili? Svet parka je že sklenil, da mora uprava pripraviti pregled (kataster) lovskih stez in v upravljavskem načrtu določiti, katere bomo vzdrževali (in zakaj) in katerih ne (in zakaj ne). V prihodnje se bo verjetno pojavil tudi problem lastništva zemljišč, čez katera vodijo steze. Dokler je bilo vse »naše«, niso pri nadelavi starih poti nikogar spraševali, odslej pa bo potrebno soglasje lastnika.

Kakšno stališče ima Triglavski narodni park do zasebnih oziroma samovoljnih označevanj, markiranih poti? Vprašanje se zdi odveč, toda na Ovčariji v smeri proti Stadorju se je pojavilo tako divje »barvanje« skalovlja. Slabi zgledi najbolj vlečejo.

Bizjak: Glede označevanja (markiranja) in opremljanja neoznačenih poti imamo enako stališče kot Planinska zveza Slovenije: mreža markiranih in zavarovanih poti v Julijskih Alpah je dovolj gosta (pregosta v primerjavi z drugimi območji Alp) in omogoča varno obiskovanje. Zato nasprotujemo (tudi Planinska zveza Slovenije) markiranju neoznačenih poti in opremljanju neopremljenih in nezavarovanih steza. Toda samovoljnega barvanja je vedno več, sankcij pa ni nobenih, saj takšni prekrški niso definirani v zakonodaji. Edini ukrep je, da gremo za samovoljneži in rdečo barvo prebarvamo z belo ali sivo in tako skrijemo packe.

V hribe po korejsko

O zaprtih vratih in železnih stopnicah

Besedilo in Fotografije: Andrej Stritar

V letu 2002 vsi gledajo v Korejo, kjer se dogaja najbolj važna stranska stvar na svetu – svetovno prvenstvo v nogometu. Naključje je hotelo, da sem se aprila, dva meseca pred tem »cirkusom«, tja odpravljal na službeno pot.

»Urša, kaj, če bi šla z mano: greva en vikend prej in podaljšava še en vikend po srečanju, pa tako združiva koristno s prijetnim. Malo se potepava, vidiva, kako tam živijo, morda pa še celo skočiva na kak tamkajšnji hrib!«

In sva šla. O deželi sva pred odhodom vedela bore malo, le kar sva prebrala v popotniški bibliji – vodniku iz zbirke Lonely Planet. Pa saj je tako še zabavneje. Zdaj veva veliko več, tudi o tamkajšnjih gorah.

V hribe ne smeš kadar koli

Južna Koreja je petkrat večja od Slovenije, v njej pa živi 45 milijonov prebivalcev. 70 odstotkov površine je pokrite s hribi, vendar najvišji vrh v kopenskem delu ne dosega 2000 metrov. Imajo 16 narodnih parkov, ki so razporejeni po celotnem polotoku. Večina jih je v hribovitem delu, nekaj pa tudi ob obali. Kot prvi cilj sva si izbrala park Soraksan na severovzhodu, za katerega je v vodniku pisalo, da je najlepši med lepimi. Opisanih je nekaj poti, po katerih naj bi lahko hodil tudi več dni, imeli naj bi tudi več gorskih koč. Skoraj v vsakem odstavku pa je avtor svaril pred gnečo. Imela sva le zelo skromen zemljevid, ki sem ga pred odhodom uspel dobiti na internetu.

Tako sva se drugi dan bivanja v Koreji znašla z najetim avtom pod gorami. Videti so bile kar slikovite: strma pobočja, poraščena z zelenečimi gozdovi, ki so v vršnem delu prehajali v skalne pečine. Odlično zgrajena in solidno vzdrževana cesta (tako kot sicer vse ceste v Koreji) je spretno speljana na

900 metrov visok prelaz, za katerega sva ocenila, da bo pravšnje izhodišče za 1702 metra visoki najvišji vrh. In res, prelaz je tak, kot je tisoče podobnih izhodišč marsikje drugje po svetu. Veliko parkirišče, velik orientacijski zemljevid (z napisi v korejščini, seveda), nekaj informacijskih tabel (spet v korejščini), restavracija z glasno glasbo in obvezno javno stranišče (ta imajo Korejci resnično povsod!).

»OK, to bo to, pa dajva!«

Obula sva močnejše čevlje, se preoblekla (bilo je okoli 10 stopinj), v nahrbtnik dala, kar se pač vzame s sabo za nekaj ur, in se odpravila po edinih stopnicah, ki so vodile navzgor. Po sto metrih pa naju je za prvim robom čakalo presenečenje, kakršnega nisva doživela še nikjer drugje. Prišla sva do zastekljene hišice, v kateri je nekdo sedel in gledal televizijo.

»Aha, saj je res nekaj pisalo o vstopnini, bova pač plačala!« sva si dejala.

Mimo napisov in zaklenjenih vrat se ne da niti do bližnjega slapu

Toda možakar, ki ni znal niti besedice angleško, je le odkimaval in nama dopovedoval, da ne bo nič. Kazal je naprej po poti in kaj hitro sva došla. Pred nami je bila močna ograja, na poti pa zaklenjena vrata, okrašena z velikimi napisi. Edine nekorejske črke so bili datumi 1. 3. 02 in 31. 5. 02: hribi so tri mesece v letu zaprti! Nihče ne sme mimo, narava mora imeti mir, da si opomore od dirandaja v preostalem času. Nič ni pomagalo, lahko sva se le obrnila in pustila prodajalca vstopnic, da mirno gleda televizijo do konca maja, ko bo lahko spet kaj prodal.

Ferata po korejsko

Dan sva pa le »rešila«! Peljala sva se daleč okrog parka na vzhodno stran, ki je turistično razvitejša. Na srečo tam nekaj nižjih vrhov pustijo odprte čez vse leto in sva lahko potešila najini hribovske duši. Stopila sva na Ulsanbawi, zelo slikovit in razgleden skalnat hrbet na robu parka, visok nekaj več kot 800 metrov. Dobri dve uri hoje je do njega, pot pa je zelo poučna, saj na njej spoznaš skrajnosti, kakršnih pri nas nismo vajeni.

Začela sva v nekakšnem ogromnem parku z velikimi peščenimi površinami, kamor se zgrinjajo množice obiskovalcev. Nadaljevala sva po široki poti, mestoma ograjeni s kamnito ograjo, ki je speljana do prvega templja. Od tam naprej se število pohodnikov zmanjša, zato je tudi pot ožja in manj veličastno ograjena. Toda bog ne daj, da bi kje narobe stopil, povsod so oznake, napisi, prepovedi, vrvene ograje. Nekje se dolinica zoži in so nam olajšali hojo z imenitnim kovinskim mostom, čeprav bi stezico zlahka speljali malo manj udobno. Po dobre pol ure sva šla mimo prvega bifeja in javnega stranišča, po eni uri pa sva bila pri drugem templju pod vršnim, skalnatim delom gore. Tu dokončno odnehajo romarji, ostanejo le planinci, ki hočejo na strmi vrh.

Kmalu si iz lepega gozda pod strmimi granitnimi stenami. Toda že od daleč zagledaš, da bo šlo. Čez steno, kakih 200 višinskih metrov visoko, so speljane solidne, meter in pol široke kovinske stopnice. Take, kot jih imajo v tovarnah ali na kaki

Strmo in visoko do vrha ...

tovorni ladji. Ograja je ves čas močna, da se lahko mirno držiš in te ni strah. Vso to kovino pa so skrbno prebarvali s temno rdečo barvo, ki je pač primerna zaščita proti rji. Ko končno prisopihaš po teh stopnicah na vrh, se okolje ne spremeni. Skalnat vrh (pravzaprav le polica tik pod njim) je skrbno ograjen s kovinsko ograjo, tako da se počutiš kot na vrhu nebotičnika.

Vendar ne smem biti krivičen in podati samo slabega mnenja. Tisti skalnat hrbet je bil zelo slikovit, prav tako je bil lep razgled na razgibane hribovke v daljavi in na vetru kljubujoče borovce v okolici. Korejci očitno tudi izredno ljubijo svojo deželo. Prav neverjetno prikupno znajo urediti vrtove okoli hiš in templjev, obsedeni so s čistočo, saj sva ob povratku videla možakarja, ki je v belih rokavicah pobiral smeti ob poti. Tudi v gore očitno radi zahajajo, kar sva lahko presodila tudi po

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

številu gorniške literature v neki knjigarni, kamor sva šla »firbce past«. Saj prebrati in razumeti tako ali tako nisva mogla kaj dosti, ampak po slikah in redkih angleških besedah sem na policah prepoznal korejski Planinski vestnik, pravzaprav vsaj dva različna. Očitno izhajajo kot mesečniki, aprilska številka pa je debela vsaj 200 strani in polna članov o izletih, opremi, odpravah ipd.

Čuvajmo, kar imamo

V Koreji gotovo imajo tehtne razloge za to, da imajo gorništvu urejeno tako, kot sva ga midva do-

jela v nekaj dneh. Njihov način življenja je precej drugačen od evropskega, verjetno so silne množice izletnikov dejansko izredno breme za okolje, zato so bili pač nujni različni ukrepi. Toda ob tem so se mi porajale grozne misli, da bi kdaj recimo na Vršiču pod Mojstrovko naletel na kiosk, kjer bi pisalo, da so hribi zaprti in da naj pridem kdaj drugič. O, groza! Vsak od nas lahko prispeva, da do tega ne pride. Čuvajmo to, kar imamo, pazimo, kako hodimo po gorah, da ne bomo mi ali naši otroci kdaj prisiljeni storiti podobno, kot to delajo Korejci: zaščititi gore pred nami samimi! ●

Življenjska zgodba varovalne vrvi¹

Prispevek k jubileju GRS

Besedilo: Mirnesa Islamovič in Špela Dovžan

Sem stara varovalna vrv z veliko izkušnjami, zato vam bom danes povedala svojo življenjsko zgodbo. Kaj pa veste, mogoče se boste pa kaj koristnega naučili.

»Spusti! Potegni! Pripni!« slišim vsakič, ko se zgodi nesreča, ko skupaj z reševalci in reševalno opremo priskočim na pomoč ponesrečencu. Naj vam najprej predstavim svoje prijatelje. Na moji desni sedijo opornice, ki se uporabljajo pri zlomih. Zelo pomembno je namreč, da se zlomljena kost čim manj premika. Zlom se lahko zgodi kjerkoli, zato poznamo opornice za hrbtenico, vrat, noge in roke. Moj prijatelj je tudi reševalni sedež, ki ga reševalci nosijo na hrbtih ali pa ga vlečejo s pomočjo kolesa.

Čeprav sem samo vrv, sem tudi zaljubljena. Všeč mi je gorski reševalec – letalec Miha, ki sem ga spoznala v helikopterju, ko smo reševali neko gospodično, ki je šla na Križ kar v salonarjih. O,

moj bog, kako so nekateri ljudje neodgovorni. S to gospodično je bilo na srečo vse v redu, čeprav smo jo morali iz nekega grabna privleči s pomočjo helikopterja. Tej akciji je sledilo še mnogo drugih, pa ne samo akcij, temveč tudi vaj, saj si ne smemo privoščiti nobenih napak. Tako sva z mojim prijateljem Mihom lepo sodelovala. Sedaj sem že upokojena, ker sem se na neki skali hudo porezala. Reševalci so pozabili postaviti podme želvo, ki nas varuje pred takimi poškodbami. Na srečo se je to zgodilo na vaji, saj bi bil lahko drugače kdo poškodovan. Sedaj visim nad Mihovo posteljo in sem srečna. Tja me je obesil zato, ker sem nekoč rešila življenje. Obljubil je, da me nikoli ne bo pozabil. ●

¹ Nagrajeni prispevek natečaja ob 90-letnici GRS Slovenije. Mirnesa Islamovič in Špela Dovžan, 8. razred OŠ 16. december, Mojstrana.

Moja funkcija je hkrati izziv in obveza

Pogovor z Slavico Tovšak, podpredsednico PZS

Pogovor vodil: Vladimir Habjan
Fotografiji: arhiv Slavice Tovšak

Letošnjega junija so delegati na skupščini Planinske zveze Slovenije izvolili novo vodstvo planinske organizacije. Slavica Tovšak, direktorica Pokrajinskega arhiva Maribor, dolgoletna planinska vodnica pri planinskem društvu Jakoba Aljaža in obenem predsednica društva, predsednica komisije za muzejsko dejavnost pri PZS, osem let načelnica meddruštvenega odbora (MDO) Podravja in voljena članica nekdanjega glavnega odbora PZS je vsem naštetim dosedanjim Funkcijam dodala novo. V novozvoljenem vodstvu bo namreč naslednja štiri leta opravljala Funkcijo podpredsednice PZS in članice predsedstva, zadolžene za področje kulture in muzejstva. Cela vrsta naštetih zadolžitvev pomeni, da je naša sogovornica veščica organiziranega dela v planinstvu. To pa je bil tudi razlog za povabilo na razgovor.

Našteli smo vrsto vaših funkcij, ki vam prav gotovo vzamejo veliko prostega časa. Vam bo sploh še ostalo kaj časa za hribe in vodenje vaših planincev?

K zgoraj naštetim obveznostim moram dodati še t. i. službene obveznosti in obveznosti, ki so vezane na moj poklic. Tako npr. delujem v upravnem odboru Zgodovinskega društva Franca Kovačiča v Mariboru, opravljam vrsto odgovornih nalog, vezanih na strokovno delo in vodenje Pokrajinskega arhiva v Mariboru, rada se udeležujem

dejavnosti bibliotekarskega društva, sodelujem v svetu Muzeja športa, uredniškem odboru glasila Arhivi, pa še bi se kaj našlo. Rada potujem in spoznavam nove dežele in ljudi. Ob tem ne smem pozabiti študijskih obveznosti, ki prav tako terjajo zbranost, prizadevnost in predvsem moj prosti čas.

Hribi ostanejo. Tam črпам energijo in moč, da lažje premagujem težave v dolini. Če le ne gre drugače, skočim vsaj na Pohorje, ki v vseh letnih časih in v vsej svoji barvitosti in strmini daje človeku to, kar potrebuje. Vodenje planincev bo morda potrebno nekoliko omejiti, vendar bo stik s planinskimi prijatelji še vedno ostal. Še vedno ostaja moja želja poiskati neznane ali manj obiskane kotičke v Sloveniji, kamor štajerski planinec redkeje zaide. Bogastvo slovenskega planinskega sveta, pa naj gre za visokogorje ali sredogorje, je neizčrpno. Poklicno znanje zgodovine in geografije se da zlasti ob navidez dolgočasni avtobusni vožnji do izhodišča planinskih poti imenitno unovčiti in uokviriti v etnografske, literarne, historične in pripovedne značilnosti pokrajine, skozi katero potujemo. Vedno si prizadevam najti stik z avtohtonimi prebivalci, ki živijo bodisi na Primorskem, v Prekmurju, na Gorenjskem ali v Prlekiji. Rada posežem tudi so slovenskih legendah mag. Rada Radeščka in zgodbah Dušice Kunaver, ki daje-

jo krajem posebno barvitost in pridih mističnosti.

V vodstvih planinske organizacije ni prav veliko planink. Kaj mislite, zakaj?

Planink sicer v vodstvih planinske organizacije ni posebej veliko v primerjavi z moškimi svetom. Tiste pa, ki so se pripravljene spoprijeti tudi s to obliko planinske dejavnosti, delajo resno in odgovorno. Res pa je, da je sodobna slovenska žena razpeta med službenimi obveznostmi in družino, zato potrebuje za svojo »prostovoljno« dejavnost vso podporo in razumevanje. Pravzaprav tudi v podpredsedniških vrstah PZS ni bilo veliko žensk, kaj šele s Štajerske. Mislim, da so mojo, tudi zame nepričakovano kandidaturu sprejeli v planinskih vrstah z odobravanjem. Zame je to izziv in obveza hkrati. Ocenjujem, da bo moje delovanje potekalo z dobro podpredsedniško ekipo, ki jo zaokrožuje predsednik PZS mag. Franc Ekar. Prepričana pa sem, da bomo po izteku mojega mandata imeli še kakšno podpredsednico.

Podpredsednik Adi Vidmajer je na tiskovni konferenci, kjer se je predstavilo novo vodstvo, izjavil, da si želite prijetno, dobro in prijazno PZS. Vam bo to uspelo in kako?

Z besedami podpredsednika Adija smo, o tem sem prepričana, globoko soglašali vsi, ki smo bili prisotni v Funkciji PZS. Že prvi sestanki predsedstva kažejo po svoji zastavljeni programski usmeritvi na to, da želimo delati učinkovito, uspešno, organizirano in predvsem ustvarjalno. Ko bodo to naše sporočilo začutili v vseh strukturah PZS od PD prek MDO do strokovne službe, bomo vedeli, da smo uspeli in da je bila naša pot pravilna. Predsedstvo se je zlasti sedaj, v prehodnem obdobju, pripravilo na temeljito inventuro dosedanjega dela. Skrbno ocenjuje dosedanje delo in vzporedno pripravlja vizijo sodobne PZS. Delo moramo organizirati tako, da bo pregledno in da bomo v vsakem trenutku sposobni kakovostno služiti tistim, zaradi katerih smo bili ustanovljeni in izvoljeni. Prenovo dela bomo izvajali z močjo argumentov in s polno mero odgovornosti. Prijazna PZS pomeni predvsem prisluhniti željam društev, članstva in se znati pogovarjati o težavah, ki se pojavijo. Predvsem pa se mi zdi pomembno, da jih znamo reševati med drugim tudi po načelu: vsako pisno vprašanje zahteva pisni odgovor. Povsem se strinjam z zapisanimi razmišljanji kolega Jožeta Melanška, da so vodilne strukture PZS med drugim dolžne »omogočati meddruštvenim odborom, planinskim društvom in članstvu ter obiskovalcem gora razmere za normalno rast in uveljavljanje posameznikov na enakopravnih skupno dogovorjenih in sprejetih osnovah«. Spominjam se nekdanjega podpredsednika PZS in častnega člana Jožeta Dobnika, ki je imel izjemen pristop do planinskih društev. Obračali smo se nanj z vsemi mogočimi težavami in iz lastnih izkušenj vem, da nismo nikoli ostali praznih rok. S tem hočem podkrečiti svojo misel o spontani harmoniji, odprtosti in vzajemnosti, ki je eden izmed pogojev dobrih odnosov na vseh ravneh. Posebej bi želela izpostaviti posluš do te-

žav mladinske komisije. Mlada generacija, ki nas bo nasledila, terja odkrite in konkretne odgovore na svoja vprašanja. In prav je tako. Morda nekoliko pogrešam njihovo odločitev, da niso v nekem boljšem razmerju kandidirali svojih predstavnikov v organe PZS. Če bomo izpeljali zastavljene naloge tako, kot smo načrtovali, lahko smelo odgovorim, da nam bo uspelo.

Novo vodstvo planinske organizacije je zastavilo zelo pester program za naslednje štiriletno obdobje. katerim temam se boste najbolj posvetili?

Program, ki smo si ga zastavili za novo štiriletno obdobje, je naravnani v prvi fazi na prehodno obdobje, do konca leta 2002, in dolgoročno za mandat, ko smo prejeli določene obveznosti.

Z odhodom generalnega sekretarja mora predsedstvo opravljati vrsto tekočih nalog, da lahko ustvari kar najboljše razmere za delo novemu generalnemu sekretarju. Pri tem moramo upoštevati obstoječe pravne norme, ki veljajo za delo strokovne službe, in izpostaviti zdrave medsebojne odnose. Ti so za začetek pogoj za normalno poslovanje. Napredek planinske organizacije in njena prenova sta namreč vezana tudi na kakovost dela strokovne službe, predvsem v smislu jasno in nedvomno opredeljenih obveznosti, pristojnosti, odgovornosti in skupnega povezovanja do izvajanja določenih nalog. Natančno se mora vedeti,

kdo za kaj odgovarja in kaj so njegove obveznosti. Vzporedno s tem se bo pristopilo k funkcionalnemu izobraževanju posameznikov za določena znanja in tudi širše. Podpredsedniki bodo interventno zadolženi za posamezna področja, sicer pa bodo v svojem pokrivali specifična področja. Tako bom npr. sama zadolžena in odgovorna za kulturno in muzejsko dejavnost, založništvo, mentorstvo novim PD. Skrbela bom tudi za odbor za prenovu Obvestil PZS. Predsedstvo bo v prihodnjem obdobju nastopalo v vlogi vršilca dolžnosti generalnega sekretarja. V smislu nalog nas čaka priprava izhodišč za izdelavo programov dela in finančnega načrta za leto 2003, nekaj bo potrebno doreči o vlogi in položaju slovenskega alpinizma in odpravah v tuja gorstva, o novi članarini in članski izkaznici. Posebej se bomo pripravili na izobraževanje društvenih delavcev (MDO, PD, načelniki komisije, strokovni delavci). Posebno pozornost bomo namenili pripravi posveta o vzgoji in izobraževanju v planinski organizaciji in predvidoma spregovorili tudi o uredniški politiki PV. Do konca leta smo izdelali natančen urnik sej upravnega odbora in sej predsedstva s standardnimi točkami dnevnega reda. Poskrbeti moramo za pravočasni izid Planinskega koledarčka in redno izdajo obvestil, kar nam je že naložil tudi upravni odbor. Prizadevali si bomo uvrstiti vse več planinske tematike v medije (oddaje Gore in ljudje, vključitev v oddaje Homo turisticus itd.). Za stodesetletnico organiziranega planinstva teče že nekaj akcij. Druge bomo dodajali sproti. Prepričana sem, da bomo praznovali tako, kot si to slovenska planinska organizacija zasluži.

UO PZS je imenoval nekatere nove komisije, ki jih v prejšnjem obdobju ni bilo. Katere so in kakšne naloge bodo opravljale? Včasih je obstajala kulturna komisija, ki jo nekateri še danes pogrešajo ...

Komisije in njihovo uspešno ali neuspešno delovanje je eden pomembnih segmentov planinske organiziranosti. Odločili smo se,

da najprej prevetriramo njihovo sestavo, dopolnimo manjkajoče člane in razpišemo v MDO potrebe po dopolnilnih kadrih. Vsaka izmed komisij bo morala pripraviti vsebinski plan in ga tudi Finančno ovrednotiti po posebnem enotnem obrazcu. Kdor ne bo opravil osnovnih programskih obveznosti, ne bo mogel kandidirati za sredstva. Pripravljamo katalog nalog komisij, kjer bodo natančno opredeljene naloge in obveznosti na relaciji predsednik komisije–strokovni delavec. Konec julija je bil posvet z načelniki in predsedniki komisij, kjer so bili predstavljeni dogovori o načinih in pristopih nadaljnega dela v PZS, izhodišča za pripravo programov dela. Nekaterim komisijam bo potrebno dati novo vsebino, npr. vodniški komisiji, ki jo z nestrpnostjo pričakujemo vsi planinski vodniki, saj se odpira vrsta težav na področju vodenja in statusa planinskih vodnikov. Razmisliti bo potrebno tudi o konkretni vsebini dela komisije za planinsko rekreacijo in dejavnosti komisije za informiranje in propagando, kamor naj bi se uokvirila tudi kultura. Čas pa bo pokazal, katere ko-

misije so dejavne in jih potrebujemo, nekatere pa bo morda potrebno tudi ukiniti.

Planinske kočje postajajo iz planinskih objektov vse bolj gostinski objekti. Kakšno stališče ima PZS o tem? Vzgojni center v Bavšici razen v poletnem obdobju nekako ni zaživel. Kako ste se oziroma se boste lotili tega problema?

Planinske kočje bodo vsekakor ostale planinske v visokogorju. Sredogorje in še nižji predeli ta hip ostajajo problemi še naprej. Na status planinskih postaj vpliva mnogo dejavnikov, ki velikokrat presegajo planinsko idejo. K temu lahko dodamo še vse bolj glasno vprašanje o smiselnosti zlasti transverzalnih poti in markacij, ki vodijo izključno po asfaltu. Ali je to še planinska pot? Mislim, da bo na tem področju potrebno še veliko dogovarjanja in pogovarjanja. Zadnje odločitve so vsekakor odvisne od PD, ki te postojanke in poti vzdržujejo. O vzgojnem centru v Bavšici je bilo prelitega že veliko črnila. Dejstvo je, da določene funkcije že

Pogled v dolino

Zvonko Čemažar

Vriskal sem, pel, ko z Jalovca objel sem
širni svet;
srečen, vesel
poljubil sem planike cvet.
Sreče pijan
zapel, zavriskal sem na moč glasno
v svet mojih sanj,
dolino trentarsko.

En sam pogled
poplačan bil je z vrha tisočkrat,
saj tale svet
je lep, razkošen in bogat.
V soncu žare
vrhovi okrog mojga Jalovca;
hvala za vse,
dolina trentarska.

ima in da mu mora dati polno vsebino mladinska komisija. Bavšica je objekt, ki smo ga s trdom in velikim prizadevanjem obudili v življenje. Sedaj je tu. Prisoten je in mislim, da bo zaživel, kot si to vsi želimo.

O planinskem muzeju smo pisali v julijski številki. Stara želja planincev je postala ena od prednostnih nalog PZS. Izgrajen naj bi bil do leta 2006. Kaj bo treba do takrat vse postoriti?

Planinski muzej je želja mnogih planinskih generacij. Vsi alpski narodi se ponašajo z njim in z njim tudi živijo. Naše ideje in želje počasi dobivajo svojo podobo. Ponašamo se lahko že z odkupljenim zemljiščem. V jesenskih mesecih bodo dokončno izbrali idejni projekt. Najtežji bo seveda finančni zalogaj, nujno bo potrebno dokazati ustreznemu ministrstvu, da gre za muzej nacionalnega pomena. Animirati bomo poskušali župane občin in seveda vso slovensko pla-

ninsko javnost. Za začetek bo to tolar na tolar. V jeseni pripravljamo računalniško predstavitev bodočega muzeja v MDO in PD. Prostovoljni prispevki v višini 3 evrov v letu 2003 bodo izkazani s pomočjo nalepke, na kateri bo silhueta bodočega muzeja. Spremljali bomo razpise, kjer bi morebiti lahko kandidirali za sredstva.

Kako ocenjujete prenovljeni Planinski vestnik?

Prenovljeni PV je del naše prenove. Nesporno je to glasilo Planinske zveze Slovenije in takšno naj tudi ostane. Planinci radi posegajo po njem, vendar se mnoga PD pritožujejo, da se njihovi prispevki ne objavljajo. Morda bi kazalo na nivoju MDO pripraviti anketo o željah planincev in o tem, kakšno vsebino si želijo. Če vzamem pod drobnoogled samo poletno številko, sem prijetno presenečena. Kaže na izjemno prizadevnost celotnega uredniškega odbora in pri naša novice o skoraj vseh vidnejših planinskih dogajanjih. Ostati mora informativen, poljuden in strokoven s pravilno razmejitvijo tem, ki so izrazito planinske in alpinistične. Uredništvu želim uspešno delo in čim večjo naklado. ●

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

Na skali trdni tam v pogorju

Vinko Hrovatič

Na skali trdni tam v pogorju
sem svečko oni dan prižgal,
pod mano je v meglenem morju
prepad preteč globok zijal.

Tu tisti dan korak poslednji
ti v prazno zdrsnil je globel,
a za teboj ves čas naslednji
ostala nema je vrzel.

Zdaj tam visoko orel kroži
in kadar gledam v vis za njim,
se zdi mi, da za tabo toži
pod modrim nebom iz višin.

Dom na Kofcah

Na sončni strani Košute

Besedilo: Jože Drab

Fotografija: Vladimir Habjan

*Oj, planina ti prostrana,
Kofce naš gorenjski raj,
s cvetjem vsa si posejana, ko prihaja mesec maj.¹*

In prišel je mesec maj, pa smo rekli: »Gremo na Kofce! Da se nam oči napasejo na živopisanih cveticah.«

In ko smo po celodnevem deževju naslednji dan v soncu hiteli na tako opevane Kofce, smo se spraševali, kje je cvetje, kje. Končno smo ga ugleдали. Bil je teloh, ki je s težavo prerinil skozi zaplate snega. Malo prekmalu smo prišli. Pa kaj, saj se zgornja pesmica, ki jo preberemo na steni v domu, takole nadaljuje:

*Ko te sneg pokrije,
vsa v zarji zažariš,
svetlo sonce te obsije
v kristalih zablestiš.¹*

Kofce in za njo Košuta sta res čudovita v svoji belini. Bomo pa še enkrat prišli čez kakšen mesec in takrat uživali v zeleni naravi, polepšani s številnimi cvetovi.

Nastanek imena Kofce je prav zanimiv. Do nedavnega sem mislil, tako sta mi tudi zatrdila oba zadnja oskrbnika doma, da je ime nastalo iz besede ovce (res se na tej planini že dolgo pasejo ovce, poleg njih pa še krave in konji), ki so ji kasneje Nemci dodali črko k – Kovce, ljudje pa spremenili v izgovorljive Kofce. Pa vendar me je dr. Dušan Čop, ki se ukvarja s tovrstno tematiko, podučil, da ime Kofce izvira iz »klopce«. To je namreč drugo ime za terasasto obliko pobočja. V starem gorenjskem narečju se je beseda izgovorila »kvoupece«,

Dom na Kofcah

kar se je kasneje skrajšalo v Kopce in končno se je p pred c spremenil v f – Kofce.

Kako do doma

Med številnimi cestami in potmi, ki vodijo do koč, priporočam naslednje:

Iz Podljubelja po cesti 4 km do kmetije Matizovec, 1079 m. Tu je majhno parkirišče. Pot nadaljujemo peš, strmo do koč. Hoje iz Podljubelja je 2.30 ure, od Matizovca 1 ura.

Iz Tržiča čez Kamnik in Pirmance in čez sedlo Kal do doma. Najdaljša pot – 3.30 ure, ki pa se (razen na začetku) izogne hoji po cestah.

Iz Tržiča po asfaltni cesti skozi Dolžanovo sotesko do kmetije Lukec v Dolini in nato po poti peš navgor ob potoku Kališnik čez sedlo Kal do doma. Dokaj dolga tura – 3.15 ure, ki pa je zanimiva predvsem zaradi čudovite Dolžanove soteske, ki si jo v celoti lahko v miru ogledamo.

Iz Tržiča po asfaltirani cesti do Putrhofa v Jendolu in po gozdni cesti do križišča nad planino Dolžanka, kjer zavijemo levo (desno gre cesta na planini Pungrad in Šjjo). Avto pustimo tam, kjer pot prečka gozdno cesto, in se v 30 minutah povzpemo mimo kapelice do doma. Najhitrejši pristop do doma, ki je primeren tudi za popoldanski izlet.

Dom

*Pod Košuto zeleno
planinska kočica stoji,
vse naokoli z rožicami posejano,
nad njo pa Veliki vrh bedi.²*

Dom na Kofcah stoji 1488 m visoko, na planini Kofce, na jugovzhodnem robu gorske verige Košute. Odprt je v poletnem času med 15. junijem in 30. septembrom, druge mesece pa vsako soboto, nedeljo in praznike, lahko pa tudi po dogovoru.

Prvotni Dom na Kofcah je leta 1927 dala zgraditi Tržiška podružnica SPD in je stal nekoliko nižje – na jasi Mrzli studenec, kjer še danes stoji (lepo obnovljena) kapelica. Med 2. svetovno vojno je bila to kočica Nemškega planinskega društva, zato so jo partizani požgali.

Današnja kočica je bila zgrajena leta 1938 in se je nekoč imenovala Primožičev dom. Leta 1948 je kočico prevzelo PD Tržič. Dom so pred dvajsetimi leti povečali in obnovili. Poleg njega je zrastle tudi lična kočica pašne skupnosti.

Pred domom je veliko miz in klopi, tako da lahko celo 200 ljudi uživa na svežem zraku in v lepem razgledu. Da nas ne bi motile krave ali konji, je okoli doma zgrajena ograja.

Če je le prehladno ali zunaj slabo vreme, se tečemo v notranjost doma. V vetrolovu oziroma predprostoru sta vpisna knjiga in vitrina z artikli, ki jih lahko kupimo v domu. Pa pogledjmo: razglednice, planinske knjižice, male dereze (žabice), domača volna in celo knjižica o življenju in mučeništvu neke svetnice. Zanimivo in pestro.

Skozi predsobo pridemo v prvi gostinski prostor z 20 sedeži, ki je ogrevan s krušno pečjo. Iz njega pridemo v še dva prostora, kjer lahko sedi 36 oziroma 14 oseb.

Ločeno od tega ima dom tudi posebno sobo s šankom, ki ima poseben vhod, nad katerim je napis »Pijača«. V tem prostoru je tudi dovoljeno kaditi, drugje v domu pa ne, razen po dogovoru.

Glede na goste upoštevajo nočni mir in tišino. Po dogovoru pa lahko skupina podaljša »večer« tudi preko 22. ure.

Nad gostinskimi prostori lahko v šestih sobah prespi 38 oseb, ki pa jih pozimi grejeta le lastna energija in iznajdljivost, saj kočica nima centralne kurjave. Spalna vreča je tako pozimi skoraj obvezni del opreme, če nameravamo spati v koči. Pa tudi finančno se splača imeti svojo posteljnino, saj je popust zanjo kar velik – 700 SIT. V sobe smemo le v copatih ali nogavicah, saj se osebje trudi vzdrževati čistočo.

V univalnici se lahko umijemo le z mrzlo vodo.

Osebj

Vzdušje v koči je bilo precej umirjeno, saj se je večina obiskovalcev raje posedla zunaj. Med njimi se je urno sukalo in streglo oskrbnikovo dekle. Peter Vogelnik je mlad oskrbnik, kljub temu pa je tukaj že peto sezono. Pri delu mu pomagajo starši, dekle, sestra in svak. V dom prav radi sprejmejo skupine, tudi skupine otrok, seveda pa je najbolje, da se prej napovedo oskrbniku po telefonu 04/596-1384 ali 041/751-201, v koči pa je telefon 050/625-653.

Hrana

Menda imajo na Kofcah najboljši golaž (tako trdi moja gorniška znanka), ki pa ga tisti dan niso imeli. Za joto pa lahko rečem, da sem jedel že precej boljše in se mi po njih ni spahovalo še celo popoldne. Podobno so mi svoje občutke že prej in pozneje opisovali tudi drugi obiskovalci doma.

Cene v domu:

spanje na skupnih ležiščih za nečlane PZS (+ taksa)	1840 SIT
spanje na skupnih ležiščih za člane PZS (+ taksa)	1640 SIT
popust pri spanju, če imamo lastno rjuho, spalno vrečo	- 700 SIT
enolončnica brez (dodatnega) mesa	600 SIT
enolončnica z mesom	950 SIT
goveja juha	350 SIT
čaj z limono	150 SIT
pivo 0,5 l	350 SIT
razglednica z znamko za Slovenijo	150 SIT

Kar malo sem zavidal obiskovalki pri sosednji mizi, ki se je oblizovala in na vsa usta hvalila štruklje. Slednje je tudi edino, kar lahko ponudijo vegetarijancem. Poleg naštetega lahko izbiramo še med pasuljem, ričetom in domačimi klobasami ter kozjim sirom. Porcije so normalno velike.

Najslabše pa se je po okusu odrezal čaj, saj razen »nekaj toplega« ni nudil ničesar več. Upam, da je bil to le slab dan in da so čaji sedaj že boljšega okusa.

Ture

*Venec te vrhov obkroža,
z njih razgled je res krasan
po Koroški, tja do Roža
in pa na gorenjsko stran.¹*

Res nad Kofcami kraljuje 10 km dolga veriga gora, imenovana Košuta. Najbolj znana gora v bližini doma je Veliki vrh (2088 m in ne 2058 m, kot že desetletja narobe piše na polkrožni panoramski karti »Razgled z Velikega vrha« v jedilnici doma), ki je v dobrih razmerah lahko dosegljiv v uri in pol. Malenkost višji in zahtevnejši vrh je Kladivo, 2094 m. Zanimiva je krožna tura: Kofce–Veliki vrh–Kofce gora–Kladivo–Škrbina–Šija–Kofce, ki traja okrog 5 ur. Ture so opisane v vodnikih, za nasvet pa lahko vprašate tudi oskrbnika doma.

Zanimivosti v okolici

Največja naravna zanimivost je vsekakor Dolžanova soteska, ki je tudi zaščiten kot naravni spomenik.

Kulturna znamenitost pa je kapelica sv. Janeza Krstnika pri Mrzlem studencu, 1400 m, kjer poleg ob nedeljah tudi potekajo maše.

Literatura

Vsem obiskovalcem priporočam vodnik po Karavankah (S. Klinar, PZS) in zemljevida Karavanke, 1:50.000, ter Storžič in Košuta, 1:25.000.

Zaključek

*Kje še lepša je narava
čudoviti gorski svet,
Kofce, ti planina prava,
gori rad se vračam spet.¹*

Verzi so vzeti iz dveh pesmi, ki krasita sobi v domu. Njuna avtorja sta:

¹ Mato Mežek

² Vili Perko starejši. ◉

Izgubljen v nemoči

Aleš Tacer

Tuleče
besnijo vetrovi
v noč.
Opast
bele lovke
razteza
v previsu
in burja neznanska
vrši
čez greben.

Poskušam obstati,
a pešam
in pešam ...
V prividu toplote
zatonem v sen ...

Gad

(*Vipera berus*)

Gorska žival meseca

Besedilo in Fotografija: Milan Vogrin

Gad, s strokovnim imenom *Vipera berus*, je eden izmed treh predstavnikov strupenjač pri nas. Drugi predstavnik je prav tako dobro poznan, to je modras, tretjega pa širša javnost verjetno sploh ne pozna, to je laški gad, ki je razširjen le v skrajnem zahodnem koncu države. Gad sodi v veliko družino gadov, ki so razširjeni skoraj po vsem svetu, ni jih le v Avstraliji in na Antarktiki. Razširjen je tudi po večjem delu Evrope razen v južnejših predelih.

Gad pri nas živi pretežno v alpskem svetu, dobimo ga vse od Julijskih Alp pa tja do Pohorja, redkejši je na jugu države, kjer živi le v višjih legah. Najpogostejši je nad 800 metri, v višino pa sega skoraj vse do najvišjih vrhov. Njegov življenjski prostor so gozdni robovi, jase, poseke, starejša melišča, pašniki in alpski travniki. Pogosto ga srečamo tudi na planinski poti. Tja gad zaide predvsem

na mestih, kjer so to edine odprte površine, npr. med ruševjem ali v gozdu, po drugi strani pa je tudi res, da se po poti lažje premika kot na primer na melišču s sveže nasutim ostrim kamenjem.

Gad ni velika kača, skoraj nikdar ne preseže dolžine 80 centimetrov. Značilen je cikcakasti vzorec na njegovi zgornji strani. Na zgornjem delu glave ima temno liso v obliki črke X. Od nestrupenih kač se loči tudi po tem, da je glava od telesa izrazito ločena z ozkim vratom. Oči so rdeče, zenica pa je, tako kot pri ostalih vrstah iz družine gadov, navpična. Prav slednje je tudi dober znak, kako ločiti strupeno kačo od nestrupene (te imajo zenice okrogle), čeprav je treba priznati, da je tako od blizu verjetno ne boste pogledali. V zgornji čeljusti ima par strupnikov, ki sta ob mirovanju zložena nazaj ob čeljust. Pri gadu je možno ločiti tudi spola. Samci so manjši, imajo daljši rep kot samice, ločijo pa se tudi po obarvanosti: samci so v osnovi sivi s temno rjavim do črnim vzorcem, medtem ko so samice rjave. Pri nas se pojavljata dve podvrsti: običajna je *V. b. berus*, na jugu države pa živi bosanski gad (*V. b. bosniensis*). Razlikujeta se po luskah na glavi, vendar so razlike minimalne.

Gad je dnevna kača, čeprav je bilo ugotovljeno, da se v poletnem času giblje tudi ponoči. Zna tudi plavati. Zimsko obdobje preživi otrpel pod skalami, v glodavskih rovih in na podobnih mestih. Spomladi se običajno pojavi marca ali aprila, samci kakšnih deset dni pred samicami. Kakšen mesec dni kasneje se prične parjenje, še prej pa boji med samci. Slednji potekajo tako, da samca »plešeta« nekakšen kobrin ples, imenujemo ga tu-

di ritualni ples, torej z dvignjenim sprednjim delom telesa, nasprotnik pa poskuša tekmeča pritisniti ob tla. Ugrizi med takšnimi boji ali bolje rečeno »vrestlingom« ne pridejo v poštev.

Zanimivo je tudi parjenje. Samec, lahko jih je tudi več, se ovije okrog samice in se poskuša spariti z njo. Vendar to poskuša tudi drug samec, ki je prav tako ovit okrog samice. Videti takšno parjenje in merjenje moči v naravi je pravo doživetje, čeprav se nam takšna sreča nasmehne izredno redko.

Samica za razliko od velike večine drugih plazilcev ne zleže jajc, pač pa skoti mladiče, torej je viviparna. Mladi gadi so bolj podobni deževnikom, saj niso daljši od pednja, vidimo pa jih lahko sredi poletja, julija in avgusta. Življenjska doba gada je preko dvajset let. Zanimivo pri gadu kakor pri vseh kačah pa je, da rastejo vse življenje, čeprav potem, ko dosežejo spolno zrelost, le minimalno.

Omenimo še eno zanimivost, ki se pojavlja pri gadu, to je melanizem. Melanizem je pojav, pri katerem pride do spremembe barve živali iz standardne v črno. Melanistični osebki naj bi bili v hladnejših klimatskih razmerah uspešnejši, saj se hitreje segrejejo kot klasično obarvani primerki, v povprečju pa so tudi večji. Pri nas črne gade najdemo predvsem v višjih predelih Alp.

Gadova prehrana temelji na malih sesalcih, kot so miši in voluharice, medtem ko mladi osebki dajejo prednost kuščaricam in žabam. To je verjetno povezano z velikostjo plena, saj so kuščarice manjše kot mali sesalci, pa tudi ujeti jih je lažje.

In kako ravnati, ko se srečamo s kačo? Običajno bo naše srečanje zelo bežno, videli bomo verjetno le rep, ko se bo kača hitro umaknila s poti, ali pa mogoče slišali le šešest listja in trave. Kače imajo namreč zelo dobro razvita čutila, s katerimi zaznavajo tresljaje podlage, tako da se praviloma skrijejo, še preden jih sploh opazimo. Če pa smo kačo le presenetili na kakšni ozki gorski stezici pri sončenju, je najbolje, da malo zatopotamo s težkimi planinskimi čevlji, in kača se bo nemudoma odplazila v svoje skrivališče. Nikar je ne bezajte s palico, tako jo boste samo razdražili, na kar vas bo opozorila z glasnim sikanjem, včasih tudi z odpiranjem gobca. Ne glede na to, ali gre za strupeno ali nestrupeno vrsto, je ugriz lahko nevaren, saj se rana lahko zagnoji. ○

Zakaj?

13. 8. 1995 se je obetal izredno lep poletni dan. Pa naju je z Ireno na Vratcih (Bogatinskem sedlu) čakalo presenečenje, ki se nama je zares vtisnilo v spomin.

Ko sva prišla na sedlo, sva v daljavi zagledala skupino ljudi. O, še nekaj ljudi pohajkuje po obrobju kraljestva Zlatoroga. V tistem trenutku pa ... Tik poti je še v zadnjih trzljajih agonije umiral mlad gad. Glavo je imel zmrcvarjeno – in vsem je jasno, da te sredi širnih planjav tam zgoraj zares ne more zadeti kamen. Razen če kamnu kdo pomaga. In po tem, da je gad še »migal«, sem pač sklepal, da so nizkotno dejanje opravili ljudje, ki so izginjali proti ravnici Za Lepočami.

Zakaj v gorah srečamo tudi take »planince«?

Dogodek je bil v Planinskem vestniku na kratko že omenjen (12/1996, Kraljestvo novodobnega Zlatoroga).

Emil Pevec

Prilagoditev iz knjige 'Slovenija' 24. maj - 24. november 2002.

Naša smer

Belač–Zupan v Šitah

Orientacijsko zahtevna petica

Besedilo
in Fotografiji:
Boris Strmšek

*Na začetku prečnic v
spodnjem delu smeri*

»Le zakaj nisem te smeri plezal že pred petnajstimi leti?« mi je rojilo po glavi, ko sva z Juretom plezala čez plošče in zajede ene najbolj hvaljenih smeri v teh stenah. Hja, le kdo bi vedel odgovor. Zagotovo vem le to, da tisti, ki se radi izgublajo, tukaj nimajo kaj iskati. Dober občutek za orientacijo je predpogoj, da se odpravite v smer, ki sta jo pred 52 leti preplezala Marjan Keršič – Belač in France Zupan.

Je prva smer do sedaj, v kateri sva imela ves čas oboževalke, pred katerimi sva na koncu morala celo bežati. Zgodba se je pričela zjutraj blizu stene. Blejanje ovac naju je spremljalo že od daleč, nekaj radovednih »volnenih dam« pa naju je pričakalo ob poti in previdno ogledovalo. Nekatero se celo božanja niso branile in nenadoma so se še druge odločile, da se zgrnejo okoli naju. Lizale so naju in cukale za roke in obleko, tako da sva bila bolj podobna pastirjem kot pa kakšnim resnim plezalcem. Nisva imela časa za zabavo, pa sva jo med navdušenim blejanjem pobrisala proti steni. Cel dan sva jih nato poslušala, mogoče so prav naju klicale. In čakale, da se vrneva nazaj pod steno. Sicer pa sva imela v smeri družbo, naveza iz Kamnika je imela enak cilj kakor midva, drugih plezalcev pa v teh stenah ni bilo videti.

Bliže vstopu

13. avgusta 1950 sta prišla pod steno dva plezalca. Preprosta oprema in žareče oči, ki so preiskovale strmo steno, čez katero so bile posejane gladke plošče ter navpične zajede. A nista bila sama, saj je le nekaj sto metrov vstran proti levi vstopila v steno druga naveza. Skoraj vedeli niso eden za drugega in po nekaj redkih lažjih vzponih v desnem delu sta ta dan nastali kar dve lepi ter dokaj zahtevni smeri. Smer, ki sta jo preplezala Belač in Zupan, velja še danes za nekakšen zrelostni izpit za alpiniste. Prva plezalca sta smer zmogla povsem prosto in zanjo porabila okoli 12 ur. A prav lahko bi se zgodilo, da se zgodba ne bi končala srečno. Tik pod robom stene je Zupan plezal čez zahtevno in precej naloženo skalovje navzgor. Nenadoma se mu

je odlomila večja skala, težka dober cent, in poletel je skupaj z njo navzdol. Na srečo je skala zgrešila Belača, pa tudi Zupan je poletel čez njega. A Belač je tam varoval na ozki polički in brez klina. Na srečo je bil ves čas pozoren in je hitro reagiral. Čez 10 metrov dolg padec je zadržal kar z vrvjo preko ramena. A če ne bi ... Kasneje na robu, zadeva je minila brez hujših posledic, je Zupan dejal: »Ti, Belač, a veš, da sva bila zvečer ob šestih bliže vstopu kakor pa zjutraj ob šestih?« Res, in še vedno se na ta dan spominjata dogodka, ki je pomenil tudi nekakšno novo rojstvo.

Čez zajede in plošče

Pod smer pridemo v eni uri po poti od Doma v Tamarju (1108 m), pod steno pa krenemo na mestu, kjer markirana pot zavije strmo navzgor čez desna pobočja proti Kotovemu sedlu. Prva dva krajša raztežaja (III, V) sta skupna z Zajedo, nato pa se naša smer povzpne na levi rob in preči po policah še kakšnih 15 metrov proti levi do strmega kota, malo se celo spustimo. Tukaj se prično zajede, ki so povezane z dolgimi prečnicami po ozkih poličkah in belih ploščah. Po prvi navzgor (V), nato 20 metrov proti levi (III-IV) in spet navzgor (V), sledi prečka čez ploščo (V) in spet navzgor, tokrat kar daleč (V), tukaj je kompleksno nekako najtežji del smeri. Pridemo do širokega žleba. Pravzaprav ta del kljub neprestanim peticam ni tako zahteven, saj je plezanje izredno lepo, skala pa večinoma zelo dobra. Prav zaradi tega pridemo še kdaj. Nadaljujemo po desnem robu žleba (IV+), po 15 metrih pa prečimo v žleb in po dolgem raztežaju pridemo do širšega dela (V, IV). Od tukaj kar prečkamo po polički v levo steno (III), nato malo navzgor in ves čas po najlažjih prehodih čez levo navzgor usmerjeno gredino (III, 100 m) do vršne stene. A moramo še okoli vogala na desni (nekakšno sedelce v razu), mimo sivga obročkarja in po travnati polici kar naprej do stebra oziroma strme zajede, pod katero je zabit profilni klin z deloma polomljenim ušesom. Tukaj bomo spet nekoliko pretegnili roke, skala pa ni idealna (V+), z varovališča na vrhu stebra plezamo nato nekoliko proti levi pod večji steber in nato desno ob

njem (IV+) navzgor. Na sredi prestopimo levo v zajedo in čez ozek kamin (V) ter na vrh stebra, kjer nadaljujemo po dolgi in široki zajedi. Najbolje, da se držimo bolj desne strani (IV), zgoraj pa krenemo naravnost čez ozke zajede in težji kamin (V) ter pridemo v položnejši del pod robom stene. Desno (III) do kota in nato navzgor čez strmo in razbito steno (IV-V) do roba, kjer Vas pričakajo mehke trave. In dolg sestop. Smer ima tudi nekaj variant, tu in tam pa bomo nalleteli tudi na kakšen »zaplezan« klin.

Sestop in oprema

Po vzponu nas čaka dokaj dolg in ne najbolj udoben sestop. Najbolje se je spustiti naravnost čez južna pobočja na Veliko Dnino, kjer ulovimo stezice, ki vodijo proti Jalovcu oziroma Jalovski škrbini. Pod škrbino pridemo na (slabo) markirano pot in treba se je povzpeti za 200 višinskih metrov in sestopiti po zavarovani poti na severno stran do vzhodja Ozebnika. Pot je kar »zabavna« (čelada!), nato pa nas čakata še hoja in drsanje po neprijetnem grušču proti dolini, kjer spet ulovimo markirano pot.

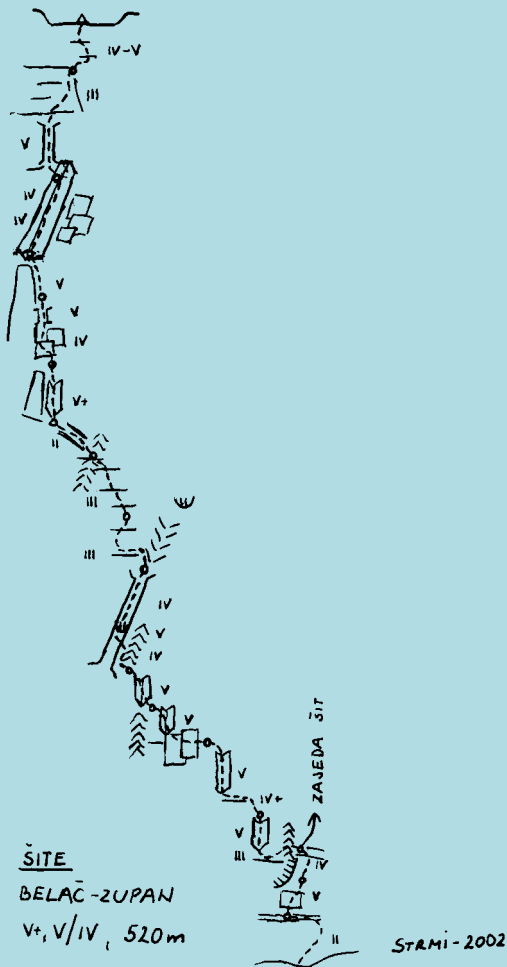
Oprema: poleg običajne plezalne opreme (do 10 sistemov, nekaj klinov) je priporočljivo

vzeti nekaj metuljev (majhni in srednji), zatičev ter najlonskih trakov. V smeri je nekaj klinov, a so posejani bolj na redko.

Težavnost: V/IV, višina 520 m, dolžina precej več, čas plezanja 4 do 8 ur, kompleksno pa je to tura, ki zahteva precej sposobnosti za orientacijo ter nekaj več kondicije.

Oboževalke

Dolgujem vam še zaključek zgodbe o najinih oboževalkah. Ko sva prikolovratila nazaj pod Šite in nato počasi sestopala po planinski poti, sva se ustavila in si ogledovala gručo majhnih ovčk, ki so se nezaupljivo umaknile. Pričel sem žvižgati. Žvižgam in žvižgam in vse bolj se s

STRMI-2002

pobočij sliši blejanje in nekaj ovc se zapodi navzdol. Jureta opozorim nanje in žvižgam dalje, nenadoma pa dirja proti nama prav vsa čreda. »Daj, nehaj žvižgat!« mi presenečeno reče Jure, poleg pa doda: »Daj, slikaj jih, kako se podijo proti nama!« Aha, kar pozabi! 40-glava čreda je bila kakšnih 10 metrov od naju, blejanje in hitrost sta naraščala, midva pa

sva se samo obrnila – »Bejžma!!!« in jo ucvrla po poti navzdol. Čez kakšnih 200 metrov sva se obrnila in vsa čreda je žalostno zrla za nama in blejala. Hej, za las je šlo. Pomahala sva jim: »Adijo, se vidimo naslednjič!« in se odsmejala proti dolini. No, vsaj ovce so navdušene nad nami, če že nimamo sreče z ženskami. Tudi to je nekaj. ●

PAK v Andih

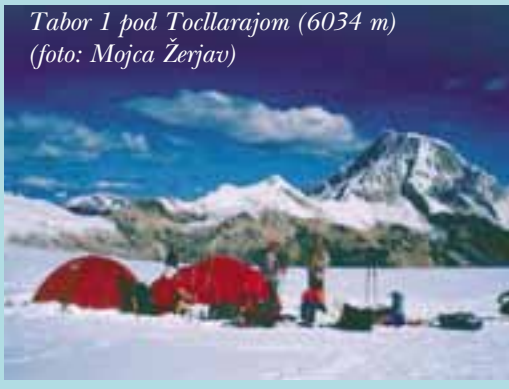
Na začetku julija se je odpravilo v Cordillero Blanco nekaj članov Posavskega alpinističnega kluba – Martin Bederač, Tadej Bernik, Gorazd Pozvek, Nejc Pozvek, Sandra Voglar in Tjaša Zakšek, ki se jim je pridružila Mojca Žerjav (AO Ljubljana Matica). Po začetni aklimatizaciji so se Sandra, Tjaša, Tadej in Martin povzpeli na Pisco (5752 m), Nejc, Mojca in Gorazd pa na Vallunarachu (5686 m). Nato so se vsi člani odprave odpravili v dolino Ishinke. Sandra, Mojca, Nejc, Martin in Gorazd se povzpenjo na vrh Ishinke (5530 m), nato pa so se vsi preselili pod Tocllaraju (6034 m). Sredi noči 18. julija je vseh sedem članov odprave pričelo z vzponom iz tabora na 5200 m. Vsi so vrh dosegli med 7. in 8. uro, zadnjih 60 m pod vrhom so se morali zaradi velike izpostavljenosti varovati. Za najmlajše člane odprave – petnajstletnega Nejca in devetnajstletna Tadeja in Tjašo je bil Tocllaraju prvi šesttisočak.

Nejc in Gorazd sta se štiri dni kasneje odpravila pod SZ steno Alpamaya (5947 m) in še isti dan dosegla bazo na 4300 m. Dan kasneje se Mojca in Sandra odpravita proti severni steni Ranrapalce (6162 m), Nejc in Gorazd pa postavita šotor na višini 5300 m. Nejc praznuje šestnajsti rojstni dan s tovorjenjem najtežjega nahrbtni-

ka v svoji dotedanji hribovski karieri. Dne 24. julija obe navezi urenita svoj načrt. Mojca in Sandra preplezata Severni raz v Ranrapalci, 900 m visoka smer je ocenjena s TD, sestopita po SV pobočjih, kjer morata opraviti tudi nekaj spustov ob vrvi v krušljivi skali in tudi v strmeh snegu. Gorazd in Nejc ta dan preplezata Ferrarijevo smer (D, 350 m) v Alpamayu, vstopita desno od originala, kjer ju pričaka 15 metrov navpičnega ledu. Naslednji dan se obe navezi spet srečata v Huarazu. Bilo je sicer še nekaj načrtov, a jim je slabo vreme preprečilo uresničitev.

Člani odprave se zahvaljujejo sponzorjem, brez katerih jim ne bi uspelo organizirati odprave; to so: Nuklearna elektrarna Krško, NUMIP d.o.o. Krško, občina Krško, Termoelektrarna Brestanica, Zavarovalnica Triglav Krško, Avtoline d.o.o., RaFael d.o.o., Floring d.o.o., Elektromontaža Bizant s.p. Medvode, Jože Grajžl s.p., Savaprojekt d.d. Krško, ELEK d.o.o. Ljubljana, DEM d.o.o., Krovstvo Hvala s.p. in občina Brežice. (Besedilo: Boris Strmšek)

Tabor 1 pod Tocllarajom (6034 m)
(foto: Mojca Žerjav)

TrekTrek & MAYA MAYA
potovanja, trekkingi, ekspedicije

TIBET
Kailash trekking in Everestov
bazni tabor - vodi: Viki Grobič
oktober 2002

KITAJSKA
Trekking v Songpan
oktober 2002

VIETNAM
Med zelena riževa polja
november 2002

TrekTrek, Kraljevičeva 13, Ljubljana
www.trekkrek.si
telefon: (07) 425-13-42, faks: (01) 521-453

Herletova z Andrejem

Plezanje dveh himalajskih generacij

Besedilo in Fotografiji: Tone Škarja

Za tridesetletnico svojega alpinizma si je Andrej Štremfelj začrtal nekakšen plezalni maraton: trideset vzponov z ljudmi, ki so vplivali na njegov alpinizem, med njimi tudi z menoj – Everest '79 in potem naprej. Presodila sva, da bi mu po Herletovi smeri v Ojstrici morda lahko sledil.

Torek, 25. junij, državni praznik – z mokre zastave na hiši še vedno kaplja, zato se raje zapeljem v Logarsko kot pa proti Korošici. Skozi »tunel«

proti Klemenči jami, vlaga v zraku, megla v gozdu, zato me znoj obliva, namesto da bi izpareval. Hkrati z nočjo do koč, edini gost, od posadke le oskrbnica in hčerka, ki si svetita s čelno svetilko. Agregat ne dela, pravi, sončnih celic in akumulatorjev še nimajo. A ko ugotovim, da za zagon agregata ne potrebujem znanja, pač pa le grobo silo, imamo kmalu polno luč.

Ob petih bova zapustila koč, sva se dogovorila z Andrejem, on Korošico, jaz Klemenčo. Malo prej me gospa zbudi, sam bi zaspal. Plačam le čaj, prenočišče mi podari: »Saj ste alpinist.« Jedilnico krasi portret Marka Čara.

Pod steno sem prvi, mi vsaj ni treba hiteti z natančnim pasu in plezalnikov. Tudi Andrej je štartal z zamudo. Oster severni veter suši steno in naju pretresa. A že prvi raztežaji naju ogrejejo na delovno temperaturo in tudi kot »klient« sem dostojen partner vodniškemu Andreju. Vsaj četr, najbrž pa tretjino stoletja je minilo, kar sem bil zadnjič v tej smeri. Vstopni del se mi je zdel lažji, prag prav uživališki, žlambor nad njim lepota, ki je prej še opazil nisem, značni prehodi od votline do votline pa nikoli pozabljeni užitek. Potem nama je Andrejevo poročanje v radio nekoliko ubilo tempo in stroj ni več tako lepo tekel. Tudi moker, sluzast previs iz votline na »prižnico« pod slovito prečko je bil bolj tako-tako, na srečo z vrvo pred menoj. Prečnica je najprej tekla dobro, pred koncem pa sem imel kljub dolgim rokam težave. To me je presenetilo, saj bi me smela ovirati le manjša fizična moč, ne pa natančnost v plezanju (pri poznejši analizi v domačem kamniškem AO smo ugotovili, da jo je Andrej, ki je pač dober, plezal nekoliko prenizko naravnost v varovalno lopico, medtem ko gre prav nekoliko višje in se v lopico spustiš zviška). Zjutraj jasno nebo so pozneje prekrili oblaki, a preden bi se lahko nevarno zgostili, so spet izpareli. Tako je iztek po zajedi in skozi kamin stekel spet z optimizmom

Andrej Štremfelj pred vstopom

in hitrostjo vse do konca na Kopinškovi poti. Ko sva zvijala vriv in urejala kramo, sva pohvalila drug drugega (v mislih pa tudi samega sebe) in bila hvaležna za lep dan v lepi steni, dan, vreden veliko več kot cela vrsta praznih dni.

Na Klemenči jami sva se obredno slikala pri lepem križu, imela srečo in pri gospe oskrbnici dobila sijajno joto s klobaso, nato pa vsak po svoje – Andrej k Domu planincev in naprej na Okrešelj pod naslednjo steno, jaz pa skozi zeleno, osončeno Savinjsko dolino nazaj na Kranjsko.

Ves dan je bil en sam objem z lepoto, dotik z zgodovino in nekoliko nostalgična naveza z alpinizmom klasične sorte in modernih sposobnosti: dan polne izpolnitve. Več o plezalskem prečanju slovenskih Alp v prihodnji številki Planinskega vestnika. ◉

Od Julijcev do Dolomitov

Iztok Ipavec (AO Nova Gorica) in Boris Lorenčič (AAO Kozjak Maribor) sta v preplezala redko plezano smer Sanje za Slavca – VI+/V-VI, 900 m, v severni steni Mangarta. V sicer lepi in resni smeri so ju v zgornjem delu pričakali mokri in algasti kamini. Obiskala sta tudi Dolomite. Najprej sta v Cinah preplezala Rumeni raz v Mali Cini (VI+, 300 m), nato pa v severni steni Zahodne Cine smer Cassin–Ratti, VIII-, VII/V-VI, 450 m, oba sta smer preplezala prosto na pogled. Obiskala sta tudi južno steno Marmolade, kjer sta preplezala Vinatzerja, v zgornjem delu sta plezala po steburu (Gogna). Težave so spodaj do VI+, zgoraj pa je najtežji raztežaj VII, smer je visoka okoli 1000 m. Zaradi talečega snega in s tem mokre skale zadnjih treh raztežajev do roba stene ni sta plezala prosto.

Boris Strmšek in Jure Gregl (oba AAO Kozjak) sta preplezala Helbo s Čopom v Triglavu (VII+, VI+/V-VI, 1000 m) in vrsto lažjih smeri.

V steni

Planinska matura

Žarko Rovšček

Ko piš zaveje gori v Pečéh,
zlovešče nad Tolminko je v robéh;
oblaki temni spet nevihto tkejo,
zdaj jug in sever spreta se nad Mejo;
ko skočita si jezna v lase,
jasnina krčevito brani se.
Postane resno, utihne bližnji vrisk;
naenkrat trešči, temo para blisk.
Zaórgla veter silni v orkan,
nevidnih sil je praznik – ne vsakdan.

Če skusil boš to gromko hudo uro,
ne piš – prestal planinsko boš maturo.

»Briga me!«

Tretji avgust je bil sončen dan, ko sem se zgodaj popoldne vračala z Brane in Kamniškega sedla proti koči v Kamniški Bistrici. Lep dan. Miren – dokler nisem prišla čez cesto v Jermanci. Iz doline je bučalo. Zvoki električnih kitar so se mešali s tuljenjem nekega pevca razglašene slave. Pri spodnji postaji žičnice se ga je že razločno slišalo: »Briga me,« je tulil, da bi preglasil električno spremeljavo. Res, prav nič ga ni brigalo, da mi vsiljuje svojo glasbo tam, kjer sem pričakovala tišino. Ko sem se spuščala proti izhodišču, sem razmišljala, ali je lahko še slabše, ali je sploh še kaj tako skregano z mojim pojmom narave kot nekakšen heavy metal. Malo nad cesto sem slišala, da so se »umetniki« na odru zamenjali. Prišel je naslednji udarec, ne toliko glasbene kot vsebinske narave. Izvedela sem, da lahko kar mirno podvomim v svojo narodnost, kajti slovenska narodna identiteta je menda vezana na skakanje. Kakšno skakanje, ne vem. Že res, da rada hodim v hribe in je tam treba tudi kdaj kaj preskočiti, ampak dvomim, da je to že zadosti za opevano skakanje. Zanimivo je, da me nekajletno ukvarjanje z narodno identiteto še ni pripeljalo do tega, da je za Slovence značilno skakanje oziroma da kdor tega ne počne, ni Slovenec. No ja, sem si mislila, še eno abotno besedilo, ki mu nisem mogla uiti nad kočjo v Kamniški Bistrici. Na tej stopnji neprostovoljne zvočne terapije me je v nemočnem obupu celo že začelo zanimati, česa bodo moja ušesa še deležna, preden mi bo uspelo priti do parkirišča pri koči. Naslednji pevec, brez dvoma tudi razglašene slave (Bog ve, ali je Prešeren kaj skakal ali vsaj poskakoval, ker če ni, ni bil ...), je doma pozabil ozke vokale in je radostno odrezgetal nekaj neumnega o nekakšnem hribu Kadore, da se je njegov glas urno raztepel med smreke in strmine nad njim. Ampak tega je, v nasprotju z njegovim predhodnikom, vsaj nekaj brigalo, pa čeprav je bil to samo »rudeči cvet«, ki »ljubezen je razvel«. Sta-

vit grem, da ta pevec ni skakal, saj po mojem ni imelo nobenega smisla. S takimi vokali ne more biti Slovenec, pa naj se še tako trudi.

Ko sem prišla do kočje, je postalo očitno, da so zvočniki pred njo odmevali manj glasno in manj moteče kot tam gori na gori. V Kamniški Bistrici sem tudi videla, da je bilo vse to zvočno onesnaževanje okolja samo uvod v prireditev ob teku na Grintovec.

Upam, da so se praznujoči lepo imeli, hkrati pa si želim, da bi organizatorji pomislili tudi na tiste planince, ki ne tekajo po hribih s štoparico v roki, ampak gredo v gore iskat miru in tišine. In če jim že ni veliko do ljudi – ali je kdo pomislil, v kakšno stisko je ropot, ki so ga zganjali pri koči, sprivil gozdne prebivalce, ki se niso mogli tako hitro odpeljati s kraja ropotanja, kot sem se jaz? (Mojca Belak)

Prekrščena žolna

Pri uporabi strokovnih izrazov se lahko obnašamo različno. Smo brezbrizni kot takrat, ko sem vprašal zdravnika, kaj je pravilno: zmrzlina ali omrzlina, in sem dobil odgovor, da je to čisto vseeno. Glavno, da znamo poškodbo pozdraviti. Ko pa se pojavimo v vlogi predavatelja ali želimo nekaj napisati, je želja skoraj vsakogar, da uporabi pravilen strokovni izraz. In tedaj se začne iskanje po literaturi, slovarjih, spraševanje in razglabljanje.

Tudi sam sem do nedavnega uporabljal izraz »lavinski«, čeprav mi ni bil najbolj všeč. Beseda je zvenela preveč nemško (die Lawine), poleg tega pa me je spominjala na lavo, ki je po kemijskih in fizikalnih lastnostih živo nasprotje snegu. Prvič sem zasledil drugačen izraz v publikaciji Gornikov svetovalec (GRS Slovenije 1996), kjer se je namesto »lavinski« uporabljal izraz »plazni«. Brošura je prevod iz nemščine. Prevajalec Pavle Šegula mi je dejal, da je izraz nekoliko prehitro uporabil in naj se uporablja raje izraz »plazovni«. Zakaj? Sledila je razlaga: snežni plaz (lavina) je gmo-

ta snega, ki se giblje po pobočju navzdol. Če nosi s seboj udeležence ture, ne morejo ostali udeleženci med tem dogajanjem narediti čisto nič drugega kot opazovati. Ko se plaz ustavi, se mirujoči, nagradeni sneg imenuje plazovina. In šele na plazovini lahko uporabljamo žolne, sonde, pse ... Razlaga se mi je zdela smiselna in začel sem uporabljati izraz »plazovni«. Po enem letu nimam z njim nobene težave več.

Izraz »plazovni« je uporabil tudi Bine Mlač v knjigi Oprema za gore in stene (PZS 1999), vendar si je tam pustil še nekaj manevrskega prostora: »Plazovna žolna ali krajše žolna (lavinska)«. Kaj nam bo prinesel nastajajoči slovar planinskih izrazov, pa počakajmo do njegovega izida.

Kako se bo kakšen izraz prijel, je odvisno od nas samih. Na žalost smo znatno dovtetnejši za uporabo nepravilnih izrazov, popačenk, tujk. Še vedno imamo namesto pomožnih vrvic raje prusike, namesto vponk karabince, namesto vrvi štrike ... Nekateri bodo še vedno vztrajali pri že »prijetih« izrazih. Med njimi tudi prijatelj, ki ima psa. Ko sem ga vprašal, kakšen pes bo sedaj to (lavinski, plazovni, snežni, reševalni ...), se je name vsula ploha besnih besed, ki se je končala skoraj z grožnjo: »Moj pes je in bo lavinski in pika!!!« Muri pa nič. Samo prijazno je mahal z repom. (Jani Bele)

Nekoč se je dečku sanjalo

Pred časom sem vam dostavil šest svojih pesmi v upanju, da jih boste objavili. Bil pa sem malo začuden, da ste lani dvakrat, letos pa enkrat, že tretjič, objavili mojo pesem: Nekoč se je dečku sanjalo. Nočem biti zloben, toda če vam je ta pesem tako neznanško všeč, ne bi imel nič proti, če jo objavite še četrtič. Prepričan pa sem, da sem dosegel svojevrsten rekord, kajti v 102 letih, kolikor izhaja Planinski vestnik, še nobena pesem ni bila tri-

krat objavljena tako kot ta moja. Kljub temu vas prosim, da objavite še kako drugo mojo pesem, saj upam, da niso slabe. S planinskim pozdravom, pa brez zamere. (Zvonko Čemažar)

Tudi sami smo že ugotovili, da se nam je objava te pesmi 'zgodila' kar dvakrat, prva objava pa gre še na račun prejšnjega uredništva. Se opravičujemo. Da bodo bralci vedeli, za kaj gre, naj bo pesem objavljena še četrtič. V Planinskem vestniku pa boste tokrat našli še primer druge pesmi avtorja, da ne bomo objavljali stalno ene in iste. (Uredništvo Planinskega vestnika)

Nekoč se je dečku sanjalo

Nekoč se dečku je sanjalo,
da klatil zvezde bi z neba;
v gore ga danes je prignalo,
vesel je gledal prek' sveta.

Pod njim globoko so vasice
in polja, travniki, ljudje;
smehljaj prešinil mu je lice,
zavriskal z vrha je goré.

Odmev odbil se je od stene,
zamrl sredi divjih skal;
še dolgo so oči ognjene
sijale z vrha kot kristal.

Sedaj lahko bi zvezde klatil,
visoko blizu njih sedi;
pa le s klobukom je zamahnil:
naj svetijo, naj noč žari!

Gorski gozdovi – zrel organizem ali truma najstnikov

Odmev na prispevek Jaka Šubic
v PV št. 7-8/2002

Avtor je v svojem prispevku opozoril na sprejemanje gozdnogospodarskih načrtov gospodarskih območij z veljavnostjo 2001-2010 (Slovenijo pokriva 14 območnih načrtov). Na žalost je bil z opozorilom nekoliko pozen, saj so potekale javne razgrnitve in javne obravna-

ve, na katerih je bilo mogoče podati pripombe, nekje od decembra do marca. Menim pa, da sta bila informiranje in odziv v javnih medijih primerna, zato se je lahko vsakdo, ki se je v načrte želel poglobiti, v postopek vsekakor lahko vključil.

Jaka Šubic se je vključil v javno obravnavo po službeni dolžnosti in kot je razvidno tudi iz prispevka v Planinskem vestniku, je zastopal ekstremno naravovarstveno stališče v nasprotju z večino udeležencev na javnih razgrnitvah in javnih obravnava, ki so v razpravah sodelovali bolj konstruktivno. Zlasti njegovi kolegi z Zavoda za varstvo narave drugje po Sloveniji so sodelovali korektno, njihove strokovne podlage, kasneje pa tudi naravovarstvene smernice, so bile večinoma v celoti vključene v načrte – zahteve, ki jih postavlja Šubic do načrtov, pa niso identične z naravovarstvenimi smernicami, ki jih je izdala institucija, v kateri je sam zaposlen.

Seveda pa so tudi taka stališča potrebna, celo dobrodošla, saj so bila podana s strani nekaterih izvajalskih podjetij in lastnikov gozdov tudi povsem nasprotna stališča. Že dalj časa je namreč prisoten občutek, da Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) operira s predolgimi proizvodnimi dobami (te so ključne pri poseganju v debelinsko in drugačno strukturo gozdov) in da je ob končnem poseku les že prestar, zato ne dosega take cene, kot bi jo lahko. Zato je ZGS ob izdelavi območnih načrtov ponovno preveril na nivoju Slovenije strateška izhodišča pri načrtovanju (zlasti proizvodne sposobnosti rastišč, proizvodne dobe, ciljne lesne zaloge, modelna stanja ipd.) in pri tem vključil prav vse dosedanje raziskave v Sloveniji. Poleg tega je zelo podrobno, skladno z novim pravilnikom, ovrednotil vse funkcije gozda (z velikim poudarkom na biotopski funkciji) in jih upošteval pri strategiji načrtovanja za naslednjih 10 let. Pri tem so bile vključene številne institucije, med drugimi tudi Zavod za varstvo narave in Agencija za okolje, ki sta sodelovali zelo korektno.

Moteče je morda le dejstvo, da je bil članek objavljen v sklopu prispevkov ob letu gora, zato si je lahko bralec ustvaril povsem napačno podobo o dejanskih problemih gorskega sveta. Poleg tega je to številko, ki je bila posvečena letu gora, so financirala še Vlada RS oz. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (*Izdajanje Planinskega vestnika in ne le omenjene številke je Finančno podprlo Ministrstvo za okolje in prostor, ne pa Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Op. uredništva*). Marsikdo bi morda ob letu gora izpostavil povsem drugačne probleme, morda dejstvo, da lokalno prebivalstvo v alpskem prostoru vse manj izkorišča svoje obnovljive naravne vire, zato postaja lastnina zemljišč vse večje breme. V alpskem prostoru je že tako zelo velik delež varovalnih ali drugače zaščitnih gozdov, kjer se lesa ne izkorišča in je akumulacija biomase precejšnja. Vse bolj pa se zaradi naraščanja stroškov gospodarjenja in vse večjih omejitev pri gospodarjenju proizvodnjo opušta tudi v nekdanjih gospodarskih gozdovih. Pri tem pa panoge v razcvetu, kot npr. turizem in transport, ki poteka preko Alp, domačinom ne prinašajo takega nadomestnega vira zaslužka, kot so sami pričakovali. Prinašajo pa vrsto nevšečnosti, ki jih je sicer omenjena številka PV celovito predstavila.

V Šubicevem članku je moteče zlasti dejstvo, da v njem navaja podatke, ki jih območni načrti sploh ne vsebujejo. Možni posek namreč v območnem načrtu ni prikazan po debelinskih razredih, zato je očitno procente, za koliko naj bi se v bodoče zmanjšal delež drevja, debelejšega od 30 cm, potegnil kar iz rokava. Ne omenja pa usmeritev, ki so naravnane k povečevanju biotske raznolikosti, katerim se je v načrtih dalo velik poudarek.

Še bolj pa je moteče dejstvo, da si je sam ogledal le posamezne gozdnogospodarske načrte, kritizira pa kar vse načrte v Sloveniji, tudi tiste, ki jih sploh ni videl! (Edo Kozorog)

Potočka zijalka

V 7-8 številki 102. letnika Planinskega vestnika je v »Pregledu periodičnega tiska« tudi nekaj besed o življenjepisu J. C. Grossa, objavljenem v 1. delu 111. letnika glasila Carinthia II. Opis njegovega dela v Potočki zijalki, drugo se nas ne tiče, je tendenciozen in deloma neresničen. Podpisani Igor Maher je iz tega članka prevzel in napisal trditev, da je J. C. Gross že v letih 1926–1928 vodil sistematska izkopavanja v jami, in dodal, da to seveda v čudno luč postavlja uradno zgodovino arheoloških raziskav na Slovenskem in vlogo Srečka Brodarja.

Zgodba, kako je S. Brodar opazil kosti ter kopanje in hotel preprečiti ilegalno dejavnost in odnašanje najdb preko državne meje s tem, da bi kosti jamskega medveda sam izkopal in bi prišle v Celjski muzej, je znana in je bila večkrat objavljena (prvič le omenjena že leta 1928, zadnjič leta 1998). Razen nekaj manjših izkopov po jami, ki niso bili registrirani, je J. C. Gross naredil v ozadju jame izkop, ki ne presega mnogo velikosti poskusne sonde. Trditev o sistematičnih izkopavanjih je izmišljena. Izkop je v monografiji narisani v tlorisu ozadja jame (Brodar, S. in M. Brodar 1983, Potočka zijalka, visokoalpska postaja aurignacijskih lovcev – dela 1. razr. SAZU 24, sl. 53, 111) in v tekstu pod risbo je napisano: A je izkop J. C. Grossa. Trditev v Carinthii, da v monografiji Gross sploh ni omenjen, torej sploh ni resnična. Omenjen je, njegovega nezakonitega dela pa ni sva želela ponovno poudarjati, saj večje škode k sreči ni povzročil. Med reševalno akcijo odkrito orodje pračloveka je sprožilo sistematična izkopavanja, ki jim je botaloval takrat veliki J. Bayer z Dunaja in so trajala v osmih letih skupno 291 delovnih dni. Kar zadeva »čudno luč«, pa naj g. Igor Maher pomete pred svojim pragom, uredništvo Planinskega vestnika pa tudi.

Mitja Brodar, Inštitut za arheologijo, ZRC SAZU

Prebiranja članka o J. C. Grossu sem se lotil kot povprečen bralec in ne kot strokovnjak za arheologijo (kar seveda nisem), ob tem pa sem dobil občutek, da je predstavljeni koroški zdravnik imel neko omembe vredno vlogo pri izkopavanjih v Potočki zijalki. Ko sem si nato ogledal, kako je njegovo delo omenjeno v Enciklopediji Slovenije (ki nedvomno velja za neko »vrhovno« referenco), sem lahko le presenečen ugotovil, da nikjer ni niti omenjen. To pa seveda v človeku zaseje dvom, kar se je v zgodovini človeštva vedno izkazalo za koristno in kot gibalno razvoja. Vsekakor dvoma ni pametno pomesti pod predpražnik pred pragom. Koliko je ta dvom utemeljen, bo seveda pokazala zgodovina.

Pometal je Igor Maher.

Četrty zbornik GRS Slovenije

Pavle Podobnik, **90 let Gorske reševalne službe Slovenije**, GRSS pri PZS, 2002.

Gorska reševalna služba Slovenije letos praznuje devetdeset let organizirane pomoči vsem, ki jo v gorah in drugod v naravi potrebujejo. Prav ta nesebična pomoč pogumnih in strokovno usposobljenih reševalcev najbolj odseva iz zbornika, ki ga je izdala GRSS; zbornik je četrti v njeni zgodovini. Sprva sploh ni imela namena, da bi praznovanje pospremila z zbornikom, potem pa je bil pisni odziv s sedemnajstih postaj, kolikor jih deluje v Sloveniji, prav dober. Očitno med reševalci obstajajo tudi peresa, ena bolj statistično naravnana, druga predvsem nagnjena k zapisom doživetij ob reševalnih dejavnostih. Obojega je v zborniku ravno pravišnje mero, zanimiv je tudi seznam vseh reševalnih postaj, posameznih reševalcev in njihovih usposobljenosti.

Pavle Podobnik, ki je zbornik uredil, je v uvodna poglavja (poleg spremne besede obrambnega ministra dr. Antona Grizolda in pred-

sednika PZS Franca Ekarja) dodal kratek oris letošnjih nagrajencev s častnimi znaki Republike Slovenije, ki izhajajo iz vrst gorskih reševalcev (Albin Vengust, Janko Koren, Pavle Šegula in Franci Telcer), prav tako je priložen seznam nagrajencev same GRSS. O prehojenih devetdesetih letih GRSS, o njeni dejavnosti in o statističnih izsledkih (obširno poročilo je bilo objavljeno kot priloga letošnji junijski številki PV) pišejo različni avtorji – znani gorski reševalci in pisci, dosedanja načelnik GRSS Dušan Polajnar pa podaja izčrpno poročilo o opravljenem delu. Literarno dejavnost med reševalci predstavijo kar sami avtorji knjig: Pavle Oman Osnovno tehniko GRSS, Pavle Šegula Križemkražem po gorah in France Malešič Zgodovino reševanja v gorah nad Kamnikom. Zatem sledi pregled postaj GRSS in prispevkov, ki so jih poslale. Med njimi je nekaj prav zanimivih opisov reševanja, iz katerih jasno odseva vsa človekoljubna dejavnost, ki jo reševalci opravljajo, ne glede na čas, vreme ali ponesrečence. Sam zbornik je sicer manj obsežen kot prejšnji, pa vendar lepo zaokrožuje pomembno obletnico. Ob vsem trudu pa je, kot kaže, zmanjkalo časa še za jezikovni pregled besedil. Za isto obletnico bo prav gotovo drugače.

Hkrati z zbornikom je v organizaciji kranjskogorske postaje GRS

izšla drobna knjižica, ki vsebuje literarne prispevke slovenskih osnovnošolcev, nagrajene na natečaju ob devetdesetletnici GRSS. Nekatere od teh prispevkov smo in še bomo objavili tudi v PV. Notranji del knjižice pa prikazuje nagrajene Fotografije z razpisa na temi Gorsko reševanje in Gore in človek – nekatere od teh fotografij so našle mesto tudi v PV. Če zaokrožimo – reševalci ne le pomagajo, pač pa tudi pišejo, fotografirajo, in kar je najpomembnejše – njihovo delo je, vsaj po natečaju sodeč, znano in cenjeno. Zato se vrste reševalcev tudi lepo polnijo z mladimi. Da bi le imeli čim več preventivnega dela in vav, pa malo reševanja.

Marjan Bradeško

Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom

France Malešič s soavtorji, **Ob devetdesetletnici Gorske reševalne službe Slovenije in osemdesetletnici postaje Gorske reševalne službe Kamnik**, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2002.

Kamniški konec se je obogatil z odličnim prikazom zgodovine gorskega reševanja v svojih gorah, prikazom, ki je hkrati pomemben prispevek k zgodovini slovenskega planinstva in nič manj k splošni krajevni kamniški zgodovini. Kot avtorji so navedeni France Malešič, Cene Griljč, Vlasto Kopač, Miro Štebe in Tone Škarja, vendar je javna skrivnost, da je glavni avtor France Malešič, ki je sestavke uskladi in delo zaokrožil v harmonično celoto, tako da se je podpisal tudi kot urednik. Po pravici se zato knjiga v prijateljskih krogih imenuje preprosto kar Malešičeva knjiga. Razumljivo, da je bila pri nastanku tega kompleksnega dela udeležena še vrsta sodelavcev, omenjen naj bo slikar Maks Koželj, dolgoletni načelnik kamniške reševalne postaje, čigar sliki Kamniška Bistrica ter Kočna in Grintovec lepšata obe

platnici. Knjiga je izšla v zbirki Med gorskimi reševalci. Ne da bi bilo to posebej omenjeno, ohranja ta zbirka spomin na jeseniškega reševalca Cirila Pračka, dosmrtno zapisanega smučanju, alpinizmu in reševanju v gorah, ki je svojo prvo knjigo naslovil s temi besedami: »Med gorskimi reševalci«, in tako nenadejano sprožil začetek reševalske knjižne zbirke. Malešičeva knjiga, zajetna kronika skoraj petstotih strani, je v tej zbirki četrta.

Ko človek posrka duha te knjige, ko se nagleda davnih osivelih slik izpred sto let in več in se na žalost spričo nepreklicnih izgub dragocenih življenj, pa nazadnje zaradi obupne nemoči prekrije prizadevost z nekim izkrivljenim izgovorom, kot je to znala že lepa Vida, namreč z vprašanjem, ali se bo našel kdo, ki bo razširil kamniška obzorja na Jezerško, Solčavo, Mojstrano, Bohinj, Kranjsko Goro, Bovec. Saj ne, da bi v tistih krajih manjkalo kroničnih zapisov, Mojstrana se lahko celo pohvali s prizadevnimi muzejem, le današnja sla po sumaričnosti kliče po žlahtnih, zaokroženih in zaključenih monografijah. Malešičeva knjiga je videti zgled in zastavonoša.

Tla nam seveda spodnaša stara evangelijska izjava: »Dela je veliko, delavcev pa manjka.« Pisati kroniko je namreč ekstremno drugače kot pisati proste verze. Pesnik se v poletu svobodne domišljije lahko koplje v najbolj vratolomnih metaforah in si lahko privoščiti svobodo izmišljenega govora do skrajnih jezikovnih meja, pisec kronike pa leta in leta preklada zamudne arhive, da jim izpraska zanesljive datume in imena, in še je pogosto na robu tveganja, da se mu bo z enim nekoliko vegastim podatkom izmaknil vogelni kamen zaupanja pri bralcih.

Ko smo že pri takih nasprotnih skrajnostih, kot sta stroga faktografska kronika in svobodno verzifikatorstvo, se nam vsiljuje vprašanje, ali se naši skrajnosti nemara vendarle vsaj malo stikata. (»Extrema se tangunt!« pravijo latinski učbeniki.) Resnično, naša knjiga ni

brez poezije. Obsega lep razpon od epske tragike do komedijantske nabritosti. Zaradi epske tragike se poročila o nesrečah berejo skoraj kot napeta kriminalka. Hudo je le, da je vse tako kruto res. Literatura namreč ostaja fikcija, domislek, četudi postreže tu in tam s kakim truplom. Naša trupla pa so resnična. Ta resnica, ta neizogibnost, ta nepreklicnost, ta dotolčenost je nad poezijo, ureže nas do srca. Kronika ni literarni domislek, ni Agatha Christie, zastonj trepetamo na začetku zgodbe, da se morda nazadnje le dobro izteče.

In če je tako, da nazadnje umeriš, pa naj se smeješ ali jokaš, ali ni bolj Pantovsko ali vsaj pišmevuharsko, če se poslednji obiskovalki, malo komedijantsko zarezliš tje v brk? Saj kako je že pravzaprav s pravo, globoko komedijo? Ali se tam na dnu, tam v najglobljih človeških temnih ne drži tudi ta za roko svojega skrajnega nasprotnega ekstrema, tragedije? Ali ni že od rojstva človeške zavesti znano, da se isti stvari eden smeje, ko se drugi joka? Ali ne rečemo v vsakdanjem govoru, da »iz heca lahko kar hitro res rata«? V čem je torej razlika med komedijo in tragedijo? Med resničnim reševanjem razbitega trupla iz stene in reševalsko potegavščino?

V knjigi najdemo, za razvedrilo, za oddih, poleg kronični vestno zapisanih tragičnih zgodb, tudi dve reševalski komediji. Šlo je za silno resno reševanje navideznega ponesrečenca, ki je potem, ko so ga spravili iz stene, vstal z nosil in se lepo zahvalil za zastonjski prenos. Potegavščina, bolj slepa akcija, kot so rekli tovrstnim vajam, seveda ni bila brez soli. Organizatorji vaje, ki so edini vedeli, da gre za namišljeno ponesrečenca, so namreč s pozivom na akcijo preskusili, kako hitro je mogoče sestaviti moštvo in izpeljati reševanje. Glede na stensko prepadnost, glede na krušljivost in padajoče kamenje vaja nikakor ni bila brez nevarnosti. Iz hecnega začetka je lahko »natalo preklemansko res«, nabrita komedija bi se po

trdih zakonih narave lahko sprevrgla v tragedijo. Toda pomoč človeku v stiski je kratkomalo najvišji zakon. In udeleženci voje so bili prepričani, da gre za resnično stisko. Tu se ne gleda niti na lastno življenje, še manj se godrnja zaradi nevihte in toče in mraza, najmanj pa zato, da nas je nekdo potegnil opolnoči izpod tople pernice.

Knjiga se odlikuje tudi po prapovpisni in slovnični dodelanosti, to je v zadevi, ki bi morala biti med izobraženci samoumevna in normalna, a je v naših podivjanih »šlampastih časih«, ki so pokopali latinsko strogost misli in izraza, redka izjema. Računalniški bog je sicer avtorju kljub njegovi klasicistični zavzetosti podtaknil »češko koč« (str. 95), a to je zanemarljiva kapljica v morju, dobesedno dlaka v jajcu. Bolj resno je vprašanje, zakaj med podobami reševalcev na straneh 443-454 ni slik nekaterih vidnih mož, recimo Vinka Modca in Franca Avčina. Seznam slik namreč ne dela kake očitne razlike med Kamničani in Ljubljančani, po vsem videzu odmerja enako zahvalo vsem, ki so bili udeleženi v reševanju z gora nad Kamnikom, torej so med Kamničane domačinsko pomešani Ljubljančani France Zupan, Rado Kočever, Aleš Kunaver, Anton Jeglič ... Današnja generacija, ki se med seboj pogovarja, seveda »ve«, zakaj nekaterih slik ni, toda prihodnje generacije (in zlasti njim je knjiga-dokument namenjena) bodo ostale brez odgovora, kajti v knjigi zadevnega pojasnila ni. In dobro bi bilo, imena pri »podobah reševalcev« vnesti v »Osebnostno kazalo«. Od kazala namreč pričakujemo, da bo popoln vodnik po knjigi.

Naj po vsem povedanem ne izzveni kot šablona, če ponovim, da je rojstvo dobre knjige praznik. Dobro knjiga je sedež duha.

Stanko Klinar

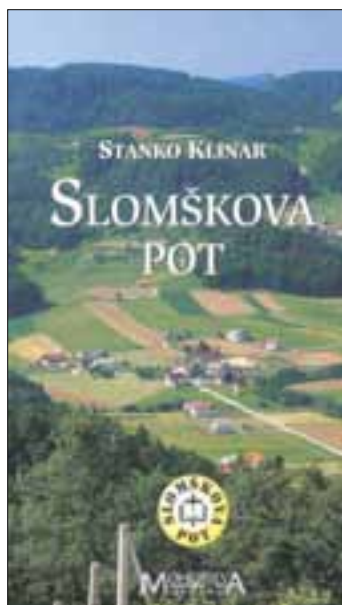
Opomba uredništva: Čeprav smo o predstavljeni knjigi že veliko pisali v preteklih številkah PV, tokratno predstavitev objavljamo

zaradi avtorjeve ideje, da bi zgledu te knjige lahko sledila še katera od postaj GRS.

S Slomškom na poti

Stanko Klinar, **Slomškova pot, Priročnik za pešpotnike in romanje**, Mohorjeva družba, Celje, 2002.

Blaženi Anton Martin Slomšek je neizbrisno zaznamoval Slovenijo, še posebej pa njen vzhodni del. V spomin na tega velikega moža naše zgodovine sta Franc Zabukošek in Gorniški klub Savinjske doline zasnova Slomškovo pešpot od Bizeljskega do Nove Cerkve, Stanko Klinar pa napisal ličen, priročen vodniček, ki gre v vsak žep. Tako bo dobro služil popotnikom, ki bodo kre-

nilo na pot peš, prav pa bo prišel tudi motoriziranim »popotnikom«, ki bodo obiskovali te kraje. Avtor na slednje ni pozabil in je za »avtomobiliste« smernice za dostop do krajev označil v drugi barvi. Nas, pešce, seveda zanima pot kot celota, ki je razdeljena na štiri etape glede na potrebni čas hoje. Pot vodi od Bizeljskega, kjer je Slomšek nastopil svojo prvo službo kot kaplan leta

1825, preko njegovega rojstnega kraja na Slomu pri Ponikvi do Nove Cerkve, kjer je Slomšek prav tako kaplanoval. Drugi kraji, povezani s Slomškovim življenjem (Maribor, Celje, Vuzenica, Št. Andraž in Celovec), so nekoliko oddaljeni in jih pokriva t. i. razširjena pot, primerna za avtomobilski obisk.

Slomškova pot nas vodi po zelenih holmih in prijaznih vasicah, ki jih lepo prikazuje tudi PotografiJe v vodničku, zelo koristni so tudi preneži posameznih etap (novost v naših vodnikih), da pa bo popotnik res našel pravo smer, avtor predlaga tudi ustrezne zemljevide. Sam vodniček pa, kot pove že podnaslov, ni le vodniček, pač pa iz poti skuša napraviti tudi romanje (saj je menda vsako popotovanje neke vrste romanje, najmanj k samemu sebi). V tem primeru gre za romanje v spomin na prvega slovenskega blaženega, škofa Antona Martina Slomška, ob katerem bo verni popotnik poglobil svojo vero (na kar v spremni besedi opozori sedanji mariborski škof dr. Franc Kramberger), neverujočemu pa bodo dušo, poleg naravnih lepot, napolnili številnimi sakralni umetnostni biseri. Ker je bil Slomšek vesel in veder človek, je Stanko Klinar v vodniček dodal tudi nekaj značilnih Slomškovih pesmi (nekatero tudi z notami), tako da bo družba lahko tudi zapele – v veselju pomladnega zelenila ali v igrivi radosti mladega vina jeseni, ko trta v številnih gorah ob poti to veselje še dodatno obarva. Tudi samote, ki jo popotnik včasih potrebuje, je na poti dovolj, saj slednja vodi tudi skozi tihe gozdove in preko osamljenih gričev. Vodniček sam vsebuje še nekaj osnovnih napotkov, seznam turistične ponudbe ob poti (saj lačen in žejen popotnik pač ne more biti), nekaj besed o geoloških zanimivostih poti, na ovitku pa je še prostor za žige (ki vendarle niso glavno vodilo na poti, čeprav avtor na trenutke kar nekoliko preveč opozarja pešpotnike, naj ne pozabijo vendar odtisniti dokaza, da so tam bili).

Vodniček je imenitna spodbuda, da gremo na pot, morda v malo

manj oblegane in znane konce naše dežele, pa vendarle dovolj hribovite, da bodo tudi planinci in gorniki našli obilo veselja. Saj, kot pravi Slomšek: »Gore, doline pokrivajo svet, prijatelji med njimi se snidejo spet.« In ko se snidejo prijatelji v tako lepi deželi, morajo biti veseli. Tako kot je bil vedrega duha Slomšek, katerega stopinjam sledimo.

Marjan Bradeško

Mladi lezejo navkreber

Tomaž Kocman, Irena Mučibabič, Emil Pevec, **B. N. – Brezmejna Navkreberlazenja**, MO PD Onger, Trzin, 2002.

Drobčna knjižica, pa vendarle toliko veselja, spominov in navdušenja, da si zasluži kratko predstavitev. Posebej v današnjih časih, ko mladi včasih kar ne najdejo spodbude za dejavnosti v naravi, so Brezmejna Navkreberlazenja (imenitna skovanka za B. N., kar bi lahko bilo tudi suhoparno Brez naslova) trzinških ongrčkov, natančneje njihovega podmladka, dokaz, da je mogoče. Mogoče najti mlade, ki gredo v gore, ki tam fotografirajo, ki zapišejo svoje vtise, ki se hudomušno ponorčujejo iz vodstva poletnega tabora, skratka, ki imajo »brezmejno« idej. In potem njihovi mentorji in navdušenci stvar zložijo skupaj, oblikujejo in natisnejo, mladi pa ob pregledovanju izdelka podoživljajo tiste lepe (ali pa zoprne, kajti tudi taki so) dneve. In kar je najpomembnejše – ob takem obujanju spominov je prav nemogoče ostati tam, kjer si, če si le zdrav. Kajti tista skalna pobočja znova vabijo, tiste taborne mesečne noči znova pokličejo, konec koncev je spet potrebno kakšno »ušpičiti« svojim vodnikom. V knjižici je tudi nekaj obvestil starejšim, pa načrti za prihodnost, informacija o letu gora in še kakšno zadevo je mogoče najti v okvirčkih. Še enkrat – 60 strani, iz katerih odsevata veselje in navdušenje. Ker je obojega vedno premalo, si lahko

želimo še veliko takih knjižic – nastanejo šele, ko se vse že zgodi. Saj, mar ni najlepše obujati spomine, ki so hkrati seme za nova doživetja.

Marjan Bradeško

Na južnem obrobju Julijskih Alp

Turistični zemljevid Kobarid – Tolmin, LTO Sotočje, Tolmin, 2002.

Julijske Alpe so kartografsko za obiskovalce teh gora zelo dobro obdelane, polno je planinskih, turističnih in drugih tematskih zemljevidov. Ko pa se premaknemo iz visokih gora na njihovo predgorje, je še nekaj vrzeli. Ena od njih je bilo južno predgorje Julijskih Alp. Poudarek je na »bilo«, kajti za ozemlje občin Kobarid in Tolmin je Lokalna turistična organizacija (LTO) Sotočje sredi poletja izdala turistični zemljevid. Ta pokriva ozemlje od Breginjskega kota na zahodu do Idrijsko-Cerkljanskega hribovja na vzhodu ter od Krnske skupine in tolminskih gora na severu do planotastih Banjšic in Čepovanskega dola na jugu. Visoke gore so na karti bolj za kuliso, saj so se snovalci karte zavešno odločili, da ne bodo vrisali planinskih poti, ker so te dobro predstavljene na drugih zemljevidih.

Kljub temu je ostalo polno turistično zanimivih predelov in vsebin. Označene so pohodniške in druge tematske turistične poti, poti za kolesarje (predvsem gorske), pomembnejše znamenitosti, razgledišča, vzletišča za padalce, kopališča, plezališča in podobno. Veliko poti bodo lahko preizkusili predvsem (gorski) kolesarji, od enostavnih ob Nadiži, Soči, Tolminki, Idriji in Bači, nekoliko zahtevnejših v Breginjskem kotu, na Banjšicah, v Trebuši in na Šentviški planoti, pa do zahtevnih na Kobariški Stol, Kolovrat, na planine pod Krnom, na planino Razor, do soncu nastavljenih samotnih vasi nad Baško dolino in na Vojsko. Vrisane so tudi zanimive tematske poti, kot so Kobariška zgodovinska pot, Kosmačeva učna pot, Pot po Rapalski meji in številne druge. Na sprednji strani so glavni karti v merilu 1:50.000 dodane še tri karte naselij (Tolmin, Kobarid, Most na Soči), hrbtna stran pa je polna raznih turističnih informacij, od opisov zanimivosti do seznamov turističnih ponudnikov in drugih, za obiskovalce pomembnih podatkov.

Zemljevid so izdali v nakladi 5000 izvodov in v štirih jezikovnih različicah, kjer se slovenščina prepleta z angleščino, nemščino, italijanščino in francoščino. Vsebinsko zasnovno in besedilo je pripravil Janko Humar, zemljevid je delo Geodetskega zavoda Slovenije, pod oblikovanje pa se je podpisal Jernej Hudolin. Zemljevid lahko po ceni 1500 tolarjev nabavimo na LTO Sotočje v Tolminu.

Igor Maher

Opravičilo

V prejšnji številki PV nam je ponagajal tiskarski škrat. Avtor Fotografij na straneh 7 in 13 (Aiguille du Midi in Grossglockner) je Jože Šter in ne Janez Jarc. Obema se za napako opravičujemo.

Uredništvo PV

Zorenje ob Enciklopediji Slovenije

Sredi decembra leta 2001 je izšel petnajsti zvezek Enciklopedije Slovenije (ES), obsega gesla od Wi do Ž. Zadnji oziroma dodatni šestnajsti zvezek ES bo izšel ob koncu letošnjega leta, s čimer bo nacionalni enciklopedični projekt, popularno imenovan Slovenika, dejansko zaključen. Obsegal bo gesla, ki so se pojavila povsem na novo (npr. novi avtorji) ali pa so jih dosedanja zvezki hote ali nehoče prezrli. Predvidoma bo obsegal kar 1600 gesel in indeks oziroma kazalo, ki bo omogočalo dostop do vseh tistih informacij, ki niso prikazane v samostojnih geslih, in najrazličnejše povezave med njimi. Če upoštevamo še zadnji zvezek, bo v ES na 6656 straneh zajetih 15.700 gesel, z najdaljšim geslom Slovenci – kot se spodobi – s 610 tisoč znaki. Tudi zato predstavlja ES najbolj vsestranski in najpopolnejši priročnik o slovenskem narodu, lahko bi rekli, da je osebna izkaznica slovenskega naroda.

Vrednost oziroma težo ES kot celote je nemogoče izmeriti, saj ni nikogar, ki bi se spoznal na vsa področja. Pač pa si je mogoče ustvariti mnenje pri tistih geslih, ki govorijo o področju, ki ga dobro poznamo. Pri geslih, ki se nanašajo na planinstvo, se najprej srečamo z geslom Planina, ki mu je dodan tudi celostranski zemljevid. Drugo geslo, ki sodi v ta sklop, je Planinska književnost. Pri tem geslu so menda našteje vse knjige s planinsko tematiko, in njih avtorji. Tudi geslo Planinska kočja je zelo natančno obdelano, saj so našteje vse planinske postojanke (187 jih je do leta 1993), dopolnjuje ga celostranska karta. Sledi še več gesel, ki so obdelana bolj na kratko (Planinska matica, Planinska transversala, PZS) in nekaj obsežnejših: Planinski tisk, Planinski vestnik in Planinstvo.

Z uspešno izpeljano zgodbo o ES se je tudi Slovenija uvrstila med (velike) narode, ki so uspeli na tak-

šen organizirani način popisati večji del svoje materialne in duhovne dediščine. Če bi Valvasorjevo delo Slavo vojvodine Kranjske iz leta 1689 obravnavali kot enciklopedijo, bi lahko rekli, da je tudi v Sloveniji preteklo že veliko vode od prvega poskusa enciklopedičnega obravnavanja slovenskega nacionalnega prostora. Zanimivo je, da je bila tudi ta »enciklopedija« razdeljena na 15 knjig, vezanih v štiri dele, ki obsegajo 3532 strani.

Tomaz Štefe

Celjski Grmadnik

Planinsko društvo Grmada, ki je bilo ustanovljeno leta 1998 in ima že 200 članov, je imelo 22. junija občni zbor na Celjski koči. Ocenili so delo društva, ki poteka po odsekih (največjo pozornost posvečajo mladinskemu in mladinskičnemu odseku, aktivni so markacisti, vodniški odsek uspešno vodi izlete in planinske šole, odsek za šport in rekreacijo pa skrbi za kratek čas na pohodih in shodih) in v treh sekcijah (Cinkarniški, Ozara in Gorniški). Med pomembnejšimi dosežki zelo aktivnega društva je tudi začetek izhajanja društvenega glasila, ki so ga poimenovali Grmadnik. Prva številka z oznako zima 2002 na dveh straneh prinaša kratek pregled aktivnosti po odsekih, lahko pa si jo ogledate na lepo urejeni društveni spletni strani <http://www.geocities.com/pdgrmada/>. Na njej najdete tudi za mnoge zanimive opise poti, ki jih vzdržuje društvo. Glavna naloga za naslednje leto pa ostaja izgradnja planinske postojanke pod Grmado, ki bo tudi sedež društva in s tem mesto, kjer se bodo člani srečevali. (Igor Maher)

Mislinjski jubilej

Planinsko društvo Mislinja letos praznuje 20-letnico svojega delovanja. 20. junija pred dvema desetletjema se je namreč na pobudo športnega delavca in domačega zdravnika Stanka Stoporka v

Mislinji zbralo nekaj nad 20 aktivnih planincev. Prvi predsednik Mirko Tovšak je kmalu organiziral delo društva, vrstili so se skupinski pohodi in izleti, zaživelo je delo markacistov, usposobili so vodnike, število članov je ves čas naraščalo, tako da danes društvo šteje že več kot 500 članov. Milan Županc, član društva, se je odločil na prav poseben način počastiti jubilej: v trinajstih dneh, med 5. in 18. avgustom je prehodil Slovensko planinsko transversalo. (Mirko Tovšak)

Tek od jezera do jezera

Ultramaratonec Radovan Skubic-Hilarij, ki ga poznamo po mnogih izjemnih tekih, se je 19. junija podal na Tek od jezera do jezera. S 1060 kilometrov dolgo potjo je povezal dve jezeri, Bohinjsko v Sloveniji in Črno pod Durmitorjem v Črni gori. Smer poti je bila Bohinjsko jezero–Ljubljana–Novo mesto–Karlovac–Plitvička jezera–Obrovac–Šibenik–Split–Makarska–Dubrovnik–Kotor–Lovčen–Nikšič–Črno jezero. Na cilj je pritekel 29. junija. (povzeto po glasilu *Pod Prisojnikom*, št. 17)

Gorski tekači na prvenstvu

Na portugalskem otoku Madeira so se julija zbrali najboljši evropski gorski tekači na prvem evropskem prvenstvu v gorskih tekih. Prvenstvo je tudi priznanje mladi atletski disciplini, za katero vlada vse večje zanimanje. Na otočju sredi Atlantika sta bili tudi slovenski reprezentanci, ženska in moška. Slednja je dosegla ekipno 11. mesto, še bolje pa se je izkazala ženska ekipa, ki je za las oziroma dve točki zgrešila medaljo in se morala zadovoljiti s 5. mestom. Med posamezniki je bila najboljša Slovenka Ines Hižar na 8. mestu. (povzeto po glasilu *Škrjanček* 7-8/02)

Stoletnica Jurkove koč

13. aprila je PD Lisca Sevnica slovesno proslavilo stoletnico Jurkove koč na Lisci. Planinski vestnik je o tem jubileju poročal že v letošnji 3. številki. Na slavje so se sevniški planinci pripravljali kar nekaj časa, saj so v letih 2000 in 2001 koč temeljito obnovili. Kljub deževnemu vremenu se je na proslavi zbralo prek 300 planincev, s svojo udeležbo pa so jo počastili tudi številni gosti, med njimi tudi potomci Blaža Jurka. Tako kot pred sto leti so se udeleženci proslave lahko udeležili spominske maše v cerkvi Sv. Jošta pod Lisco. Zbrane je nagovoril predsednik društva Jože Prah, proslavo s kulturnim programom pa je vodila domačinka Cvetka Šeško. Slavnostni govornik, častni predsednik PD Lisca Sevnica, Lojze Motore je obširno orisal pot in dejavnost Posavske podružnice SPD, katere naslednik je današnje društvo. Predstavili so še ponatis knjige Blaža Jurka *Moje dogodivščine*, v kateri opisuje takratno življenje prebivalcev pod Lisco pred sedemdesetimi leti in svoje doživljanje učitelja na Razboru. Pred zaključkom proslave je društvo podelilo posebna priznanja za uspešno opravljeno delo pri obnovi Jurkove koč. Prejeli so jih: Anica in Vinko Govekar, gospodarja koč, Lojze Anzelc in Lojze Rupar za načrtovanje in izvedbo obnovitvenih del in Jože Prah, ki je bil duša vseh izvedenih akcij. Dan pred slavljem sta predsednik MDO Zasavja in predsednik PD Lisca povabila na Lisco starejše planince, ki so v preteklosti sodelovali v organih MDO zasavskih PD na prijateljsko srečanje v Tončkovem domu. Proslavljanje stoletnice Jurkove koč in srečanje planincev veteranov so sevniški planinci povezali v program obeleževanja mednarodnega leta gora 2002 v Sloveniji. Celoletni program aktivnosti društva ob letu gora se bo zaključil 14. septembra 2002 na dan slovenskih planincev na Lisci. (Lojze Motore)

Gremo skupaj varno v gore

Ko se ob letošnjem mednarodnem letu gora po celem svetu izvajajo različne aktivnosti v skupnem gibanju za ohranjanje in razvoj gorskih območij, ne moremo na lokalnem nivoju stati križem rok. Tako smo se v planinskih društvih Šoštanj, Velenje in Vinska gora odločili za skupno akcijo »Gremo skupaj varno v gore« (slogan je geslo Mladinske komisije PZS). Ideja se je izkazala za zanimivo, saj se je za udeležbo odločilo kar 58 planink in planincev iz Šaleške doline. Tako smo se v nedeljo, 21. julija, kar z dvema avtobusoma odpravili na Solčavsko, kjer so se zainteresirani v družbi vodnikov podali na tri ture različne zahtevnosti: na Strelovec, na Olševo in na Križ ter Tursko goro. Posamezne ture so vodili skupaj vodniki iz različnih društev, kar je naša prva tovrstna izkušnja. Z uporabo javnega prevoza smo opozorili na ekološki odnos do gora, udeležencem smo omogočili večjo mobilnost (prečenja) in predstavili varno hojo po gorah v organiziranih skupinah. Za povabilo k udeležbi smo pripravili informativno zloženko s predstavitevjo mednarodnega leta gora, naše akcije in z opisi posameznih tur. Ogledate si jo lahko na spletnih straneh <http://www.planinskodrustvo-sostanjsi.si> in <http://pd.velenje.si>. Zadovoljstvo ob uspeli akciji pa je vzpodbuda za podobne akcije tudi v prihodnje.

(Martina Pečnik, PD Šoštanj)

Tečaj gorništa

Konec pomladi smo se ljubitelji gora z veseljem vključili v tečaj gorništa, ki ga je organiziralo PD Ljubljana Matica. Prvi dan smo se zbrali v društveni sobi in hitro navezali stike, istočasno pa so nam vodniki predstavili lik gornika, osnove prehranjevanja in varnosti v gorah. Sledilo je predavanje o zgodovini in organizaciji gorništa na ljubljanskih Šancah, v športni

trgovini pa smo spoznali še opremo. Prva tura nas je vodila na Kofce in Košuto, kjer smo se poglobili v izrazoslovje in orientacijo. Po prvomajskih praznikih smo se zopet srečali v društveni sobi, da smo izvedeli nekaj več o gibanju v gorah, o voljih, o naših in svetovnih gorah. Srečanje v prostorih gimnazije Poljane je bilo namenjeno pridobivanju znanja o prvi pomoči v gorah in o gorski reševalni službi. Teoretična znanja smo nato preizkusili na zelo zahtevni poti na Gradiško turo in v plezališču nad Vipavo. Tretji teden sta spet sledila dva večera druženj v Ljubljani, kjer smo spoznavali živi in neživi svet gora, vreme in bivakiranje. Sredi maja smo šli na zaključno turo na Kalško goro, po povratku v Kamniško Bistrico pa je sledilo še pisno preverjanje znanja. Vsi tečajniki, 19 nas je bilo, smo tečaj uspešno opravili in dobili diplome, kar je zaslug Jožeta Draba, vodje tečaja, ki je k sodelovanju pritegnil številne izkušene gornike. (ŠtePka Ramovš)

Izpopolnjevanje savinjskih vodnikov

Zadnji dan maja in prvi dan junija je odbor za vodnike Savinjskega meddruštvenega odbora pripravil izpopolnjevanje vodnikov PZS za kopne razmere v Žalcu in ob reki Savinji, ki se ga je udeležilo 38 vodnikov iz savinjskega in sosednjih meddruštvenih odborov. Teoretično snov smo obdelali v petek, obe praktični temi pa v soboto v bližini Savinje. Letos je bilo pri nas to zadnje izpopolnjevanje po tem programu, naslednje leto pa se bo začel nov cikel za prihodnja tri leta. Izpopolnjevanje je vodil Roman Turk ob sodelovanju inštruktorjev. Udeležence sta pozdravila podpredsednik PZS Adi Vidmajer in ravnatelj OŠ Žalec, ki nam je v uporabo prepustil predavalnico. Letos bo tudi izvoljeno novo vodstvo odbora vodnikov PZS pri našem meddruštvenem odboru. (Božo Jordan)

Gremo varno v gore

Planinsko društvo Celje Matica je v okviru akcije »Varno v gore« pripravilo in uspešno izpeljalo kratek tečaj varne hoje v gore. Ta je potekal 15. in 16. junija v letu, ki je obeleženo za mednarodno leto gora. Akcija je bila namenjena vsem tistim, ki se udeležujejo društvenih izletov, predvsem v visokogorje. Prvi del tečaja je bil namenjen seznanjanju z osebno in tehnično opremo, predvsem njeni pravilni uporabi. Maršikdo se je prvič srečal s plezalnim pasom in samovarovalnim kompletom, uporabo vozlov ter navezovanjem. Po kratkem pregledu snovi iz planinske šole, od vremenoslovja, osnov orientacije, gibanja v gorskem svetu, do prve pomoči, so udeleženci naučeno preizkusili na terenu, ko so se v popoldanskih urah iz Frishaufovega doma na Okrešlju napotili na Kamniško sedlo. Naslednji dan je pogled na Rinke v vzhajajočem soncu zvalil »celjske« ljubitelje gorskega sveta pod njihova severna ostenja. Po uspešnem soočenju s plezalno potjo in samovarovanjem ter izdelavo in uporabo vrvne ograje pod Križem ali Korosko Rinko so se spustili proti Jezerškemu sedlu in se čez Savinjsko sedlo vrnili na Okrešelj in naprej v Logarsko dolino ter tako uspešno, brez poškodb, predvsem pa z novim znanjem zaključili še eno akcijo »Varno v gore«, s katerimi bo društvo nadaljevalo tudi v prihodnje. (Petra Gregorc, PD Celje Matica)

Novi A-vodniki

Osnovni tečaj za pridobitev kategorije A – to je vodenje tur po lahkih poteh – je v letu 2002 potekal v dveh delih. V roku se je prijaviло preko 60 kandidatov. Razdeljeni so bili v dve skupini in sicer je eno skupino prevzel MDO Zasavja, drugo pa MDO Ljubljane. Tečaj slednje je potekal ob sedmih koncih tedna v različnih planinskih postojankah in sicer na Nanosu, na Čavnu, v Tamranju, Mozirski koči, Blejski koči na

Lipanski planini, Erjavčevi koči na Vršiču in v Domu pod Storžičem. Organizacijski vodja je bila Marinka Koželj Stepic, tehnični pa Drago Metljak. Med tečajem je 18 kandidatov za vodnike obdelalo in utrdilo teoretično in praktično vso snov, ki je predpisana v učnem načrtu. Zaradi nevspečnosti s slabim vremenom so bile potrebne vaje še med tednom v Turncu na Grmadi. Preverjanje znanja je potekalo postopoma in v treh delih: pisni testi, izpitna naloga in izpitna tura. Izpitna tura je potekala po različnih poteh od Doma pod Storžičem do vrha Storžiča. Vsi so izobraževanje uspešno končali. Tako so pripravniki za vodnika PZS A-kategorije postali: Stanko Bajuk, Brane Brodarič in Vera Kostelec (vsi PD Metlika), Andrej Bergoč in Egon Zevnik (oba PD Snežnik), Dimitrij Birska in Aleš Koršič (oba PD PT), Jure Božič in Janez Kutnar (oba PD Črnuče), Vitomir Bukovšek (PD Litija), Ciril Doles in Alojz Šalehar (oba PD Trebnje), Sašo Marinčič (PD Integral), Bine Mlač (PD Viharnik), Uroš Trkaj (PD Radeče), Aleksander Turnšek in Andreja Turnšek (PD Žalec) in Robert Žerjal (PD Ljubljana Matica). (Marinka Koželj Stepic)

Srečanje markacistov

V soboto, 8. junija, je bilo srečanje markacistov pripravnikov v Planinskem domu na Resevni. Lani so v tem domu že opravili tečaj in se dogovorili za srečanje ob letu, ki je bilo namenjeno izmenjavi izkušenj in pogovoru o načrtih. Za organizacijo je poskrbel Florjan Nunčič, vodja lanskega tečaja, ki je ob dia pozitivnih pokazal, kaj je dobro in česa ne bi smelo biti na označenih planinskih poteh. Dogovorili so se za novo srečanje čez leto dni, saj bo tedaj končana pripravniška doba in si bodo ob oddanih poročilih pridobili pravico do značilne in oštevilčene izkaznice markacista PZS. (Božo Jordan)

Klinčki in klini na taboru

Mladinski odsek PD Laško – Klinček je med 29. 6. in 7. 7. 2002 organiziral (tokrat že tretjič) planinski tabor za otroke Osnovne šole Primoža Trubarja Laško in srednješolce. Tabor se je odvijal v ledeniški dolini Kamniške Bistrice v osrčju Kamniško-Savinjskih Alp, na Piknik centru pri Junju. Glavne teme so bile: varno gibanje v gorah na izletih in turah, spoznavanje gorske flore in ekologije, orientacija v naravi in neomejena družabnost. Na taboru smo imeli 17 otrok, za vodstvo je poskrbel Damjan Kolšek, Marjan Čater je bil tehnični vodja, Tomaž Mavri referent za pravne zadeve in orientacijo, Darja Jeran in Petra Šuster programski vodji, Karolina Praprotnik višja medicinska sestra in Dragica Črepišek kot mentorica. V devetih dneh smo osvojili Kamniško sedlo, Veliko planino in Grintovec, obiskali spominski park, slap Orglice, Konec, Predaselj ... Seveda nismo samo hodili, ampak smo se tudi izobraževali in zabavali ob tabornem ognju. Obiskal nas je Božo Jordan in nas podučil o zavarovanih gorskih rastlinah, Tomaž je otroke dobro izuril v orientaciji, tako da se na dan tekme ni izgubil nihče od otrok, Marjan in Damjan sta otrokom naredila žičnico in jih s tem naučila prečkati deročo reko, Darja in Petra pa sva otroke naučili izdelovati lutke in kako se zabavati na planinskih taborih. Za končno slovo smo spustili zastavo, ki so nam jo v času tabora ukradli, a smo jo dobili nazaj in jo do konca tabora hrabro stražili (tudi ponoči) skupaj z zastavo sosednjega tabora, katerim smo vrnili milo za drago. Za nami je ostala le še polegla trava, ki si bo v dobrem tednu dni opomogla, in pogorišče, ki pričča o tem, da je na njem vsak večer gorel taborni ogenj, ob katerem so bili zbrani mladi planinci, ki so prepevali vesele pesmi v poletno noč. (Petra Šuster)

Alpe vse povezujejo

Mladi na popotovanju

Zdenka Mihelič

Ob Mednarodnem letu gora 2002 je Youth Commission UIAA (Mladinska komisija Mednarodnega združenja planinskih in plezalnih zvez) pripravila projekt »Youth on the move«, Mladi na popotovanju. Želja, namen in cilj je bila spoznavati neskončno veličino gora, različne jezike, značilnosti brez političnih in drugih predhodkov, predstaviti ljudi, življenje in dojemanje gora Alp ne samo mladim iz alpskih dežel, temveč tudi vsem ostalim in tistim, s katerimi se bodo srečevali tudi v prihodnje, da bi jim prinesli ta utrip in zavedanje pomena Alp. Velik poudarek pa je bil tudi na ekologiji in varovanju narave. Projektu, ki objema vse Alpe in dežele ob njih, se je pridružila tudi MK PZS. Celoten projekt je trajal od 26. julija do 11. avgusta, v Sloveniji pa od 7. do 9. avgusta. Udeleženci so bili mladi s celega sveta, stari od sedemnajst do petindvajset let, s planinskimi izkušnjami in predvsem z velikim zanimanjem za to temo. Mladi so začeli pot v italijanskem Bolzanu, potovali so deloma z avtobusom, deloma peš preko Francije, Švice, Avstrije in Slovenije ter nazaj v

Trst, kjer je bil vesel in slovesen zaključek popotovanja in spoznavanja lepote in življenja v Alpah. Na poti so se mladi spoznali in se seznanili z Alpami in značilnostmi – od hribov, gora, ledenikov, plezalnih smeri do življenja in dela na gorskih kmetijah. Tako so udeleženci z vodniki in spremljevalci obiskali, preplezali ali prehodili Chamonix, Aiguille de Poissettes, Aiguille du Midi, Rifugio Torino, Val Ayas, Sole e Neve, Lago Boissettes, Rifugio delle Guide di Val Ayas (3400 m), Breithorn (4086 m), Kleinen Matterhorn, Zermatt, Antermenzen, gorske kmetije v okolici Obernberga, Landro, Paternkofel, Fiammes, Triglav, Trento, Bavšico in Trst z jamo Grotte Gigante in gradom Miramare. Gotovo jim bo ostalo v nepozabnem spominu tudi srečanje z enim najboljših alpinistov, Reinholdom Messnerjem; in kot so rekli udeleženci, »prekrasen pogled s Triglava ter praznovanje Renatovega rojstnega dneva na njem«.

V Sloveniji je potekalo popotovanje od 7. do 9. avgusta. Aktivnosti v Sloveniji so bile zanimive, udeležencem pa so približale vsaj delček narave, kulture ter značilnosti naše dežele, gora in ljudi. V sredo, 7. avgusta, smo si najprej ogledali slap Peričnik ter se povzpeli iz doline Vrat do Kredarice. V Triglavskem domu so nas res lepo sprejeli, tako da smo naslednje jutro (8. 8.) vsi pol-

nih moči osvojili najvišji vrh, Triglav. Tam smo si čestitali, občudovali razgled, imeli pravi planinski (slovenski) krst, zapeli in pojedli torto ob rojstnem dnevu Renata ter preko Doliča sestopili v dolino Zadnjice do InFo središča TNP. Tam smo si ogledali multivizijo, muzej in predstavitev Soče, nato pa še našo lepo sotesko Mlinarice. Nato smo se zapeljali do Planinskega učnega središča Bavšica, kjer so nas pozdravili državni podsekretar na MKGP Maksimiljan Mohorič, podpredsednik PZS Danilo Škerbinek in predsednik MK PZS Peter Šilak. Po večerji nam je gorski reševalec Edo Kozonog predstavil skozi diapozitive še videnje naših Alp. V petek zjutraj smo se poslovili od res prijetne skupine, ki je, lahko bi rekli, postala prava velika srečna družina. Odpravili so se naprej proti Italiji, nato pa tudi vsak proti svoji domovini, kamor so ponesli tako spomine, nepozabna doživetja, spoštovanje Alp in nova prijateljstva.

Peš po diagonali Slovenije

Nekaj tabornikov rodu Pusti grad iz Šoštanjja se je lani na tabor v Ribnem pri Bledu odpravilo peš iz Šoštanjja, kar jim je prineslo vzdevek »Butli Prdamani«. Uspešno prehojena pot je bila vzpodbuda za nove načrte in letos so se odločili prehoditi Slovenijo po diagonali od Lendave do Kopra. Na pot so

s slovensko-madžarske meje krenili 8. julija. Prvo noč so preživeli v Žerovincih v Slovenskih goricah, drugič so šotore postavili v vasi Gajevci na Ptujskem polju. Sledile so Haloze, zvečer pa so jih prijazno sprejeli v Tržišču, že onstran Haloze, ob Sotli. Naprej jih je pot vodila čez Kozjansko, noč pa jih je ujela pred Sevnico. Naslednja etapa je vodila čez Mokronog do Trebnjega. Zaradi počitka so naslednji dan

prišli le do Žužemberka, nato je sledila pot čez Suho krajino. Iz Ribnice je sledil vzpon čez Bloke do Dan v Loški dolini. Čez Javornike so se prebili do Pivke in naprej do Divače, kjer so še zadnjič prenočili in naslednji dan v Kopru zaključili približno 380 km dolgo pot. Več o tem podvigu pa na spletni strani <http://rpg.rutka.net>. (I. M.)

Smučišče pod Poncami poleti

V Ratečah so se pred leti odločili zgraditi svoje smučišče. Posekali so precej gozda v pobočjih Ponc tik ob meji in sedaj upajo na uspešno trženje. Toda očitno jim je za zadnjo podrobnost, za seme za travo, zmanjkalo denarja. Sredi julija ta grobi poseg v naravo kaže kaj klavrno podobo vsem, ki se prek mejnega prehoda Rateče pripeljejo v Slovenijo. Kjer je bil gozd, se sedaj sveti golo, neporaščeno pobočje. Voda pa vztrajno deluje, lepo so že vidni izdolbeni žlebiči. Še nekaj nalivov in odplavilo bo vso preostalo prst, ostal pa bo le bel pesek. (I. M.)

Obvestilo o nagradah

Med pravnimi odgovori na nagradno vprašanje, ki smo ga zastavili v poletni dvojni številki Planinskega vestnika, smo izžrebali nagrajence. Vsi ste pravilno ugotovili, da Fotografija prikazuje oprane rjuhe, kar vsekakor ni v ponos planinstvu.

1. nagrado (brezplačno prenočevanje za dve osebi v Domžalskem domu na Mali planini) prejme Jasmina Gorjup, Kanalski Lom 23, 5216 Most na Soči.
2. nagrado (zbornik 2. poročilo o Alpah) prejme Ivanka Korošec, Kokrškega odreda 12, 4248 Lesce.
3. nagrado (dve vstopnici za obisk InFo centra TNP v Trenti) prejme Vito Kržišnik, Cesta Žalskega tabora 5, 3310 Žalec.

Uredništvo PV

Ob mednarodnem letu gora bo izšla knjiga

Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp / High-mountain Lakes in the Eastern Part of the Julian Alps

ki jo pripravlja

ZALOZBA ZRC

v sodelovanju z **NIS**

Cena po izidu: 6.815 SIT

Prednaročila sprejemamo do 15. oktobra 2002.

Naročanje po:

- telefonu: 01/470 61 61
- faksu: 01/425 77 94
- elektronski pošti: zalozba@zrc-sazu.si
- pisno: Založba ZRC, p. p. 306, 1001 Ljubljana

Sedemnajst naravoslovcov pod vodstvom dr. Antona Brancija v štirinajstih poglavjih predstavlja najnovejša strokovna spoznanja o slovenskih visokogorskih jezerih, teh slikovitih biserih naših gora.

- Izid: 18. oktober 2002
- Obseg: 268 strani
- Format: 20,5 x 28 cm
- 92 barvnih fotografij, 49 grafov, 28 preglednic, 22 risb in zemljevidov, trda vezava
- Knjiga je dvojezična z vzporedno tekočim slovenskim in angleškim besedilom

Cena v prednaročilu: 5.110 SIT (DlV in stroški pošiljanja so vključeni v ceno)

Več o knjigi: www.zrc-sazu.si/zalozba/jezera

Leto gora v tržiških vrtcih

Junij je v vrtcih čas za različne prireditve in zaključke programov. Ob mednarodnem letu gora smo seveda naše programe prilagodili tematiki spoznavanja in ohranjanja gora. Tako je vse vrtce obiskal Marjan Salberger, predsednik PD Tržič, in otrokom z diapozitivi približal lepote gora. V soboto, 15. junija, smo se skupaj s starši podali pod Storžič, kjer je kar 151 otrok iz rok Andreja Rožiča prejelo priznanja PZS za prehojene poti. Mlajši, ki šele vstopajo na planinsko pot, pa so ob tej priliki prejeli od društva planinske knjižice in vanje odtisnili prvo planinsko štampiljko. Leto gora pa sovпада tudi z 10-letnico planinskih taborov cicibanov planincev na Kočah. Tako so tudi letos pod vodstvom izkušenih vodnikov in reševalcev spoznavali planino in vrhove nad njo. (Erna Anderle)

Naše stare slike s planin ...

V mojem Fotografskem arhivu hranim že dalj časa priloženo močno zdelano fotografijo. Kot piše na zadnji strani, se je skupina planincev Fotografijala na Storžiču na »prvem planinskem izletu, 15. avgusta 1930«. Planinec, morda vodnik, z belim ovratnikom in cepinom ima na suknjiču celo značko SPD. Morda bo kdo od bralcev prepoznal koga iz skupine izletnikov na Storžiču in strl zame pretrd oreh!

Hvala in lep pozdrav izpod Snežnika. (Vojko Čeligoj)

Ajdovci na Čavnu

Od 6. do 10. avgusta je PD Ajdovščina organiziralo planinski tabor v koči Antona Bavčarja na Čavnu. Mladi planinci so pod strokovnim vodstvom v petih dneh spoznali planinsko opremo in njeno uporabo, orientacijo v naravi, markirali so poti, se preizkušali v igrah brez meja, obiskali Bevkovo domačijo, se povzpeli na Kojco (1303 m), imeli pohod na Golak (1495 m) in odšli k Svetemu Duhu (1213 m) nad Podkrajem. Vsak večer smo jim vodniki pripravili zabavne igre, še posebej pa smo se zabavali ob prebiranju šaljive pošte. Seveda ne moremo mimo okusne hrane, ki nam jo je pripravljala oskrbnica koč z družino. Hvala tudi vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali pri organizaciji tega tabora. Upamo, da se naslednje leto spet srečamo. (Tadeja Birsa)

Čistilna naprava na Ledinah

Kranjska koča na Ledinah letos praznuje srebrni jubilej, 25. obletnico postavitve te postojanke. 27. julija so se zato na slovesnosti pri koči zbrali številni planinci. Posebej slovesno pa je bilo, ker so ob tej priložnosti izročili v uporabo čistilno napravo in odkrili spominsko ploščo Jerneju Krču (1870-1925), gorskemu vodniku, reševalcu, plezalcu in oskrbniku planinskih koč. Čistilno napravo, ki so jo kranjski planinci zgradili ob finančni pomoči Evropske unije, Ministrstva za okolje, prostor in energijo RS in PZS, so skupno odprli Janez Kopač, minister za okolje, prostor in energijo, Milan Kocjan, župan občine Jezersko, in Franc Ekar, predsednik PZS. Naprava je pomemben prispevek k ohranjanju našega gorskega sveta in zaščiti zalog pitne vode. (I. M.)

Srečanje »poštarjev in telefonistov«

Na Trstelju, 643 metrov visokem hribu na severnem robu kraške planote, so se v nedeljo, 9. junija, zbrali planinci Pošte in Telekom (PT) Slovenije na svojem že 35. srečanju. Gostitelj je bilo PD PT Ljubljana oziroma njegova goriška planinska skupina, ki letos praznuje 40-letnico delovanja. Avtobusi so planince z vseh koncev Slovenije pripeljali do Lipe, kraške vasi ob vznožju Trstelja. Kljub ne najbolj vzpodbudnemu vremenu so se po prisrčnem sprejemu podali na vrh, sestopili so na vipavsko stran, v Renče, v dvorani v sosednji Bukovici pa so zaključili srečanje. Naslednje leto septembra se bodo srečali na Vršču. (povzeto po glasilu *Pod Prisojnikom*, št. 17)

Zgledno sodelovanje

Planinsko društvo Pošte in Telekom Ljubljana nadaljuje tradicijo vsakoletnega srečanja s prijatelji iz PD HTP Sljeme Zagreb. Tokrat so bili gostitelji hrvaški planinci, ki so slovenske sprejeli v svojem Domu nad Vugrovcem na Medvednici. Posebne pozornosti je bil deležen Jože Dobnik, častni predsednik ljubljanskega društva, ki mu je Planinska zveza mesta Zagreb podelila posebno priznanje za njegovo dolgoletno sodelovanje in prijateljevanje z zagrebškimi planinskimi društvi. (povzeto po glasilu *Pod Prisojnikom*, št. 17)

Bohinjci v svojih gorah

Mladinski odsek Bohinj je konec junija pripravil tridnevni tabor na Planini pri Jezeru. Slabo vreme nam je že kar na začetku prekrizalo načrte, saj smo do koč GRS (TNP) v Kažah prišli šele proti več-

ru, s tem pa je odpadla prva celodnevna tura. Dolga tura pa je prišla na vrsto naslednji dan, v soboto. Obiskali smo Vratca, Malo Zelnarico in Malo Tičarico, po kosilu pa smo se z žičnico, ki jo je pripravil vodnik Jagoda, peljali čez majhen prepad, pred večerjo pa še poskrbeli za zalogo drv. Zadnji dan smo se na Planini v Lazh srečali s starši in se skupaj odpravili na Ograde, po pikniku pa se je bilo potrebno posloviti od gora in planine. (Sara Mencinger)

Pismo miru z gore miru

Letos spomladi je na Babni Gori pri Velikem Gabru, kjer deluje Akademija za mir (v ustanavljanju), nastalo pismo miru. Poleti je to pismo krenilo na pot proti Triglavu, kjer so ga 10. avgusta (ta dan so razglasili za praznik slovenskega srca) poslali v javnost. Na Triglav so ga nesli otroci osnovne šole Veliki Gaber, pevka ljudskih pesmi Ljoba Jenče in dekleška pevska skupina Ragle iz Trebnjega v spremstvu vodnikov PD Trebnje. Ob tej priliki so Triglav razglasili za goro miru, razglasili so zavezo za desetletje miru v Triglavskem domu na Kredarici pa so odprli knjigo miru. (I. M.)

Jubilej Jožeta Melanška

Naš jubilar in slavljenec Jože Melanšek je prijel na svet 24. aprila 1932 v Šaleku pri Velenju, rojenice pa so mu očitno že tedaj namenile zanimanje za gore. Sam pravi, da je za njegovo ljubezen do hribov kriv pogled iz sobe v hiši staršev v Šaleku. S petnajstimi leti se je vključil v PD Šoštanj ter z njim spoznal mozirske planine, še najbolj Smrekovec, ko je tja nosil deske in ostali material za obnovu planinske kočice. V Celju, kjer je obiskoval gimnazijo, je močan pečat zapustil ravnatelj Tine Orel in hitro se je vključil v tamkajšnje pla-

ninsko društvo in alpinistični odsek. Ob prihodu na študij v Ljubljano je leta 1952 postal član Akademskega planinskega društva in AAO. Kmalu je na svojih planinskih poteh prijel še za čopič in posodo z barvo in leta 1954 postal član markacijske komisije PZS. Leta 1956 ga najdemo med ustanovitelji Mladinske komisije PZS, kjer je vse do leta 1974 skrbel za organizacijsko in vzgojno delo. Vodil je vrsto tečajev in seminarjev za mladinske vodnike, za mentorje planinskih skupin na osnovnih in srednjih šolah ter od leta 1968 še tečaje za inštruktorje planinske vzgoje, pripravil učne programe in učna gradiva. Službeno pot je leta 1957 začel kot učitelj, nadaljeval pa kot ravnatelj v šoli v Belih Vodah nad Šoštanjem, kjer je spoznal svojo življenjsko družico Marijo in ustvaril družino. Leta 1959 je postal član PD Šoštanj, kjer mu je dve leti kasneje uspelo ustanoviti alpinistični odsek. Leta 1966 je bil med ustanovitelji AO Šoštanj – Velenje, ki je bil nato preimenoval v Šaleški AO. Opravil je preko 200 plezalnih vzponov v letnih, zimskih ter ledeniških razmerah. Za svoje profesionalno delo je prejel takrat najvišje priznanje občine Velenje, Kajuhovo nagrado za delo v krajevni skupnosti na področju šolstva in telesne kulture, nadalje srebrni znak OF in red dela s srebrnim vencem. Planinska organizacija se mu je za njegovo plodno in dolgotrajno delo zahvalila s srebrnim in zlatim znakom PZS in Planinske zveze Jugoslavije, spominsko plaketo PZS, z Bloudkovo plaketo in z zlatim znakom mladinskega vodnika.

Vzgojno delo v planinski organizaciji se je vse bolj krepilo, tudi po Jožetovi zaslugi. Vodil je novoustanovljeni odbor za vzgojo in izobraževanje pri MK. Leta 1971 je bila ustanovljena Komisija za vzgojo in izobraževanje in njen najaktivnejši član je bil brez dvoma Jože. Postal je skoraj stalni član izvršnega in glavnega odbora PZS, po poklicni liniji je bil v obdobju 1969 do 1974 izvoljen za poslanca prosvetno-kulturnega zbora Skupščine Slovenije, bil je član Odbora za telesno kulturo PKZ in predsednik Odbora za družbeno-ekonomske odnose Republiške izobraževalne skupnosti. Leta 1972 je bil imenovan za tajnika Občinske izobraževalne skupnosti Velenje in leta 1975 za komandanta Občinskega štaba teritorialne obrambe občine Velenje. V tem času je zapustil idilčne Bele Vode, ki so z njegovo pomočjo dobile novo šolo, asfaltirano cesto, vlečnico, lepo urejeno vas in še marsikaj. Za vse opravljeno delo ter uspehe je prejel številna odlikovanja, naj navedem le red za zasluge s srebrnimi meči in red ljudske armade s srebrno zvezdo. V tem času je bil tudi predsednik Občinske zveze za telesno kulturo Velenje, predsednik Smučarskega kluba Velenje ter član UO Smučarske zveze Slovenije. Tudi za to delo je prejel več visokih priznanj.

Od leta 1983 do 1990 je bil direktor RTC Golte nad Mozirjem in vodil obnovo žičniških naprav, novogradnjo dvosedežnice in vključitev RTC v SOZD Merx Celje. Od leta 1991 do 1997, ko je odšel v pokoj, je bil direktor Komunalnega podjetja Velenje, predsednik zbora krajevnih skupnosti v takratni skupščini občine Velenje, član UO Savinjsko-Šaleške gospodarske zbornice in en mandat predsednik Združenja za varstvo okolja pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Leta 1996 je bil izvoljen za predsednika PD Velenje, katerega član je bil že od leta 1972. Delo PD je še razširil, vpeljal nove oblike dela in poskrbel za razgibano, odgovorno in uspešno delo, predvsem na področju delovanja in krepitve planinskih sekcij v krajevnih skupnostih in podjetjih

ter dal prednost delu z mladimi in vzgoji ter izobraževanju. Ustanovil je izletniško-vodniški odsek. Poleg planinske šole za mlajše člane je PD Velenje pričelo izvajati še planinsko šolo za odrasle. Jože je še član predsedstva Savinjskega meddruštvenega odbora, od leta 1998 tudi član upravnega odbora PZS.

Z izjemno vitalnostjo in svežino njegovega duha, ki se ne pusti vkleiniti v kakršne koli sponse, ga kot poprej vodi navdušenje in zadovoljstvo nad opravljenim delom. Miselnost odprtost mu daje zagnanost, ki jo vsi občudujemo, in mu hkrati omogoča pozitivno naravnost. To je tudi eden od razlogov, da nam je človeška podoba jubilanta tako blizu in nas potrjuje v prepričanju, da je svoje dosedanje življenje izpolnil z resnim in zavzetim pedagoškim in vsestranskim organizacijskim ter profesionalnim delom, ki je obrodilo bogate sadove.

Množica planinskih znancev, nekdanjih tečajnikov in, verjamem, tudi drugih, ki so se srečevali pretekla leta z njim, mu želi, da bo še dolgo lahko hodil po planinskih poteh ter smučal in da mu veselja do dela v planinski organizaciji na bo zmanjkalo. Dragi Jože – iskrene čestitke, vse dobro in srečno! (Danilo Škerbinek)

Franci Vesel, sedemdesetletnik

Franci Vesel je konec avgusta na Viru pri Domžalah dočkal spoštljiv življenjski jubilej – sedemdesetletnico. Rojen je bil v Soteski pod Limbarsko goro, okoliške vzpetine pa je prehodil že v rani mladosti. Član PD Domžale je postal že vsaj leta 1956, ko je prvič vodil izlet z mladimi. Dolga leta je bil njihov mentor in vodnik. Bil je dosleden učitelj varnejšega gibanja in spoštljivega obnašanja – tako do gorske narave kot tudi do njenih obiskovalcev. Kot predanega vodnika Planinske zveze Slovenije (izpit za planinskega vodnika je opravil leta 1981, nosi pa znak številka 128) se

ga spominjamo tudi člani najmlajše generacije domžalskih vodnikov.

Njegovo področje delovanja so že od vsega začetka planinske poti. Kot markacist nosi znak s številčno oznako 3, leta 1984 je na Ajdnu, kjer je potekalo prvo tovrstno usposabljanje, postal inštruktor za pota. Član Komisije za planinska pota Planinske zveze Slovenije je postal leta 1961, njen načelnik pa je bil dolgih deset let – od leta 1979 do leta 1989. Usposobil je številne generacije markacistov in inštruktorjev za pota – kot predavatelj in predvsem kot inštruktor praktičnega dela je sodeloval kar na 27 tečajih od skupno 35! Bil je udeleženec ali vodja številnih delovnih akcij: na »delovnem mestu« markacista je v visokogorju na zelo zahtevnih plezalnih poteh preživel kar 159 dni in ob tem opravil skoraj 2000 ur prostovoljnega dela.

Vrsto let je bil tudi vodja kamniško-karavanške markacijske skupine. S kolegom Baldominjem Bizjakom je pripravil in objavil prenovljen in predelan Priročnik za markaciste, ki ga s pridom uporabljajo pri usposabljanju novih markacistov. Je strog zagovornik idej Alojza Knafelca, ustanovitelja slovenske markacije. Pri izdelovanju tabel bi se morali zgledovati po njegovih napotkih, saj je preglednost tabel še kako pomembna za varnejšo hojo v gore. Kot preizkušen in zanesljiv hodec in dober poznavalec slovenskih gor se je razvil v odličnega označevalca planinskih poti in nepogrešljivega strokovnjaka za nadelavo kovinskih in lesenih varovalnih in napredovalnih naprav. Nemaikrat je opravljal terenske ogledne in planinske družstvom svetovale pri iskanju najboljših rešitev v naravi. S svojim izjemnim nesebičnim delom je odločilno pripomogel k odlično vzdrževanim planinskim poteh v slovenskih gorah in k njihovemu varnejšemu obiskovanju in sooblikoval vodilo, da so poti v gorah njen sestavni del in ne njena motnja ali grda rana.

Skoraj pet desetletij svojega življenja je Franci Vesel namenil slovenskim goram in delovanju v planinski organizaciji, za kar je prejel

tudi številna planinska priznanja (Knafelčeva diploma, Spominska plaketa PZS, Zlata plaketa PD Domžale). Je eden tistih skromnih gorniških zanesenjakov, zaradi katerih je Slovenija država z razvito gorniško dejavnostjo in v kateri je gorništvu pomembna športno rekreativna dejavnost njenih prebivalcev. Franci ostaja med nami še vedno zdrav in čil, pripravljen svetovati, saj so ga izkušnje izostrile v pravega gornika. Zato mu prijatelji in znanci želimo še mnogo zdravja ter da bi ga še dolgo srečevali na planinskih poteh. (Marijan Križnar in Borut Peršolja)

V spomin: Janez Brojan 1906–2002¹

Iztekla se je še ena velika življenjska zgodba, ki je zaznamovala slovenski alpinizem, gorsko vodništvo in gorsko reševanje dvajsetega stoletja. Z gorenjskega konca, iz Mojstrane, je prišlo sporočilo. Živahnega mladeniča z devetimi križi na ramenih, Janeza Brojana, so njegove gore še zadnjič poklicale in vzele od njega slovo, tokrat tuzemsko, kot bi rekli stari gorjanci, le rojenice, ki so mu od mladega pa tja do sivih let varno vodile korak tudi po najbolj odljudnih brezpotjih, po svetu, ki je le za pogumne, za izjemne.

Legende s tega konca naše dežele, zapriseženega goram, odhajajo. Že davno Joža Čop, potem Uroš Župančič, pa Miha Potočnik in Ciril Praček, še ne tako davno tudi Jaka Čop. V roke onstran jim je zdaj segel še Janez Brojan in zaspal prav ob zori tistega dne, ki je najavljal veliko praznovanje slovenske Gorske reševalne službe – njeno 90-letnico, on, njen zvesti član, človek izjemne ljubezni do sočloveka, reševalec, kakršnega bi danes zapisali z veliko začetnico.

Njegov alpinistični *curriculum vitae* se je vrtel več kot pol stoletja, saj je plezal v Triglavski steni in drugod še z osmimi križi na plečih, najraje pa se je spominjal enega svojih zadnjih vzponov, ko je prav na osemdeseti rojstni dan v navezi treh rodov splezal po Slovenski smeri na Triglav. Z njim sta bila vnukinja Erika in sin Janez. Doživeltje za bogove in hkrati začetek slovesa, ki se je dokončno sklenil letošnjega 13. junija.

Svoje veliko alpinistično znanje je Janez Brojan nesebično, in to je tista prava beseda, značilna zanj bolj kot katera koli druga, razdajal tudi kot gorski reševalec in gorski vodnik. Reševalnih akcij, v katerih je sodeloval in jih najpogosteje tudi vodil, ni mogoče naštet, saj je bil ves čas zraven. Leta 1946, ko so v Mojstrani ustanovili postajo GRS, je postal njen prvi načelnik, z rojstvom mojstranskega alpinističnega odseka pa je tudi tam prevzel vodstvo. In prav iz tega alpinističnega kolektiva je izšla vrsta naših vrhunskih alpinistov, kot so Klavdij Mlekuž, Janko Ažman, Zvonko Kofler (ki ga že dolgo ni več med nami) in Janez Brojan ml., ki že desetletja kot gorski reševalec nadaljuje očetovo pionirsko delo. Za vsemi temi alpinističnimi odličniki je kot njihov prvi učitelj stal prav Janez Brojan.

S ponosom zdaj lahko gleda na prehojeno pot, tisti pa, ki ostajamo, negujmo od tega velikega gornika prijazen spomin. (Mitja Košir)

¹ Objavljeno v Dnevniku.

Po najboljši čaj na Smrekovec!

Rezultati poletne ankete

V naših gorah pijemo kar dobre čaje! Tako lahko sklepamo iz rezultatov naše poletne ankete, ki je potekala od junija do 20. avgusta. Dobili smo 104 odgovore, v katerih so bralci sporočali, da

Viktor Povsod – Smrekovski Fika

imajo dobre čaje v kar 46 naših kočah. Največ glasov, 8, je dobil Dom na Smrekovcu, drugo in tretje mesto s po 6 glasovi pa si delita Cojzova koča na Kokrskem sedlu in Koča na Loki pod Raduho. Bralci so največkrat dobili med 2 in 3 decilitre čaja, cene pa so med 100 SIT (samo v Domu na Boču) in 250 SIT.

Prav je, da omenimo prav vse koče z dobrim čajem. Po štiri glasove so dobili Koča pri Triglavskih jezerih, Pogačnikov dom, Češka koča, Kocbekov dom, Koča na Kriški gori in Kovinarska koča, po tri glasove Koča na Klemenčijami, Zasavska koča na Prehodavcih, Koča na Kamniškem sedlu, Koča pod Bogatinom in Koča na Grohatu, po dva pa FrischauPov dom, Koča na Golici, Vodnikov dom, Koča na Planini pri Jezeru, Roblekov dom, Koča na Šiji, Dom na Kofcah, Dom na Menini, Dom v Tamarju, Koča na Žavcarjevem

vrhu, Koča na Ratitovcu, Koča na Javorniku in Koča na Planini nad Vrhniko. Po en glas pa so dobili Koča na Vojah, Dom na Slivnici, Dom Planika, Dom Valentina Staniča, Dom na Kredarici, Tržaška koča na Doliču, Dom na Šmohorju, Prešernova koča, Poštarski dom na Vršiču, Gostilna Ledinek na Šmarni gori, Blejska koča na Lipanci, Dom na Peci, Koča na Mangartskem sedlu, Koča na planini Razor, Koča v Krnici, Planšarija na Prevali, Ruška koča, Tumova koča na Slavniku in Dom na Boču.

Čestitamo vsem oskrbnikom!

Oskrbnik na Domu pod Smrekovcem, ki kuha najboljši čaj, je Viktor Povsod, znan bolj po imenu Fika. Poklicali smo ga in skušali zvedeti skrivnost njegovega čaja. Zatr dil je, da ga že leta kuhajo iz točno določene mešanice zelišč, ki jih nabirajo sami. Točna sestava pa je skrivnost. Postrežejo v polilitrskih skodelicah. Poudaril je, da je zelo pomembno, da ga skuhamo na ognju iz smrekovih drv, in to ravni! Ker je Fika znan kot šaljivec, nismo prepričani, če je to trditev treba jemati resno. Pač pa nam je znano, da njegova kuhinja poleg čaja ponuja še celo vrsto med obiskovalci priljubljenih dobrot. Med njimi je njegova posebnost parmalajz, za katerega je recept tudi bolj skrit v njegove duhovite domislice. Iz zelišč izdeluje tudi nekakšen njuhanec, spet posebnost, ki je ne dobite nikjer drugje.

Med udeleženci ankete smo izžrebali tri nagradence. Prva nagrada, kupon za nakup opreme v vrednosti 25.000 SIT v trgovini Annapurna v Ljubljani, gre v Prevalje (Vesna Melanšek, Trg 38, 2391 Prevalje), druga nagrada, kupon za nakup opreme v vrednosti 10.000 SIT gre v Medvode (RaPaela Škodič, Medvoška c. 16, 1215 Medvode), tretja nagrada, celoletna naročnina naše revije, pa gre v Luče (Miran Kos, Luče 82, 3334 Luče).

A. S.

KVALITETA V GIBANJU

T d.o.o., Ljubljana

hlače CLIMBING

Schoeller Strechlite:
tkanina z visokimi
zahtevami po trepežnosti
in elastičnosti materiala,
udobnosti in svobodi
gibanja

Zatezni trak:
boljša zaščita nog
proti vetru, mrazu,
insektom

**Kevlarske
ojačitve:**
omogočajo
visoko zaščito
na izpostavljenih
delih

Namembnost:
GORNIŠTVO
ALPINIZEM
PLEZANJE

Informacije: IGLU ŠPORT d.o.o., Ljubljana